159148

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

# ANNE-BABALARIN ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARINI FARKINDALIKLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Aslıhan AVCI

Tez Danışmanı
Yrd.Doç.Dr.Serap DEMİRİZ

Ankara-2005

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Aslıhan AVCI'ya ait "Anne Babaların Üstün Yetenekli Çocuklarını Farkındalıkları ve Bilim Sanat Merkezlerini Tercihlerine İlişkin Yaklaşımlarının İncelenmesi" adlı çalışma jürimiz tarafından Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

BAŞKAN .....

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

Prof. Dr. Latife BIYIKLI

ÜYE .....

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Serap DEMİRİZ

ÜYE .....

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

Yrd. Doç. Dr. Özlem ERSOY

# ÖZET

Bu araştırma anne-babaların üstün yetenekli çocuklarını farkındalıklarına ilişkin görüşlerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın örneklemi evreni temsil etmektedir. Türkiye genelinde 21 bilim sanat merkezinden 8. ve 9. yaşlar arasında 2. ve 3. sınıf öğrencilerin olduğu 6 bilim sanat merkezindeki öğrencilerin anne-babaları, araştırma kapsamını oluşturmaktadır.

Araştırmanın amacına uygun olarak, bilim sanat merkezindeki öğrencilerin anne-babalarına uygulanmak üzere araştırmacı tarafından anket formu geliştirilmiştir.

Elde edilen verilerin analizinde S.P.S.S. For windows paket programı kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar kısaca şöyledir;

Bilsemdeki üstün yetenekli çocukların anne-babaların %66'sının orta gelir düzeyinde, annelerin %51'inin babaların ise %70'inin yüksek öğrenim düzeyinde, annelerin %64'ünün babaların ise % 88'inin orta düzeyde meslek sahibi oldukları, anne babaların % 90'ının 1-2 çocuğu olduğu ve %70'inin ilk çocuklarının üstün yetenekli olduğu tespit edilmiştir. Bilsemdeki üstün yetenekli çocukların cinsiyetlerinin yaklaşık olarak birbirine eşit olduğu, doğum boy ve kilolarının %73'ünün normal olduğu, %59'unun ilk 12.ay öncesinde yürüdüğü ve dil gelişimlerinin normal süreçten erken geliştiği belirlenmiştir.

Bilsemdeki çocuklarda üstün yeteneği ilk anne-babanın %46 oranında farkettiği, farkettikten sonra çocuklarının tanılanması amacıyla, %18'inin rehberlik araştırma merkezine götürdükleri, %21'inin ise hiçbir yere götürmediği belirlenmiştir.

Üstün yetenekli çocukları bilim sanat merkezine %75 oranında ilköğretim öğretmeninin yönlendirdiği ve bilseme gelen çocukların ailelerinin %54'ünün burayı

tercih nedenlerinin genel eğitim yetersizliğinden dolayı olduğu ve %88'i bilsemde verilen eğitimin çocuklarının ihtiyaçlarına cevap verdiğini belirtmiştir.

Ailelerin çocuklarının üstün yetenekli olduklarını farketmede etkili olan sosyal, kişilik ve bilişsel gelişimle ilgili bazı gözlemlerinde; anne yaşı ve bilişsel gelişim özellikleri, baba yaşı ve sosyal gelişim özellikleri, ailenin gelir düzeyi ve bilişsel gelişim özellikleri arasında anlamlı farklar ($p<.05$) bulunmuştur.Ailelerin çocuklarında gözlemledikleri gelişim özellikleri ile bilsemdeki zihinsel ve resim eğitim alanları arasında fark olduğu ($p<.05$) belirlenmiştir.

**Anahtar kelimeler:**Üstün yetenekli Çocuklar, Üstün Yetenekli Çocuğu Farketme, Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babaları

## ABSTRACT

This research has been conducted with an aim of determining the awareness of the parents about the gifted children.

The sampling of the research has been presenting the cosmos. The scope of the research covers the parents of children from the 6 science & art centers among which there are students studying at the 2nd and 3rd classes ranging from 8 to 9 in age from a total of 21 science & art centers throughout Turkey.

A questionnaire form has been devised by the researcher, to be applied to the parents of those students studying at the science & art center corresponding to the aim of the research.

In the analysis of the data S.P.S.S. for Windows package program has been used.

Results derived from the research are as follows in brief terms:

66 % of the parents of the gifted children at Bilsem are determined to have been at the level of middle income. 51 % of their mothers and 70 % their fathers at the level of M.A. education, 64 % of the mothers and 88% of the fathers at the level of middle income employment, 90 % of the parents have had 1-2 children and 70 % of their first children are determined to be gifted children. The genders of the gifted children at Bilsem have been equal in number, the stature and weight at birth of 73 % have been normal and the process of toddling of 59 % has been finished before the first 12th month and language competence have been evolved earlier than the normal process.

It has also been determined that the parents first detected the gift of the children at Bilsem in the ratio of 46 % children and then 18 % of them took the children to the counseling research center and 21 % of them didn't take the children anywhere.

It has been, on the other hand, determined that the primary school teachers have oriented the gifted children to the science & art center in the ratio of 75 % and 54 % of the families applied to the Bilsem pointed out the reasons of their application as the lack of efficiency in education, and 88 % pointed out that the education imparted to the children at Bilsem responded to the requirements of their children.

It has been ascertained that during the observations-related with the social, personal, cognitive development, which are effective in the families' discernment of their children's being gifted- there have been found some meaningful differences ($p<.05$) among the mother's age, cognitive evolution features, the father's age and the social development features, the income level of the family and cognitive evolution features ($p<.05$). It was determined that there have been differences between the evolution features which were observed in the children of the families and the fields of mental and art education at Bilsem.

**Key words:**Gifted Children, Discerning The Gifted Children, Parents of The Gifted Children.

# ÖNSÖZ

Üstün yetenekli çocukların potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri için erken yıllarda anne baba ve öğretmen gözlemleri çok önemli ölçüm araçlarından biridir. Bu yönden araştırma, anne-babaların üstün yetenekli çocuklarını farkındalıklarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın her aşamasında değerli görüş ve önerileriyle çalışmamı yönlendiren, yardımcı olan değerli danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Serap DEMİRİZ'e teşekkür ederim.

Araştırmam konusunda görüşlerinden yardım aldığım saygıdeğer Prof. Dr. Latife BIYIKLI'ya ve Prof. Dr. Ayşegül ATAMAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma verilerinin analizinde ve değerlendirilmesinde titiz ve öz verili yardım ve katkılarından değerli Araş. Gör. Haluk ÜNSAL'a içten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim süresince çalışmalarına destek olan aileme ve en değerli vakitlerinden aldığım güzel kızlarıma sonsuz teşekkür ederim.

# İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... i
ABSTRACT ..... iii
ÖNSÖZ ..... v
İÇİNDEKİLER ..... vi
KISALTMALAR DİZİNİ ..... ix
TANIMLAR ..... x
TABLOLAR LİSTESİ ..... xi
1.GİRİŞ ..... 1
1.1.Zekanın Tanımı ..... 2
1.1.1.Üstün Yetenekliler ..... 5
1.1.1.1.Üstün Yetenekli Çocuk ..... 5
1.1.1.2.Üstün Yetenek Alanları ..... 7
1.1.1.3.Üstün Yetenekli Çocukların Genel Özellikleri ..... 9
1.1.1.4.Üstün Yetenekli Çocukların Aile Özellikleri ..... 10
1.1.1.5.Üstün Yetenekli Çocukların Gelişim Özellikleri ..... 10
1.1.1.5.1Fiziksel Gelişim ..... 11
1.1.1.5.2.Dil Gelişimi ..... 11
1.1.1.5.3.Bilişsel Gelişim ..... 12
1.1.1.5.4.Sosyal ve Duygusal Gelişim ..... 13
1.1.1.5.5.Kişilik Gelişimi ..... 14
1.2.Üstün Yetenekli Çocukların Tanılanması ..... 14
1.2.1.Üstün Yetenekli Çocukların Eğitiminde Kullanılan Yaklaşımlar.. ..... 15
1.2.1.1.Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı ..... 15
1.2.1.2.Genel Zeka Yeteneği Modeli ..... 16
1.2.1.3.Özel Akademik Yetenek Modeli ..... 16
1.2.1.4.Döner Kapı Modeli (Renzulli) ..... 16
1.2.1.5.Üstün Yetenek Davranış Modeli ..... 17
1.2.2.Üstün Yeteneklilerin Ülkemizde Belirlenme Aşamaları ..... 17
1.2.2.1. .Üstün Yetenekli Çocukların Gelişimsel Özelliklerinin Belirlenmesi ..... 18
1.2.2.2.Grup Zeka Testleri ..... 18

1.2.2.3.Başarı Testleri ..... 19
1.2.2.4.Bireysel Zeka Testleri ..... 19
1.2.2.5.Öğretmen Gözlem ve Kanaati ..... 20
1.2.2.6.Arkadaş Gözlem ve Kanaati ..... 20
1.2.2.7.Aday Gösterme ..... 20
1.2.2.8.Aile Geçmişi ..... 21
1.2.3.Okul Öncesi Dönemde Üstün Yetenekli Çocukları Fark Etmede Anne-Babaların Önemi ..... 21
1.3. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Modelleri ..... 23
1.3.1.Erken Başlama ve Hızlı İlerleme ..... 23
1.3.2.Zenginleştirme ..... 24
1.3.3.Türdeş Yetenek Kümeleri ..... 24
1.4.Üstün Yetenekli Çocuklar İçin Erken Eğitim Programları. ..... 25
1.5.Üstün Yeteneklilerin Eğitiminin Ülkemizdeki Durumu ..... 27
1.5.1.Bilim Sanat Merkezlerinin Örgüt Yapısı ..... 30
1.5.2.Bilim Sanat Merkezlerindeki Mevcut Uygulamalar ..... 31
2.KONUYLA İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR ..... 34
3.ARAŞTIRMANIN AMACI ..... 42
3.1.Temel Problem ..... 42
3.2.Alt Problemler ..... 42
4.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ ..... 43
5.VARSAYIMLAR ..... 45
6.SINIRLILIKLAR ..... 46
7.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ ..... 47
7.1.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi ..... 47
7.2.Veri Toplama Yöntemi ..... 48
7.3.Veri Toplama Araçları ..... 49
7.4.Verilerin Analizi ..... 51
8.BULGULAR VE TARTIŞMA ..... 53
9.SONUÇ VE ÖNERİLER ..... 92
9.1.Sonuç ..... 92
9.2.Öneriler ..... 96

KAYNAKÇA ..... 98
EKLER
Ek-1
Ek-2
Ek-3

## KISALTMALAR

IQ :Zeka yaşı

Ü.Y.Ç : Üstün Yetenekli Çocuk

Z.B : Zeka bölümü

T.Y : Takvim yaşı

RAM :Rehberlik Araştırma Merkezi

BİLSEM :Bilim Sanat Merkezi

MEB :Milli Eğitim Bakanlığı

## TANIMLAR

Araştırmada geçen bazı terimlerin araştırma kapsamında yüklendikleri anlamlar aşağıda açıklanmaktadır.

**Üstün Yetenekli Çocuk:** Genel veya özel yetenekleri açısından, yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği konunun uzmanları tarafından belirlenmiş, çocuklardır (Enç,1975:123).

**Bilim Sanat Merkezi:** Okulöncesi ilköğretim ve orta öğretim çağındaki üstün veya özel yetenekli öğrencilerin, bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı kapsamında açılan bağımsız özel eğitim kurumu (MEB)

**Özel Eğitim:** Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programı ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim (MEB, 2001).

## TABLOLAR LİSTESİ

**Tablo No** **Sayfa**

I.Üstün Yetenekli Çocukların Anne-Babalarının Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar.....53

Tablo 1: Annelerin Yaşlarına İlişkin Dağılım ..... 53
Tablo 2: Babaların Yaşlarına İlişkin Dağılım..... 53
Tablo 3: Annelerin Öğrenim Düzeylerine İlişkin Dağılım..... 54
Tablo 4: Babaların Öğrenim Düzeylerine İlişkin Dağılım ..... 55
Tablo 5: Annelerin Mesleklerine İlişkin Dağılımı..... 55
Tablo 6: Babaların Mesleklerine İlişkin Dağılım ..... 56
Tablo 7: Ailede Boşanma -Ölüm Gibi Ayrılık Durumlarına İlişkin Dağılım ..... 57
Tablo 8:Ailelerin Gelir Düzeylerine İlişkin Dağılım.....57
Tablo 9: Ailelerin Çocuk Sayılarına İlişkin Dağılım..... 58

II.Üstün Yetenekli Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar.....58

Tablo 10: Çocukların Doğum Tarihlerine İlişkin Dağılım ..... 58
Tablo 11: Çocukların Cinsiyetlerine İlişkin Dağılım..... 59
Tablo 12: Çocukların Ailede Kaçıncı Çocuk Olduğuna İlişkin Dağılım..... 59
Tablo 13: Çocukların Doğum Kilo/ Boy Oranlarına İlişkin Dağılım..... 60
Tablo 14: Çocukların Desteksiz Olarak Yürüdüğü Aylara İlişkin Dağılım ..... 61
Tablo 15: Çocukların İlk Anlamlı Kelimesini Söylediği Aylara İlişkin Dağılım..... 62
Tablo 16: Çocukların İlk Olarak İki Kelimeli Anlamlı Cümlesini Söylediği Aylara İlişkin Dağılım ..... 63
Tablo 17: Çocukların Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Gitme Durumuna İlişkin Dağılım.64
Tablo 18: Çocukların Gittiği Okul Öncesi Eğitim Kurumun Resmi /Özel Olmasına İlişkin Dağılım. .....64
Tablo 19: Çocukların Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Başlama Yaşına İlişkin Dağılım65
Tablo 20: Çocukların Okul Öncesi Eğitim Kuruma Devam Süresine İlişkin Dağılım... 66

III.Anne Babaların Çocuklarındaki Üstün Yeteneği Farketme ve Bilseme Yönlendirme Durumlarına İlişkin Dağılımlar.....66

Tablo 21: Üstün Yetenekli Çocuğun İlk Farkedilme Döneminlerine İlişkin Dağılım... 66
Tablo 22: Üstün Yetenekli Çocuğu İlk Kimin Farkettiğine İlişkin Dağılım ..... 67
Tablo 23: Anne-Babaların Çocukları Fark Ettikten Sonraki Yaptıklarına İlişkin Dağılım ..... 68
Tablo 24:Anne Babaların Çocuğu Doktora Götürdükleri Bölüme İlişkin Dağılım ..... 69
Tablo 25: Anne Babaların Çocuğu Doktora Götürdüğü Yerde Ne Tür İşlemler Yapıldığına İlişkin Dağılım ..... 70
Tablo 26:Ailelerin Çocuğu Bilseme Kimin Yönlendirdiğine İlişkin Durumların Dağılımı ..... 70
Tablo 27: Ailelerin Çocuklarını Bilseme Kaydetme Yaşlarına İlişkin Dağılım..... 71
Tablo 28:Ailelerin Bilsemi Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Dağılım..... 72

IV.Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Çocuklarındaki Sosyal, Kişilik ve Bilişsel Özellikleri Gözlemlerinin Sıklığına İlişkin Dağılımlar.....73

Tablo 29: Çocuğun Bilsemde Hangi Alanda Eğitim Aldığına İlişkin Dağılım..... 73
Tablo 30: Ailelerin Bilsemde Verilen Eğitimin Çocuğun İhtiyaçlarına Cevap Verme Durumuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı..... 73
Tablo 31:Ailelerin Çocuklarının Üstün Yetenekli Olmalarını Farketmede Etkili Olan Bazı Gelişim Özelliklerini Gözlemlerine İlişkin Dağılım..... 74
Tablo 32:Ailelerin Sosyal Gelişimle İlgili Bazı Gözlemlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı ..... 79
Tablo 33:Ailelerin Kişilik Gelişimle İlgili Bazı Gözlemlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı ..... 80
Tablo 34: Ailelerin Bilişsel Gelişimle İlgili Bazı Gözlemlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı ..... 80

V.Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Çocuklarında Gözlemledikleri Sosyal, Kişilik ve Bilişsel Gelişim Özellikleri ile İlgili Gözlemlerinin Bazı Değişkenlere Göre Dağılımları.....81

Tablo 35: Sosyal,Kişilik,Bilişsel Gelişim Özellikleriyle İlgili Bazı Gözlemlerin Anne Yaşına İlişkin t-Testi Sonuçları..... 81
Tablo 36: Sosyal,Kişilik,Bilişsel Gelişim Özellikleriyle İlgili Bazı Gözlemlerin Baba Yaşına İlişkin t-Testi Sonuçları ..... 82
Tablo 37: Sosyal,Kişilik,Bilişsel Gelişim Özellikleriyle İlgili Bazı Gözlemlerin Annenin Öğrenim Düzeyine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları ..... 83
Tablo 38: Sosyal,Kişilik,Bilişsel Gelişim Özellikleriyle İlgili Bazı Gözlemlerin Ailenin Gelir Düzeyine İlişkin Kruskal -WallisTesti Sonuçları ..... 85
Tablo 39:Sosyal,Kişilik,Bilişsel Gelişimle İlgili Bazı Gözlemlere İlişkin Özelliklerin Bilsemdeki Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin t-testi Sonuçları ..... 87
Tablo 40: Sosyal,Kişilik,Bilişsel Gelişimle İlgili Bazı Gözlemlerin Çocuğun Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Etme Süresine İlişkin Kruskal –Wallis Testi Sonuçları ..... 88
Tablo 41:Bilsemdeki Eğitim Alanlarına Göre Üstün Yetenekli Çocuktaki Bazı Gelişim Özelliklerine İlişkin Gözlemlerin Puan Ortalamaları Dağılımları.....89

Tablo 42: Bilsemdeki Eğitim Alanlarına Göre Üstün Yetenekli Çocuktaki Bazı Gelişim Özelliklerine İlişkin Gözlemlerin Puan Ortalamasına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi ve Sheffe Testi Sonuçları.. 90

## 1.GİRİŞ

Üstün yetenekliler uygarlığın ve teknolojik gelişimin bugünkü seviyeye gelmesinde , bilimin ilerlemesinde ve gelişmesinde birinci derecede katkısı olan bireylerdir.Yeni bilgiler üreten, insanlığın bilgi birikimini ardındaki kuşaklara taşıyan ve uygulayan gelişmiş beyinler üstün yeteneklilerdir. Bu nedenden ötürü üstün yetenekli çocuklar özenle eğitilmesi gereken ayrıcalıklı bir grubu oluşturmaktadırlar.

Mönsk , "üstün yeteneklilik her zaman sadece başarı için bir olanaktır ve başarı için uygun bir durumdur ancak başarının kendisi değildir" sözü ile sadece üstün yeteneğin varolması değil bu yeteneğin uygun koşullarda kullanılması gerekliliği vurgulamaktadır (Mönsk,1992:18).

Üstün yeteneklilerin özellikleri konusunda birçok araştırma yapılmış, ölçütler geliştirilmeye çalışılmış ve bu ölçütlere göre sınıflandırmalar düzenlenmiştir.

Buna göre üstün yetenekliler;"zeka bölümü sürekli olarak 120 ve daha yukarı olup da güzel sanatlar, matematik ve teknik gibi alanlarda yaşıtlarından belirgin ölçüde üstün olanlara verilen addır (Özsoy ve diğerleri,1984:31).

Literatürde genellikle üstün yeteneğe sahip çocukların, yaşamlarının ilk yıllarından itibaren gelişim aşamaların normal gelişim standartları gösteren çocuklara göre daha hızlı ulaştıkları vurgulanmaktadır. Bundan dolayı üstün yeteneğe sahip çocukların erken tespiti ve yetenek alanlarının belirlenmesi gerekir (Ersoy ve Avcı,2001:129). Bu çocukların bazıları üstün gelişimleri ve başarıları ile kendilerini daha kolay tanınabilir hale getirmektedirler. Fakat, bazılarının yetenekleri çeşitli sebeplerden dolayı gizli kalmaktadır. Gerçekte varolan üstün yeteneklerini bir türlü ortaya koyamamaktadırlar.

Her toplumda keşfedilmemiş, gizli kalmış pek çok üstün yetenekli birey bulunmaktadır. Sosyal, ekonomik ve kültürel düzeyi düşük aileler, azınlık gruplarda okula gidememiş ya da erken ayrılmak durumunda kalmış olanlarda da üstün yeteneğin farkedilmesi daha güçtür. Churcill, Edison, Galton okula devam edip de farkına

varılamayan hatta olumsuz olarak damgalanan ancak gerçek yetenekleri sonradan ortaya çıkan örneklerdir. Bu nedenle üstün yeteneklilerin tespiti, seçimi önemli bir konudur (Özsoy ve diğerleri 1988:144).

Her 100 çocuktan en az ikisinin üstün yeteneklere sahip olduğu bilinmektedir. Eflatun bu çocukları "altın çocuklar" olarak adlandırmıştır.

Üstün yetenekli çocukların erken dönemde farkedilerek, eğitimlerine yön verilmesi gerek aileleri gerekse öğretmenleri için çok önemlidir.Var olan potansiyelin çok iyi bir şekilde değerlendirilerek, topluma kazandırılması gerekir.

Üstün yeteneğin erken tanılanması ve özel olarak eğitilmesi, yetiştirilmesi, üstün beyin gücünü en iyi biçimde değerlendirerek kendini gerçekleştirme fırsatlarının sunulması, ülkemiz milli eğitiminin de temel görevlerindendir.

### 1.1.Zekanın Tanımı

Zeka, zihnin öğrenme, öğrenilenden yararlanabilme, yeni durumlara uyabilme yeteneğidir. Buna göre zeki insan öğrendiğini değerlendiren, yeni durumlara yeni çözümler getirebilen kişidir (Yörükoğlu, 1986;111).

Alfred Binet'e göre zeka, "iyi akıl yürütme, iyi hüküm verme ve kendi kendini iyileştirme kapasitesidir (Akt:Enç ,1979:77).

Thorndike (1977) ise zekayı, doğuştan gelen veya kazanılan zihinsel çağrışımların nicel toplamı olarak tanımlamış ve zekayı;

1)Simgelerin kullanımını sağlayan somut ve sözlü zeka,

2)Nesnelerin kullanımını sağlayan pratik zeka,

3)Kişilerle ilişkileri sağlayan toplumsal zeka olmak üzere üçe ayırmıştır (Akt:Enç ,1979:83).

Piaget(1952) zekayı, algılama, uslama, anımsama gibi zihinsel süreçlerin gelişimi ve etkinlik kazanması olarak tanımlamıştır (Akt:Enç,1979;86).

Gardner zekayı, bir yada birden fazla kültür için değerli olan bir ürünü ortaya koyma ya da problem çözme yeteneği olarak tanımlamıştır. Gardner'e göre bireyin sekiz tür zekası vardır. Bunlar: (Akt:Bümen 2002:230; Ataman, 2003:179; Selçuk,2002:178; Gardner ,1999:36 ; Saban, 2002:7)

1) Sözel / Dilsel Zeka
2) Mantıksal/ Matematiksel zeka
3) Müziksel/ Ritim zeka
4) Uzamsal/ Görsel zeka
5) Bedensel/ Kinestetik zeka
6) Sosyal zeka
7) İçsel zeka/ Benlik bilgisi
8) Doğa zekası

Gardner'e göre bireyler şu ya da bu şekilde bu zekaların tümüne değişik düzeylerde sahiptir. Bazı bireylerde zeka çok gelişmiş bazı bireylerde ise ortalamalar civarında kalmış olabilir (Gardner,1999;36).

Çoklu zeka kuramında anahtar kavram "çoğul" kelimesidir. Çünkü zeka çok yönlüdür (Selçuk,2002:178).

Gardner zekanın özelliklerini şu şekilde sıralar;

-Her insan kendi zekasını artırma ve geliştirme yeteneğine sahiptir.
-Zeka sadece değişmekle kalmaz başkalarına da öğretilebilir.
-Zeka, insandaki beyin ve zihin sistemlerinin birbirleriyle etkileşimleri sonucunda ortaya çıkan çok yüklü bir olgudur.
-Zeka çok yönlülük göstermesine karşın kendi içinde bir bütündür.
-Her insan çeşitli zeka alanlarının her birini belirli bir düzeyde geliştirebilir.
-Farklı zeka alanları, genellikle bir arada belli bir uyum içinde çalışırlar.

-Bir bireyin her alanda gizil gücü oranında zeki olabilmesinin bir çok yolu bulunmaktadır.

Çoklu zeka testleri dışında zeka testleri ile çocuğun müzik, resim, yaratıcılık, liderlik, kişiler arası ilişkiler, iletişim gibi bir çok yeteneği ölçülememektedir.Buna karşın çocuğun üstün yetenekli olduğunu gösteren davranışları onun duygusal süreçlerinin bir göstergesidir (Richard ve diğerleri, 2003;14).

Duygusal zeka, Salovey ve Mayer"in 90"lı yıllarda keşfettikleri ve günümüzde sıkça sözü edilen zeka türüdür. Bireyin insanlarla iletişimini birebir etkileyen duygusal zeka, aynı zamanda bireyin sahip olduğu yeteneklerin açığa çıkmasında etkin bir rol oynamaktadır (Mayer ve diğerleri,2000;92).

Duygusal zeka, bireyin kendi duygularını tanıma, özgüveni geliştirme, iç motivasyonu sağlayarak bireyin sahip olduğu yetenekleri toplumsal hayata geçirme ve diğerleri ile olan ilişkilerinde kullanabilmeyi sağlayan önemli bir etkendir (Ekman ve Richard,1994:16;Gibbs,1995:65).

Duygusal zekayı oluşturan beş boyut vardır Bunlar,

-Duygusal farkındalık

-Motivasyon

-Empati

-Sosyal beceri

-Özdenetimdir (Mayer , Salovey ve Caruso,2000;94)

Duygusal zekanın akademik zekadan ayrıldığı en önemli nokta doğuştan gelmemesi yaşam boyu geliştirilebilen bir zeka türü olmasıdır. Duygusal zekayı oluşturan beş basamak ardışık sıraya göre dizilirler ve herbiri bir önceki ile sıkı ilişki içindedir (Oneil,1996;7).

Stern (1912) ilk olarak zeka yaşının kronolojik yaşla bölündüğünde çıkan oranın zamanla değişemeyebileceği varsayımını ortaya atmıştır. Terman, Stren'in varsayımından yola çıkarak bu oranı "IQ" olarak tanımlamıştır (Akt:Cansever, 1982:18).

Dünya Sağlık Örgütünün Önerdiği Zeka Sınırlaması (WHO)

| | |
|---|---|
| 0-20 | Derin zeka geriliği |
| 20-35 | Ağır zeka geriliği |
| 30-50 | Orta dereceli zeka geriliği |
| 50-70 | Hafif derecede zeka geriliği |
| 50-79 | Sıradan zeka geriliği |
| 80-89 | Donuk zeka |
| 90-109 | Normal zeka |
| 110-119 | Parlak zeka |
| 120-129 | Üstün zeka |
| 130-.... | Çok üstün zeka |

Toplumda zeka dağılımı çan eğrisine uygun biçimdedir. Bu dağılımda üstün zekalılar eğrinin bir ucunda yer alır.

Zeka katsayısı bir kimsenin başarı düzeyini değil, varması olanaklı en üst sınırını neleri başardığını değil, neler başarabileceğini belirtir (Enç,1979:75, Yörükoğlu, 1986:112).

### 1.1.1.Üstün Yetenekliler

#### 1.1.1.1.Üstün Yetenekli Çocuk

Eğitimde temel ilke, bireyin kapasitesi ölçüsünde ve yeteneği doğrultusunda eğitime tabi tutulmasıdır. Nüfusa oranda azınlık gurubunu oluşturan bu üst potansiyelin eğitilebilir hale getirilmesi, o toplum için stratejik bir önem arz etmektedir ( Bilgili, 2000:63). Uygarlığın gelişmesinde üstünlerin rolü çok büyük önem taşımaktadır ( Enç, 1979:27).

Zeka kat sayılarındaki üstünlüklerinden dolayı (IQ 120 ve yukarısı ) zeki, akıllı ve üstün zekalı, aynı zamanda resim, müzik ve bunun gibi güzel sanatlar alanında başarılı olan insanlara yetenekli, yaratıcı ve üstün yetenekli denilmiştir (Özsoy ve diğerleri,1988 :128).

Günümüzde bazı teorisyenler, bilim ve teknik alanlardaki yetenekliliği üstün yetenek, güzel sanatlar alanındaki yetenekliliği de üstün özel yetenek olarak gruplandırmışlardır (Özsoy ve diğerleri, 1988:128, Enç , 1979:92).

Üstün yetenekli çocuk kimdir? sorusunun cevabı, bu tip çocukları diğerlerinden ayıran özellikler belirtilerek açıklanabilir (Merril ve Orlonsky,1984:77).

Terman (1925)'a göre zekanın standart testlerinde %2'lik üst sınırda puan alanlar üstün yetenekli olarak tanımlanmaktadır. Amerika'da 1977 yılında toplumdaki üstün zeka ve üstün yetenek kuramları arasındaki karışıklıkları önlemek amacı ile alanın yetenekli kişilerinden oluşan Eğitim Komisyonu (USOE) üstün yetenek tanımı altındaki iki grubu birleştirerek şöyle tanımlamıştır; "Seçkin yeteneklerinden dolayı yüksek seviyeli iş yapmaya yeterli olduğu, bu alanda profesyonel olarak bilinen kimseler tarafından belirlenmiş çocuk, üstün yetenekli çocuktur" (Akt:Enç ,1979:64).

Günümüzdeki Amerikan Federal yasalarına göre üstün yetenekli çocuk "Zeka, yaratıcılık, artistik, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda performans yeterliliği olduğunu gösteren ve bu tür yeteneklerini tamamen geliştirmek için okul tarafından sağlanamayan hizmet ve faaliyetlere gereksinim duyan çocuk" olarak tanımlanmaktadır (Merril ve Orlonsky,1984:77).

Ülkemizde 1991 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan Birinci Özel Eğitim Konseyi'nde de Amerikan Eğitim komisyonunun tanımına paralel olarak: "Yetenekli çocuk genel ya da özel yetenekleri açısından, yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği konunun uzmanları tarafından belirlenmiş çocuklardır" şeklinde bir tanım benimsenmiştir

1993 yılında genel hatlarıyla belirlenen ulusal "gifted" yani "üstün yetenekli" terimi halen ufak değişikliklerle Amerika'daki bütün eyaletler tarafından kabul edilmektedir. Bu tanıma göre üstün yetenekli öğrenciler beş ana kategoride belirlenmektedir.

-Genel zihinsel yetenek
-Özel akademik yetenek
-Yaratıcı üretici düşünce yeteneği
-Liderlik yeteneği
-Psikomotor yetenek (Görsel sanatlar yeteneğini de içermektedir) (O'Connell-Ross, 1993:146).

Bu kategoriler değerlendirildiğinde üstün yetenekli çocuklar bir takım özellikleriyle diğer çocuklardan ayrılmaktadırlar.Bu çocuklar;

-Yaşıtlarına göre daha hızlı bir şekilde öğrenen ,
-Yaratıcılık, liderlikle ilgili kapasitede diğerlerine göre daha önde olan,
-Özel akademik yeteneğe sahip olan,
-Soyut fikirleri anlayabilen,
-İlgili alanlarda bağımsız hareket etmeyi seven
özellikler göstermektedir.

### 1.1.1.2.Üstün Yetenek Alanları

Üstün yetenekli çocuklar, zihinsel yeteneklerinin yada zekalarının bir çoğunda akranlarına göre üst performans gösteren ya da gizil güce sahip olan, yaratıcılık yanı güçlü olan çocuklardır.

Yetenek alanları şunlardır: (Ataman, 2003:180)

*Üstün Yetenekli Çocuk : Bir ya da birden çok yetenek alanında ya da zeka özelliğinde akranlarından çok üstün performans gösteren yada gizil güce sahip olan ve diğer alanlarda da ortalama düzeyde ortak özelliklere sahip olan çocuklardır.

*Üstün Özel Yetenekli Çocuk : Belirli bir alanda, olağanüstü yetenek ya da başarı gösteren diğer alanlarda ise ortalama yetenek gösteren veya dil becerilerinde, matematik teorilerinde olağanüstü iken diğer alanlarda ortalama yeteneğe sahip olan çocuklardır.

*Yaratıcılık Yeteneği Ayrıcalıklı Olan Çocuk : Gizil güç olarak özgün düşünme biçimi olan ya da sanat dalları ve müzik ortamıyla düşüncelerini kendine özgü biçimde ifade eden çocuklardır.

*Liderlik Yeteneği Ayrıcalıklı Olan Çocuk : Diğer kişileri etkileme yeteneği olarak tanımlanabilir. Kendi yaşıtları üzerinde etkili olan ve çok erken yaşlardan itibaren bu yeteneklerini sergilemeye başlayan çocuklardır.

*Olağanüstü Yetenekli Çocuklar / Güzel Sanatlar alanında yetenek : Güzel sanatlar, müzik, bale, drama, tiyatro, drama dans v.b. alanlardan birinde olağanüstü yetenek gösteren çocuklardır.

*Psikomotor Alanda Olağanüstü Yetenek Gösteren Çocuk : Psikomotor yönden his, güç, koordinasyon, top kontrol ve bunun gibi spor alanlarında üstün yetenek gösteren çocuklardır .

Ayrıca bir de tüm dalların bir kaçının birden bulunduğu çok yönlü yeteneklilik vardır (Renzulli, 1986:31; Eby, 1990:43).

### 1.1.1.3.Üstün Yetenekli Çocukların Genel Özellikleri

Üstün yetenekli çocukların anne babalarıyla yapılan çalışmaların sonuçlarına göre bebeklik ve erken çocukluk dönemine ilişkin yetenekli çocukların dikkat çeken özellikleri şu şekilde özetlenebilir (Gross, 1999:207; Harrison, 2000:22; Meador, 1996:6; Rogers ve Silverman, 1986:396).

- Uyarılara karşı çok duyarlı olma
- Uzun süreli dikkat
- Çok güçlü, mükemmel bellek
- Çabuk öğrenebilme
- Erken konuşma
- İleri düzeyde (ortalama üstü )sözcük duyarlılığı
- Çok meraklı olma
- Dikkatli gözlemcilik
- Güçlü hayal gücü
- Yüksek düzeyde yaratıcılık
- 2 yaşında alfabedeki harfleri tanıma
- 4 yaşında okuyabilme
- Mükemmeliyetçilik (kusursuzluk)
- Yaşça büyük arkadaşlar edinme
- Yalnız başına oynamaktan zevk alma
- Dürüstlük ve adaletli olma
- Yaşına göre olgun davranma
- Yüksek düzeyde rekabetçi olma
- Güçlü liderlik yeteneği
- Pek çok alana ilgi duyma

### 1.1.1.4.Üstün Yetenekli Çocukların Aile Özellikleri

Üstün yetenekli çocuklar, genellikle üst sosyo ekonomik düzey ailelerden gelmektedirler. Üst sosyo ekonomik düzeyde olan anne ve babaların öğrenim düzeylerinin çoğunlukla yüksek olmasına bağlı olarak meslekleri de üst düzeydedir.

Ayrıca bu düzeydeki ailelerde, çocuk sayısı da fazla olmamaktadır. Çoğunlukla tek veya iki çocukla yetinmektedirler (Gallagher,1960:13)

Eğitim düzeyi yüksek olan anne ve babalar, çocukları ile daha doğmadan ilgilenmektedirler. Doğduktan sonra da bakımları kontrollü bir şekilde yapılmakta, beslenmelerine özen gösterilmektedir. Ailedeki çocuk sayısı fazla olmadığı için çocuğa gösterilen ilgi fazla bölünmeden, artarak devam etmektedir. Özellikle de ilk çocukta yoğunlaşmaktadır. Üstün yetenekli çocuklar genellikle ailenin ilk çocuklarıdır.

Üst sosyo ekonomik düzeydeki aileler, ilerleyen bilim hakkında daha çok bilgi sahibi olmakta ve bu ilerlemeler ışığında, çocuklarına geniş imkanlar sunmakta, onların çok yönlü olarak gelişmelerini sağlamaktadır (Enç,1979:174,Carol,1980:86). Bunun yanında sosyo ekonomik düzeyi yüksek olan anne babalar, olumlu yönde genetik yüklülüğe sahiptirler (Yörükoğlu,1986:91)

Buna karşın aynı nitelik ve imkanlara sahip olamayan orta ve alt sosyo ekonomik düzeydeki ailelerin üstün yetenekli çocukları normal yetenek yığını içinde kaybolup gidebilmektedirler (Akt:Civelek,1985:9; Enç,1979:21; Ataman,1984:8).

Üstün yetenekli çocuklar genellikle ailede ilk ya da tek çocuk oldukları için ailelerin çoğunlukla ilk çocuklarına daha titiz ve verici oldukları söylenmektedir.Ayrıca aileler ilk çocukta daha genç ve enerjik olduklarından çocuklar da yeteneklerini daha kolay ve rahat biçimde geliştirebilmektedirler (Carol,1980:88).

### 1.1.1.5.Üstün Yetenekli Çocukların Gelişim Özellikleri

Üstün yeteneğin tanımlanmasında psikolojik ölçme araçlarına baş vurulmaktadır. Ancak aynı zamanda üstünlüğün zihinsel olmayan boyutlarının da

tanılamada önemi büyüktür. Zihinsel olan ve olmayan niteliklerin birlikte değerlendirilmesi ile sağlıklı kriterler sağlanabilir.

Üstün yetenekli/zekalı çocukların çoğunda gözlenen belirli özellikler vardır. Bazı durumlarda alanlarına göre farklı davranışlar gösterebilirler. Ailesi ve çevresindekileri hayrete düşüren birtakım davranışlar yapabilirler, bu sebepten dolayı üstün yetenekli çocuklarda ortak olan özelliklerin ve nasıl baş edilebileceğinin belirlenmesi gerekir (Akt:Ataman 2003;182).

#### 1.1.1.5.1.Fiziksel Gelişim

Terman çalışmasında (1925) üstün yeteneği bulunan çocukların ulusal standartların üzerinde fiziksel gelişim gösterdiklerini bulmuştur. Boylarının daha uzun, ağırlıklarının daha fazla, daha güçlü ve daha geniş bir akciğer kapasitesine sahip olduklarını belirlemiştir. Yaşıtlarından daha sağlıklı oldukları görülmüştür. Genelde bazıları doğumda normalden daha ağır, boy uzunlukları daha fazladır. Erken yürür, erken diş çıkarır ve ergenliğe de erken girerler (Akt:Özsoy ve diğerleri, 1988:33).

Üstün yetenekli çocuklar hemen her alanda başarılı olmaktadır. Üstün yetenekli çocukların konuşmayı ve yürümeyi ortalama (normal) çocuklardan daha da çabuk öğrenebilmektedir. 7-10 ay arası tırmandıkları, 4. ayda desteksiz oturdukları, 3 yaş civarı iki tekerlekli bisikleti kullandıklarına dair kanıtlar vardır (Akt:Ford,1998:41).

#### 1.1.1.5.2. Dil Gelişimi

Üstün yetenekli çocuklar, konuşmaya erken başlarlar ve her yaşta kelime dağarcıkları yaşıtlarına oranla fazladır. Konuşmayı çok severler ve yaşıtlarına göre zengin dil dağarcıkları vardır. Konuşma dilinde yaşıtlarına göre daha fazla sözcükten faydalanırlar. Konuşmada ilk anlamlı sözcüklerinin yaşıtlarına göre 2 ay önce ortaya çıktığı, sözcük bağlantılarının (iki sözcük birleşim) ortalama iki yaşında görülmesine rağmen 12 ay civarında gerçekleştiği görülmektedir. Gross (1999;208)tarafından yapılan bir çalışmada Z.B 160 ve üstü (IQ160+) olan 52 çocuğun ilk anlamlı

sözcüklerinin ortalama 9. ayda ortaya çıktığı Barber'ın (1964) çalışmasında ise; Z.B 146 ve üstü (IQ146+)olan çocukların cümle kurarak konuşma döneminin 16.ay olduğu ortaya çıkmıştır.

Z.B 160 üstü (IQ 160+)olan bir çocukla yapılan çalışmada ise çocuğun ilk sözcüğünü 5. ayda söylediği, 7. ayda 3-4 sözcüklü cümlelerle konuşmaya başladığı bildirilmektedir (Akt. Gross, 1999:207).

Erken konuşma ile ilgili örneklerin yanı sıra konuşmasında gecikme olan üstün yetenekli çocuklar da vardır.

Erken dönemde üstün yetenekliliğin güçlü göstergelerinden birisi de okuma yaşıdır. Bir araştırmada Z.B 170 (IQ 170) olan çocuklardan % 43'ünün 5 yaşından önce, %13'ünün 4 yaşından önce okuduğu ortaya konulmaktadır (Akt:Gross,1999:207).

Okul öncesinde okumayı öğrenen üstün yetenekli çocukların yanısıra 1.sınıfın sonunda okumayı sökememiş üstün yetenekli çocuklar da olabilir, okumasını geç öğrenen üstün yetenekli çocuğun çok daha farklı alanlarda yaşıtlarından olumlu bir şekilde farklılaştığı gözlemlenebilir (Ataman, 2003:183).

#### 1.1.1.5.3. Bilişsel Gelişim

Üstün yetenekli çocukların bilişsel gelişimlerindeki ilerleme diğer alanlardan daha belirgindir.Çok çabuk ve kolay öğrenirler. Öğrenilen yeni bilgiler için daha az tekrar ve alıştırmaya ihtiyaç duyarlar. Çok erken yaşlarda ilgilendikleri konuda özelleşebilirler ve zihinden işlemleri kolaylıkla yapabilirler (Ataman, 2003:183).

Genelleme yapma, ilişkileri gösterme, bilgilerin transferi, mantıksal çağrışımlarda yaşıtlarından ileridirler. Soyut konulara karşı ilgileri fazla ve dikkatleri süreklidir. Duygularını, gördüklerini, okuduklarını uzun zaman bellekte tutarlar ve hatırlarlar. Bir çok olayın neden, niçin ve nasıl olduğunu öğrenme istekleri fazla olduğundan çok soru sorarlar. Orijinaldirler, pratik bilgileri çoktur, yaratıcı ve hazır cevaptırlar (Enç,1979:133; Charles ,1997:128; Özsoy ve diğerleri ,1988:132).

### 1.1.1.5.4. Sosyal ve Duygusal Gelişim

Genellikle üstün yetenekli çocuk çevreyle iş birliği içindedir. Sosyaldir, popülerdir,çevresi tarafından sevilir, çoğunlukla lider olarak görülür. Entellektüel becerileri gelişmiş olduğundan diğer insanların düşüncelerini, duygularını, bakış açılarını anlamaları da mantıklıdır.

Bazı literatürlerde üstün yetenekli çocukların akranları ile iyi iletişim kuramadıkları hatta dışlanmalarının muhtemel olduğu, bazılarında ise üstün yetenekli çocukların çok arkadaşı olduğu, çok sevildikleri yazmaktadır.

Akran kabulü, seviyesi sosyometrik araçlarla ölçülmektedir. Zeki çocukların kendilerinin ve akranlarının sosyal durumlarını önceden öngörebilme yeteneklerinin, kendilerini değerlendirme, öz eleştiri becerileri çok gelişmiştir. Başkalarının ihtiyaçlarını anlayan çocukların, bu ihtiyaçlara karşı hassasiyetlerinin fazla olduğu gözlemlenmiştir.

Gallagher (1975) iyi sosyal iletişim becerileri olan üstün çocukların daha popüler olduğunu gözlemlemiştir. Yetenekleri çok gelişmiş bu çocukların akranları tarafından reddedildikleri de görülebilmektedir. (Akt:Ford,1998:42).

O'Shea (1960) ve Hallingworth(1942) çok üstün yetenekli öğrencilerin sosyal izolasyonunun pek çok iletişim problemi oluşturduğunu ortaya koymuştur. Bu güçlük okul öncesi çağındaki çocuklar arasında daha belirgindir. Örneğin; 6 yaşında karmaşık cümleleri kullanarak fikir ve isteklerini ifade eden çocuk, sınırlı dil becerilerine sahip akranlarıyla iletişimde zorlanabilir, aynı zevk ve tercihlere sahip olmayabilir. O'Shea (1960) arkadaşlığın benzer zeka yaşı seviyesine sahip çocuklar arasında kurulma olasılığının güçlü olduğunu açıklamıştır. (Akt:Roedell, 1985:20)

Üstün yetenekli çocuklar tüm yaşlarda birtakım problemlerin net ve kesin olarak farkındadır. Yüksek farkındalık ve gözlem kabiliyetleri sayesinde tüm dünya problemleri hakkında kaygı duyabilir, olaylar hakkında korku geliştirebilir. Bu yüksek duyarlılıkları onları sosyal yaşantıdan uzaklaştırabilir, bu yoğunluktaki duyarlılık hem olumlu hem olumsuz etkilere neden olabilir. Bunu belirleyen kritik nokta çocuğun algılaması ve verdiği dönütle ilgilidir. Üstün yetenekli çocuklar kendi yaşıtlarıyla arkadaş olmaktansa yetişkinlerle iletişim kurmaktan mutluluk duyabilir hatta ailesini en iyi arkadaşları olarak kabul edebilir.

Espri yetenekleri oldukça gelişmiştir. Dünyayı, olayları anlama becerileri oldukça yüksek seviyededir, bu sebeple uygun esprileri rahatlıkla yapabilirler. Şakalardaki önemli noktaları rahatlıkla fark edebilirler (Ataman, 2003:186).

#### 1.1.1.5.5. Kişilik Gelişimi

Kendilerinden emin ve bağımsızdırlar. Amaçlarına ulaşmaktan ve başarıdan zevk duyarlar. Sorumluluk alırlar ve aldıkları sorumlulukları mükemmel şekilde sonuçlandırırlar. Sabırlı, kararlı, başkalarının fikirlerine ve hislerine saygılıdırlar. Kendilerini inceleyip öz eleştiri yapabilirler (Charles ,1997:51; Özsoy ve diğerleri, 1988:133).

## 1.2.Üstün Yetenekli Çocukların Tanılanması

Günümüzde üstün yetenekli çocukların tanılaması için bir çok yöntemler kullanılmaktadır. Üstün yetenekli çocuklar üzerinde yapılan araştırmaların bulguları bu çocukların üstün bedensel, bilişsel, sosyal ve kişilik özelliklere sahip oldukları yönündedir. Bunlar üstün yetenekli çocukların belirlenmesinde güvenilir bilimsel bulgulardır. Bu bulgular üstün yetenekli çocukların mümkün olduğunca erken teşhisinde çok önemlidir. Ancak erken teşhiste bu konu hakkındaki uzman kişilerin çok

dikkatli ve hassas kriterler kullanarak üstün yetenekli çocukların özelliklerini saptaması ve yargıya varmaları gereklidir (Enç ve diğerleri, 1975:49).

Üstün yetenekli çocukların tanılanması yapılırken, çocuğun yaşıtlarına oranla zeka ve yetenek düzeyinde belirgin farklılık varsa tanılamaya gerek yoktur. Ancak belirgin olmayıp ortalamanın biraz üstünde yetenek gösteren çocukların durumlarını belirlemede bazı saptamaların yapılması gerekir (Ataman, 2003:181).

Üstün yetenekli çocukları tanılamada kullanılan yöntemlerin büyük bir bölümü bu alanda öncü çalışmalar yapan Terman'ın 30 yıl süren dikey genetik yöntemle boylamasına yaptığı araştırma ile elde ettiği veriler ve yöntemleri esas alarak belirlenmiştir (Akt:Enç,1979:221). Bebeklik dönemindeki üstün yetenekli çocukları tanılamada kullanılan yöntemlerin geçerlik ve güvenirlikleri oldukça düşüktür. Çünkü çocuğun yetenek yelpazesindeki yetenek düzeyi billurlaşmayıp belirginleşmemiştir (Ataman,2003:181).

### 1.2.1.Üstün Yetenekli Çocukların Eğitiminde Kullanılan Yaklaşımlar

Üstün yetenekli çocukları belirleme modelleri şu şekilde sıralanır: (Akt:Dağlıoğlu,1995:38)

*Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (IEP)

*Genel zeka yeteneği modeli

*Özel akademik yetenek modeli

*Döner kapı modeli(RENZULLİ)

*Üstün yetenek davranış modeli (ELOY)

#### 1.2.1.1.Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (IEP)

Bu modelin amacı, her çocuğun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bireysel eğitim programı hazırlamaktır. Çocukların normal eğitim programındaki yetenek ve kabiliyetlerinin düzeyi belirlenmektedir. Entellektüel yetenek ve üstün kabiliyetleri olan çocuklar, normal müfredatla sağlanamayan hizmetlere ihtiyaç duyan ve yararlanan

kişiler olarak saptanmaktadırlar. Saptanan her çocuk için bireysel eğitim planı oluşturularak her yıl çocukların durumu değerlendirilip, güncelleştirilmektedir (Eby, 1990:39).

### 1.2.1.2. Genel Zeka Yeteneği Modeli

Diğer modellerden daha çok kullanılmıştır.Belli bir IQ puanını aşan çocuklar, okul ortamında potansiyellerini geliştirmeleri için hızlandırılmış veya zenginleştirilmiş programlara ihtiyaç duyan üstün zihinsel yetenekli çocuklar olarak değerlendirilir. Programlama, bireylerden çok çocuklara sunulduğu için IEP modelinden farklıdır. Belirlenen öğrencilere okuldan ayrılıncaya kadar hizmet sunulmaktadır (Eby,1990:40).

### 1.2.1.3.Özel Akademik Yetenek Modeli

Bu model, konu temelinde programları hızlandırmak ve zenginleştirmek isteyen okullarda kullanılmaktadır. En çok öğrenilen program matematik olmakla birlikte fen, edebiyat, müzik ve sanat programları da sunulmaktadır. Öğrenciler esas alınan konuda başarı testleri esas alınarak belirlenir, öğretmen tavsiyesi göz önünde bulundurulur. Öğrenciler belirli alanlarda üstün yetenekli olarak tanımlanır. Öğrencinin başarısı ve çalışmaların yıllık değerlendirilmeleri, programda çocukların bulunduğu zamanın süresini göstermektedir (Freeman , 1986:41).

### 1.2.1.4.Döner Kapı Modeli (RENZULLİ)

Bu modeli Renzulli 1981 yılında ortaya atmıştır. Bu modelle yüksek test puanları olan bir çocuk, programa katılmaya aday diğer çocuklardan oluşan "yetenek havuzunda yer alır. Öğretmenler, çocuklarda bulunabilecek her türlü ilgiyi keşfetmek için eğitilir. Yetenek havuzunda bulunan çocuk eğer belli bir yetenek alanında güçlü bir performans gösterirse üstün yetenekli, öğretmen yardım ve desteği ile ilgilerini keşfetmesine izin verilen üstün yetenekli kaynak programına atlar. Bu programdan yararlanan çocukların sayısı okul kaynakları ile sınırlıdır. Ancak Renzulli yetenek

havuzunun nüfusun minimum %20 sini kapsaması gerektiğini tavsiye eder. Böylece hiçbir potansiyel yetenekli çocuk gözden kaçırılmamış olur (Renzulli , 1986:184).

### 1.2.1.5.Üstün Yetenek Davranış Modeli(ELOY)

Bu modelde (Eloy), bir dizi konu ve yetenek alanında çocuğun ürünleri değerlendirilerek seçim yapılır. Bu sistem, programa katılacak çocuğun sayısı, yüzdesi ile ilgili hiçbir olasılığa yer vermez. Program seçenekleri, bir dizi konu ve alandaki yaratıcı yeteneklerin yönlendirilmesi için planlanır. Öğrenciler her seçenek için kendi yeteneğini yansıtan bir örnek verebilmesi konusunda teşvik edilir. Bu model çocukları üstün yetenekli olan ve olmayan olarak adlandırmaz. Her çocuğun her programa katılma oranı eşittir (Eby , 1990:40).

Üstün yetenekli öğrencilerin bilim ve teknolojik ilerlemelere katkılarını erken fark eden çeşitli ülkeler (Amerika, Hollanda, İngiltere, Almanya) bu alanla ilgili çeşitli projeler geliştirmişlerdir. Geliştirdikleri çeşitli öğrenme modellerinden ;

*Özerk öğrenme modeli (Betts, 1986:27)

*Üç aşamalı zenginleştirme modeli (Feldhusen ve Kollof,1986:126)

*LES (Learning Enrich Service)Modeli (Clifford ve Smity,1985:92) en önemlileridir ve literatürde değişik modellere de rastlanmaktadır.

### 1.2.2.Üstün Yeteneklilerin Ülkemizde Belirlenme Aşamaları

Üstün yetenekli çocuklar ülkemizde genellikle aşağıdaki şu yöntemlerle tanılanmaktadırlar.

1) Üstün Yetenekli Çocukların Gelişimsel Özelliklerinin Belirlenmesi
2) Grup zeka testleri
3) Başarı testleri
4) Bireysel zeka testleri
5) Öğretmen gözlem ve kanaati
6) Arkadaş gözlem ve kanaati

7) Aday gösterme

8) Aile geçmişi (Ataman, 2003:181)

### 1.2.2.1. Üstün Yetenekli Çocukların Gelişimsel Özelliklerinin Belirlenmesi

Üstün yetenekli çocukların tanımlanmasında en güvenilir ve en sağlıklı olan yöntem, çocuğun farklı gelişim alanlarındaki (bilişsel, duyuşsal,devinimsel, duygusal)performansını ölçekler kullanarak profillerinin çıkartılmasıdır. Gelişim alanlarının bazılarına standartlaştırılmış ölçüt bağımlı ölçekler gerekir. Çocuğun bütün istek ve ihtiyaçlarının ailesi tarafından sağlanması, okul öncesinde bu çocuklara ilişkin donanımlı öğretim kadroları oluşturuluncaya kadar düşünülebilir.

Üstün yetenekli çocukların erken eğitim almaları sağlanarak, üstün olan yeteneklerini en üst sınırlarına kadar çıkarmaları mümkün olabilir. Ülkemiz aile eğitim düzeyi, çocuk yetiştirme yöntemleri, sosyo ekonomik düzeyleri incelendiğinde okul öncesi eğitimin bu çocuklar için çok yararlı olduğu ortaya çıkacaktır (Ataman, 2003:180). Erken çocukluk döneminde çocukların ilgi, yetenek ve becerilerinin belirlenmesi, eğitimlerine yön vermek açısından önemlidir. Bu anlamda üstün yetenekli çocukların erken yıllarda belirlenmesi, ev ortamlarının düzenlenmesi, eğitim programının hazırlanması, anne babanın ve öğretmenlerin erken yıllarda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır (Ataman,2003:181).

### 1.2.2.2.Grup Zeka Testleri

Bu testler tarama amacı ile kullanılır. Çocuğun derinliğine anlaşılması ve ona yardım edilmesi söz konusu ise grup zeka testleri kullanılmaz. Bu ölçekler ancak ilköğretim çağında uygulanabilir (Morgan,1980:145). Bir çok ülkede üstün yetenekli çocuklara ilk taramada zeka testleri uygulanmaktadır. Ülkemizde ise 1952 yılında bazı testler Türkçe 'ye adepte edilmiş ve geçici normları alınmıştır ( Morgan, 1980:196).

Günümüzde kullanılan grup zeka testleri şöyle sıralanabilir (Akt:Dağlıoğlu,1995:44):

-SOI Öğrenme becerisi testi

-Otis-Lennon Yetenek Testi

-Cattel Kültür Dışı Zeka Serisi

### 1.2.2.3.Başarı Testleri

Grup zeka testleri ile aynı sınırlılıklara sahiptir.Ancak çocuğun farklı akademik alanlardaki becerilerini belirlemede önemli ipuçları verebilir. Öğrenme yetersizliği gösteren üstün yetenekli çocuklarla, yaratıcı çocukların belirlenmesinde işe yaramaz, ilköğretim çağında uygulanabilir.

En Çok Kullanılan Başarı Testleri Şunlardır (Akt:Dağlıoğlu,1995:47);

-Iowa Temel Başarı Testi

-Stanford Başarı Testleri

-Özel Başarı Testleri

-Peabody Bireysel Başarı Testi

-Müziksel Yetenek Testi

### 1.2.2.4.Bireysel Zeka Testleri

Bireysel zeka testleri, uygulaması daha uzun süreli ve pahalı olmakla birlikte grup zeka testlerinden daha güvenilir testlerdir. Kültürel sınırlılık ve yanlılıkları vardır. İlköğretim çağında uygulanabilir.

Üstün yetenekli çocukların belirlenmesinde ağırlıklı olarak kullanılan testlerdir.

Günümüzde kullanılan bireysel zeka testleri şunlardır (Akt:Dağlıoğlu,1995:45);

- Stanford-Binet Zeka testi
- Wechsler Çocuklar için Zeka Testi (WISC-R)
- Kaufman Çocuklar için Değerlendirme Bataryası

### 1.2.2.5.Öğretmen Gözlem ve Kanaati

Araştırmalar öğretmenlerin çocukların zeka düzeylerini belirleme oranlarının %60 olduğunu göstermektedir (Akt;Enç, 1979:121). Öğretmenlerden, sınıflarında yaşça küçük ancak ortalama başarı gösteren çocuklar ve sınıflarının en zeki, yetenekli öğrencileri ile üstün başarı gösteren öğrencileri belirlemeleri istenebilir.

Araştırmalar yaşça sınıfta küçük, ancak ortalama başarı gösterenler arasında üstün zekalı ve yeteneklilerin fazla görüldüğünü belirtmektedir (Ataman,1984:21 ; Montgomery,1996:45).

Bu belirleme yöntemi okul öncesi dönemden başlayarak ilköğretimde de kullanılabilir yöntemdir, ancak tek gösterge sayılmaz.

### 1.2.2.6.Arkadaş Gözlem ve Kanaati

Arkadaş gözlemleri ile üstün yetenekli çocukların liderlik ve psikomotor alanlardaki yetenekleri soyometrik ölçekler kullanılarak belirlenmektedir.(Ataman, 2003:182)

### 1.2.2.7.Aday Gösterme

Okullara gönderilecek formda, yönetici, rehber öğretmen ve sınıf öğretmenlerinden üstün yeteneklilik özelliği taşıyan öğrencileri aday gösterme veya anne babalardan çocuklar içinden en uygun olanı belirlemeleri istenebilir.

Terman araştırmasında, anne babaların belirleme oranlarının %40 olduğunu belirtmiştir. Ancak anne ve babalardan alınacak ön bilgilerin başka verilerle de desteklenmesi gerekmektedir (Ataman, 2003:182).

#### 1.2.2.8.Aile Geçmişi

Yapılan araştırmalar, gizil güç olarak tüm sosyoekonomik düzeylerin eşit şansta olduğu ancak uygun çevre koşulları ve olanakların çocuklara sağlanmasında üst sosyoekonomik düzeye sahip ailelerin şansının fazla olduğunu göstermektedir.Ancak burada, özellikle anne babanın eğitim düzeyinin yüksek öğrenim olma koşulunu da belirtmek gerekir (Ataman, 2003:182).

### 1.2.3.Okul Öncesi Dönemde Üstün Yetenekli Çocukları Fark Etmede Anne Babaların Önemi

Erken çocukluk döneminde, üstün yetenekli çocukların anne babaları erken müdahalede önemli bir role sahiptir. Anne-babalar hem çocukların ilk öğretmenleridir hem de çocukların yeteneklerini geliştiren kişilerdir. Bundan yola çıkarak anne babaların ve eğitimcilerin erken yıllarda bilinçlendirilerek yönlendirilmesi ve bu çocukların yeteneklerini ortaya çıkartabilecek ortamları sağlamaları gerekir.

Üstün yetenekli çocukların erken yıllarda uygun eğitimleri,yaşamlarının ilerleyen zamanlarında beceri ve yeteneklerini daha erken geliştirmelerini ve sergileyebilmelerini sağlayacaktır. Üstün yetenekli çocukların ailelerinin, çocuklarının gelişimlerine ilişkin gözlemlerine göre ilk haftalarda, aylarda ya da yıllarda ortaya çıkan belirgin davranışlar olduğu belirtilmektedir (Akt.Horrison, 2000:189).

Anne ve babaların, çocuklarından alacakları ipuçlarının farkında olmaları, üstün yetenekli çocukların kimliklerini kazanıp uyumlu bireyler olmalarında büyük önem taşımaktadır. Niteliksel ölçümler olarak tanımlanan anne-baba ve öğretmen ( okul

öncesi eğitimin başlamasıyla birlikte) gözlemlerinin değeri, niceliksel ölçümler tarafından güçlendirilebilir.

Anne babalarla yapılan çalışmalarda genellikle anne babaların çocuklarının üstün yetenekli olup olmadıklarını ayırt edebildiklerini (Gross, 1999:207 ) ancak, iyi eğitimli bazı anne babaların üstün yetenekliliği işaret eden davranışları "normal" olarak yorumlayıp, üstün yeteneklilik durumunu fark edemediklerini göstermektedir (Akt.Hodge ve Kemp, 2000:46).

Okulöncesi öğretmenleriyle yapılan çalışmalar, öğretmenlerin anne babalara göre üstün yetenekli çocukları fark etmede güçlük çektiklerini, öğretmenlerin değerlendirmelerinin tek başına kullanılmasının doğru yöntem olmadığını ortaya koymaktadır. Bu durum ise, öğretmelerin üstün yeteneklilik ile ilgili bilgileri ve tutumları ile açıklanmaya çalışılmaktadır (Gross, 1999:206;Hodge ve Kemp,2000:47).

Okul öncesi dönemde çocuklarla yapılan görüşmelerin, üstün yetenekliliğin tanılanmasındaki yeri büyüktür. İnformal ancak yapılandırılmış görüşme biçiminde yürütülen bu yöntemde değerlendirme yapan kişi çocuğu karşılaştırmaları çözme, zihinden problem çözme, karmaşık durumları çözme gibi problem çözme ve yapılacakları kullanma durumlarında gözlemektedir.(Gould ve diğerleri, 2001:38)

Küçük yaştaki üstün yetenekli çocukların tanılanmasında öngörülen yöntemlerden biri de, çocukların görsel sunumlarının (çizimleri, resimleri, görsel ürünleri) değerlendirilmesidir.

Bebeklik ve okul öncesi dönemde üstün yetenekli çocukların niceliksel ölçümlerle değerlendirilmesinin güçlüğünden dolayı anne baba ve öğretmen gözlemlerinin değerlendirilerek bu dönemdeki üstün yeteneklilik özelliklerinin belirlenmesi erken tanılama ve eğitim programlarının hazırlanmasında çok büyük önem taşımaktadır (Kurt,2004:398).

### 1.3. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Modelleri

Üstün yetenekli çocukların eğitimi özel konumlarından dolayı eğitim önceliğine sahip olmalıdır (MEB,200I). Üstün yetenekli çocukların eğitimi için çok çeşitli eğitim modelleri geliştirilmiştir. Geliştirilen eğitim modellerinde amaç.üstün yetenekli olarak belirlenen çocukların yetenek, ilgi ve seviyelerine göre eğitim almalarını sağlamaktır. Bu modeller şöyle sıralanabilir:

#### 1.3.1. Erken Başlama ve Hızlı İlerleme

Çocuğun üstün yeteneği ve hızlı gelişimi dikkate alınarak onun yaşıtlarından önce eğitime (okula ve sınıfa)alınmasına ve sınıfını daha erken geçmesine dayalı bir uygulamadır. Hızlandırma , ilkokuldan üniversiteye kadar her düzeydeki uygulamayı kapsayabilmektedir (Özsoy ve diğerleri, 1988:139).

Bu uygulamanın sakıncası, çocuğun sadece zihinsel gelişim, düzey ve bilgisini dikkate alarak, onu kendi akranlarından ayırıp bedensel ve duygusal açıdan yaşça büyük olanların yanına konarak eğitilmeye zorlanmasıdır. Çocuk akademik yönden sınıf ve okuluna ayak uydurabilse de sosyal ve duygusal yönden çeşitli uyum güçlükleriyle karşılaşabilir. Araştırmalar bu uygulamanın ortaöğretim ve özellikle üniversitede uygulanabildiğinde iyi sonuç verebileceğini belirtmektedir. Bu uygulama özel program, araç-gereç, personel ve mekan gerektirmediği için pahalı olmayan bir eğitim modelidir (Ataman, 2003:193).

Hızlandırma uygulamaları ; erken kayıt, sınıf atlatma, üst sınıfa yerleştirme, mektupla öğretim, özel öğretmen, ek sınıftan ders alma, ek kredi alma, dışarıdan bitirme ve benzeri türlerde görülmektedir. Ülkemiz ilköğretim yönetmenliği erken kayıt, üst sınıfa yerleştirme, sınıf atlatma türündeki uygulamalara yer ve izin vermektedir (Özsoy,1988:140).

### 1.3.2. Zenginleştirme

Üstün yetenekli öğrencilerin kendi yaşıtları arasında ve normal sınıflarda tutularak, çalışmalarını normalden daha zengin bir hale getirme yoluyla alınan önlemlere "zenginleştirme" denilmektedir. Zenginleştirme, dikey ve yatay olarak iki türde yapılabilmektedir. Yatay zenginleştirme çocuğun normal sınıfta aldığı ders sayısının artırılmasıdır.

Dikey zenginleştirmede ise ders ve etkinlik sayısı aynıdır. Ancak üstün yetenekli öğrenci normallerin işlediği konuda daha derinlemesine çalışma yapmaktadır. Günümüzde, ülkemiz dışındaki hemen hemen gelişmiş her ülkede en yaygın biçimde uygulanan program modellerinden birisi zenginleştirmedir.

Zenginleştirme, aynı eğitim uygulamalarında ancak farklı alanda yetenek düzeyleri olan tüm çocukları kapsayacak bir yapıya sahiptir. Üstün yetenekli çocuklarla normal çocukların bir arada olması normal çocuklar içinde bir zenginleştirmedir.

Dikey ve yatay uygulamalar yanında, yarı yönlü programlar, özel kurslar, özel öğretmen, bağımsız çalışma, alan gezileri, öğrenci değişim programları bu uygulamalardan bazılarıdır.

Ülkemizin her yerleşim bölgesi ve okulunda uygulanabilecek bir yöntemdir. Bu özelliğinden dolayı Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak açılan bilim sanat merkezleri(Bilsem) örgün eğitim saatleri dışında üstün yetenekli çocuklara zenginleştirme uygulaması yapmaktadır (Ataman, 2003:193).

### 1.3.3. Türdeş Yetenek Kümeleri

Bu uygulama belirli özellikleri benzerlik ve düzey yakınlığı gösteren üstün yeteneklileri bir araya toplayarak,onların özellik ve gereksinimlerine uygun programları

uygun ortamda uygulamayı öngörür. Bu uygulama sadece üstün yetenekliler için olmayıp, zihinsel, işitme ve görme engelliler için de kullanılmaktadır.

Bu özelliğinden dolayı sosyal ayrıştırma olarak da bakılabilir (Özsoy ve diğerleri, 1988:140). Türdeş küme adı altında değişik uygulamalar yapılmaktadır. Türdeş yetenek sınıfları, özel sınıf ve özel okul en belirginleridir.

Türdeş yetenek sınıfları: Öğrenci sayısı kalabalık olan okullarda aynı sınıfın şubelerini birbirine yakın yetenekteki öğrencilerle oluşturma esasına dayanır. Ülkemizde 1960'lı yılların ilk yarısında uygulanmıştır.

Özel Sınıflar : Üstün yetenekli oldukları tarama ve incelemelerle ortaya çıkarılan ve kanıtlanan öğrencilerin bir araya getirildikleri sınıflara özel sınıflar denilmektedir.

Türkiye"de 1964-1971 yılları arasında önce Ankara, sora İstanbul, Eskişehir ve Bursa'da uygulanmıştır.

Özel Okul : Üstün yetenekli öğrencilerin belirli amaçlarla okullarda toplanıp eğitilmesidir. Bu uygulamanın ilk örneklerinden biri Enderun, günümüzde ise Fen liseleri uygulamalarıdır ( Özsoy ve diğerleri, 1988:138).

Bireysel Öğretim : Üstün yeteneklere sahip olan öğrencilerin, özel öğretmenler aracılığıyla bireysel olarak devlet hesabına yetiştirilmesidir.

### 1.4. Üstün Yetenekli Çocuklar İçin Erken Eğitim Programları

Üstün yetenekli çocuklar genellikle, ilk yıllarda uygun tanılanamamakta, uygun olmayan sınıflara yerleştirilmekte ya da uygun olmayan müfredat programını takip ekme riski altında kalmaktadırlar. Diğer risk ise yaşıtlarından farklı olan özelliklerinin farkında olmaları ve kendilerini yaşıtlarına kabul ettirmek için yeteneklerini saklama çabalarıdır. Bunun yanında bu çocukların eğitimleriyle ilgili

eğitim almamış, sadece test sonucuna güvenerek üstün yeteneğin belirlenmesini savunan öğretmenler, çocukların üstün yeteneğini, başarısızlığını ve motivasyon eksikliğini fark edemeyerek problemin büyümesine neden olabilmektedirler (Gross, 1999:204).

Üstün yetenekli çocukların gelişimsel özellikleri göz önüne alındığında ihtiyaçlarına uygun imkanlar sağlanmadığında duygusal anlamda bu durumdan olumsuz etkilendikleri görülmektedir (Morelock ve Morrison,1999:195).

Bu nedenle, üstün yetenekli çocukların eğitimine başlamadan önce anne baba ve öğretmenin eğitimi birlikte planlamaları gerekmektedir.

Anne babalar ve öğretmenlerin bu çocuklara ilişkin yanlış tutum ve bilgilerinin belirlenmesi gerekir. Gerekli tutum ve bilgilerin kazandırıldığında, anne baba ve öğretmen arasındaki işbirliğini sağlamaya yönelik uygun iletişim becerilerinin kazandırılması gerekir. Küçük yaştaki üstün yetenekli çocuklar için geliştirilmiş birkaç programdan söz edilmektedir. Her çocuğun var olan ve çevresel destek ile geliştirebileceği potansiyelinin ortaya çıkmasını öngören çok boyutlu program modeli olarak , Vygotsky'nin olası gelişim alanı teorisine dayalı program, üstün yetenekli çocukların erken dönemdeki eğitiminde uygun bir yaklaşım alanı olarak görülmektedir (Morelock ve Morrison, 1999:195).

Üstün yetenekli çocukların gelişimsel özelliklerine göre hazırlanan eğitim programları yaşa ve bireysel özelliklere uygunluk göstermesi gerekmektedir. (Akt.Meador, 1996:8).

Üstün yetenekli çocuklara uygun programlardan birisi de, çocukların niceliksel ve niteliksel değerlendirmelerine imkan veren zenginleştirilmiş programdır.

Zenginleştirilmiş programın üç amacı vardır (Hodge ve Kemp, 2000:51).

- Üstün yetenekli çocukların eğitsel-sosyal ihtiyaçlarını karşılamak.

- Üstün yetenekli çocukların ailelerinin çocuklarının eğitsel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olmak.
- Üstün yetenekli çocukların yeteneklerini sergileyebilecekleri doğal ortamlar yaratmak.

Zenginleştirilmiş sınıf uygulamasında sınıf, birçok yönüyle anaokulu sınıfına benzemektedir.Bu programda öğrencilerin daha fazla bağımsız olma, karar verme ve sorumluluk almaları önemlidir

Üstün yetenekli okul öncesi dönemdeki çocuklar için okul dışı öğrenme merkezlerinin yararlarının sunulduğu diğer bir programda, fen bilimlerini farklı bir yolla öğretme, çocuklara imkanlar sağlayarak öğrenme fırsatı sunma ve öğretme yaklaşımlarının değişmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada Rivkin (1997) okul dışında çok tipte çeşitli öğrenme merkezlerini tanımlamış ve çevreyi koruma ile ilgili başlayan girişimlerle birçok okul, çeşitli projeler geliştirmiştir. Okul çevresindeki yerel ekosistemleri anlamaya yönelik ağaç dikme, doğal bitki ve sebze bahçeleri oluşturma, kuş besleme, hava istasyonları ve benzeri çalışmalar özellikle okul öncesi dönemindeki üstün yetenekli çocukların buluş ve yaratıcılıklarını ortaya koyabildikleri uygulamalardır (Akt:Pfouts ve Schultz,2003:56).

Eğitim programları ile ilgili bir başka çalışmaya göre ise bu çocukların liderlik özelliklerini geliştirmek ve liderlikle ilgili potansiyellerini tam olarak kullanabilmelerini sağlamak erken yaşlardaki eğitimle kazandırılabilir (Bisland, 2004:29). Bunun için bu programda; yaratıcı drama, grup oyunları, ortak çalışmalar, büyük liderlerin biyografilerini okuma yada dinleme, liderlerin karakter özelliklerini tanıma ve tartışma, senaryo oluşturma, liderlik oyunu ve benzeri etkinlikler uygulanmaktır.

### 1.5. Üstün Yeteneklilerin Eğitiminin Ülkemizdeki Durumu

Uzak ve yakın tarihimize baktığımızda, Türkiye Cumhuriyeti devletinin günümüze değin, pek çok üstün ve özel insanlarımızın tarihimizi şekillendirdiğini görebiliriz. Ülkemiz liderleri, sivil ve askeri yönetimleri, bilim adamları,sanatçılar ve

diğer alanlardaki üstün yetenekli bireyleri ile dünya tarihinde onur duyacağımız şekilde yerlerini almışlardır.

Tarihimizin üstün yetenekli bireyleri en iyi değerlendirdiği dönem Osmanlı İmparatorluğu zamanında uygulanan Enderun mektepleridir. Bugün birçok gelişmiş ülkedeki üstün yeteneklilerin eğitimine kaynak oluşturan Enderun, 600 yıllık bir imparatorluğun idari yönetim, bilim ve sanat kadrolarını oluşturmuştur.Cumhuriyet tarihimize baktığımızda da üstün ve özel yetenekli bireylerin eğitimlerine önem verildiği görülmektedir. Yasalardaki çeşitli düzenlemelerle, bu özel kişilere çeşitli fırsatlar yaratılmıştır.

Tarihimizde üstün ve özel yetenekli bireylerle ilgili gurur verici çalışmalar olmuştur. Ancak yakın geçmişimize baktığımızda ise bu çocuklar için donanımlı, kapsamlı eğitim ortamlarının sağlanamadığı görülmektedir (Dönmez , 2004:71).

Türk eğitim tarihinde üstün yetenekliler için tanınan imkanlar kısaca belirtilirse ;

*Enderun Okulu

*6660 sayılı müzik, resim ve diğer güzel sanat dallarında olağan üstün yetenek gösteren çocukların devletçe eğitilmesini düzenleyen yasa

*Fen Liseleri

*Ankara Rehberlik Araştırma Merkezi'nin 1964 yılından itibaren 5 yıl süre ile İlkokullarda özel sınıf ve türdeş kümeler denemesi

*1416 Sayılı yasa

*TUBİTAK bursları ve yarışmaları

*Anadolu liseleri ve uygulamaları

*Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Vakfı

1993 yılında kurulan Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Vakfı'nın temel amacı,üstün yetenekli çocukların okul ve aile ortamında alacakları eğitime katkıda bulunmak, gereksinim duyacakları sosyal ve kültürel çalışmalar düzenleyerek onların bu etkinliklere katılımını sağlamak; satranç, plastik sanatlar, yaratıcı drama, izcilik, botanik, müzik, bilgisayar, fotoğrafçılık, arkeoloji ve edebiyat kulüpleri oluşturarak

uzman eğitimcilerle çalışmalar düzenleyen vakıf, katılımda bulunan çocuklara katılım belgesi vermekte ve yeteneklerine uygun çalışmalar düzenlemektedir.Maddi durumu uygun olmayan çocuklar için de olanaklar sağlayan vakıf, kulüp çalışmalarının yanı sıra anne, baba ve öğretmenler için özel yetenekli çocukların özelliklerinin tanınması ve bu çocukların sıklıkla karşılaşılan sosyal ve eğitsel sorunlarını kapsayan bilgilendirici seminer ve konferanslar da düzenlemektedir (Zuhal,1997:73)

*Üstün yetenekli/zekalı öğrencilere farklılaştırılmış bir eğitim programının gereksinimi bilinci ile , İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Türkiye'de ilk kez üstün Zekalıların Eğitimi Ana Bilim Dalını kurmuştur. Ekim 2002'de bu Ana Bilim Dalı Üstünlerin Eğitimi, Yandaş Sınıf Öğretmenliği adı altında bir program başlatmıştır.

Bu, 150 krediden oluşan 4 yıl süreli bir kurs programıdır. Böylelikle üstün öğrenciler ile öğretimin ilk yıllarından başlayacak farklılaştırılmış bir eğitim eğitim-öğretim programı uygulanabilmesinin alt yapısı oluşturulmaya gidilmiştir.

Program, sınıf öğretmenliği çerçeve programı derslerinin yanında, üstün öğrencilerin özellikleri, ihtiyaç yönünde programlarının farklılaştırılması, yaratıcı ve eleştirel düşüncenin geliştirilmesi ve öğrencilerin bir bütün olarak eğitilmeleri amacıyla, onların duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini sağlayan dersler de yer almaktadır. Branş öğretmenlerinin de geliştirilmesi amacıyla 2003-2004 öğretim yılında yüksek lisans programı açılmıştır. Doktora programının açılması içinde çalışmalar hala sürdürülmektedir.(Davaslıgil,2004:96)

*Bilim Sanat Merkezleri

T.C Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde 1997 yılında Milli Eğitim Bakanlığı özel gereksinimli çocukların eğitimlerini sağlamak amacıyla Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Genel müdürlük teşkilat yapısı bünyesinde idari, rehberlik ve özel eğitim olmak üzere 3 daire başkanlığı ve bunlara bağlı 25 şube oluşturulmuştur. Özel eğitime gereksinimi olan şubelerle birlikte, üstün yeteneklilerin eğitimleri şubesi kurulmuş ve çalışmalar başlatılmıştır.Bu çalışmalar

doğrultusunda ülkemizin ekonomik, sosyo-kültürel ve eğitim şartları dikkate alınarak, farklı ülkelerde uygulanan modeller incelenerek, ülkemiz şartlarına uygun bir model geliştirilmiştir.

"Ek Ders Uygulama Okulu" olarak adlandırılan sonra Bilim Sanat Merkezi olarak isimlendirilen pilot proje beş ilde ( Ankara, İstanbul, İzmir, Bayburt, ve Denizli) öğrenci öğretmen seçimi , eğitimi , aile eğitimi hazırlıkları ile başlamıştır. Şu anda Bursa, Sinop, Tekirdağ, İzmir, Trabzon, Afyon, Uşak, Isparta, Amasya, Kastamonu, Ordu, Zonguldak, Tokat, Van, Siirt, Aydın olmak üzere sayıları 21'e ulaşmıştır. Böylece ülkemizde, üstün yetenekli çocukların yasal mevzuatı olan sistemli bir eğitim merkezi ve programı başlamıştır (Dönmez,2004:71)

Bilim sanat merkezleri , okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki çocukların üstün veya özel yeteneklerini geliştirerek bilimsel düşünme ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, problem çözen bireyler haline gelmelerini, onlara gerçek yaşamda öğrenme fırsatları ve özel eğitim aktiviteleri yoluyla sağlayan bir eğitim kurumudur. Merkezde öğrencilerin birlikte olmalarını belirleyen ana ölçüt yaş grupları değil, ilgi ve yetenek gruplarıdır. Üstün yetenekli çocuklar temel eğitime dayalı bilgileri kendi yaşıtlarıyla devam etmekte oldukları okulda, üstün oldukları bilim ve sanat alanında ise diğer okullardan gelen benzer özellikteki arkadaşları ve alan öğretmenleri ile Bilim Sanat Merkezlerinde çalışmaktadırlar. Bu sistem eğitim bütçesine fazla ek maliyet getirmeyip, gerektiğinde mevcut okulların bünyesinde çeşitli düzenlemelerle hazırlanabilen, her bölge ve ilde uygulanabilirliği kolay bir eğitimdir.

Bilim Sanat Merkezlerinde kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda çalışma ve üretme imkanına sahip olan çocuklar toplumla bütünleşme sürecini de devam ettikleri okullarında yaşamaktadırlar ( Dönmez , 2004:71).

### 1.51. Bilim Sanat Merkezlerinin Örgüt Yapısı

1)Yönetim

-Müdür

-Müdür Yardımcısı

-Merkez Yürütme Kurulu

-Onur Danışma Kurulu

2)Bilim Etkinlikleri Birimi

3)Sanat ve Spor Etkinlikleri Birimi

4)Destek Etkinlikleri Birimi

5)Arşiv, Kütüphane Dokümantasyon Birimi

6)Rehberlik ve Psikolojik Danışma Birimi

-Rehber Öğretmen

-Özel Eğitim Öğretmeni

-Çocuk Gelişimi Öğretmeni

-Sınıf Öğretmeni (M.E.B Özel Eğitim ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü)

### 1.5.2. Bilim Sanat Merkezlerindeki Mevcut Uygulamalar

Milli Eğitim Bakanlığının, 2350 sayılı Tebliğler dergisinde Bilim Sanat Merkezlerinin işlevi, öğrenci tanılaması, öğrenci seçimi, müfredat, içerik uygulama ve değerlendirme boyutları ile ilgili önemli bilgiler verilmiştir (Gökdere ve Küçük ,2003:106).

BİLSEM'lerde öğrenci seçimi, öğretmen seçimi , içerik ve program boyutları kısaca belirtilirse;

I. Öğrenci Seçimi

Bilsemlerde öğrenci seçim süreci, aday gösterme, grup tarama ve bireysel inceleme olmak üzere 3 basamaktan oluşmaktadır.

Aday Gösterme :Üstün ve özel yetenekli olan öğrencileri belirlemek amacıyla her eğitim- öğretim yılının Ekim ayında M.E.B tarafından hazırlanan gözlem formları Bilsem müdürlükleri aracılığıyla il ve ilçelerdeki okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim

kurumlarına gönderilir. Bu formlar okulöncesi dönemde okulöncesi öğretmenleri, ilköğretim kurumlarında 1-5. sınıflar için sınıf öğretmenleri ve 6-8. sınıflar için şube öğretmenler kurulu, ortaöğretim kurumlarında ise sınıf öğretmenler kurulu tarafından doldurulur (Tebliğler Dergisi, 2001).

Formlar,üstün yetenekli öğrencilerde bulunması gereken özelliklerin öğretmen tarafından fark edilebilecek ölçüde tespit edilmesi amacıyla hazırlanmaktadır. Formlar doldurulup, bilsemlere ulaştıktan sonra uzmanlar tarafından kontrol edilerek değerlendirilir. Form incelenmesi sonucu, akranlarından olumlu derecede farklılık gösteren aday öğrenciler, bir sonraki aşamada grup testine (Gallagher, 1960:31) girmeye hak kazanırlar.

Bireysel İnceleme :Okulöncesi örgün eğitim kurumlarında eğitim gören üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesinde, bu kurumlarda görev alan öğretmenlerin gösterdiği aday öğrenciler doğrudan bireysel incelemeye alınırlar (Gallagher,1960:32). Başarılı olan öğrenciler Bilim Sanat Merkezleri için aday gösterilirler.

Grup Tarama :Okullarında öğretmenleri tarafından aday gösterilen öğrenciler Mayıs ayında Bilsem Müdürlüklerinde belirlenen tarihlerde Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı grup testine alınırlar. Başarılı olan öğrenciler zihinsel yetenek yönünden uygun olan öğrencilerin zeka düzeyleri, rehberlik araştırma merkezinde uzmanlarca çeşitli zeka testleri ile ölçülür. Özel yetenek alanında uygun olanları, Bilsem uzmanlarınca tekrar incelemeye alınır.

Üstün yetenekli öğrencilerin tanılama süreci sonunda, her bir öğrenci grup tarama IQ ve yetenek puanları yüksekten düşüğe derecelendirilir. Bilsem kontenjanı kadar kayıt yapılır.

II.Öğretmen Seçimi ve Eğitimi

Üstün yetenekli öğrencilerle çalışmak isteyen öğretmenleri belirlemek için, bütün öğretmenlere okul müdürlükleri aracılığıyla duyuru yapılır. Başvuruda bulunan

öğretmenlerin projelerle mesleki özellikleri belirlenir, başarılı bulunanlar merkezlerde çalışmak üzere görevlendirilir.

III.Müfredat-İçerik

Bilsem'e kaydedilen öğrenciler beş eğitim programına katılırlar. Bunlar ;

-Uyum (Oryantasyon)

-Destek Eğitimi

-Bireysel Özellikleri Farkettirme

-Özel Yetenekleri Geliştirme

-Proje Üretimi

aşamalardır.

Her bir eğitim aşaması süreci merkezlerce belirlenir. Bu basamakların hepsi, üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde farklı önem derecelerine sahiptir. Ancak en önemlisi, bu modelin temel amacını oluşturan proje basamağıdır (Gallagher, 1960:32).

-Proje Basamağı ; Bilsemlerin temel hedefi proje üretmek ve geliştirmektir. Öğrenciler projelerini 3-5 kişilik gruplar halinde ya da gerektiğinde bireysel olarak yapabilmektedir. Projelerin gerçek yaşamla ilgili bir sorunu çözme ve bir gereksinimi karşılamaya yönelik olması esastır.

Proje Çalışmalarının Temel Amacı : Öğrencilerin kendilerinin belirleyecekleri bir probleme çözüm önerileri geliştirmelerini ve uygulamalarını sağlamaktır. Bundan yola çıkılarak üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin rehberliğinde ve gözetiminde planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarını yaparak, yaşayarak öğreten , üreten, sorun çözen, yaratıcı düşünebilen, bilimsel araştırma ve buluş yapabilen bireyler olarak yetişmeleri esas alınmıştır.

Bu merkezlerde hazırlanan programlar, öğrenci merkezli eğitim anlayışı doğrultusunda, disiplinler arası ilişkileri dikkate alan modüler yapıdadır. Programlar, lider öğretmenlerin rehberliğinde bireysel öğrenmeye uygun olarak hazırlanmaktadır. Programlar sorunlara çözüm üretmeyi sağlayacak niteliktedir ve herhangi bir disiplinde derinlemesine ya da ileri düzeyde bilgi, beceri, tutum ve davranış kazandırmayı amaçlamaktadır (Küçük ve Gökdere, 2003:108).

## 2. KONUYLA İLİGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde üstün yetenekli çocuklar ile ilgili ülkemizde ve yurt dışında yapılan bazı araştırmalardan söz edilmektedir:

Ataman (1976), Fen Lisesi'nin fen ve matematik alanında üstün yetenekli öğrencileri seçip seçmediği ve bu öğrencilerin amacına uygun biçimde bilim adamı ve araştırmacı olarak yetişip yetişmediğini saptamak amacıyla "Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitsel Sorunları" konulu bir arştırma yapmıştır. Araştırmanın deneme grubunu fen lisesinin kuruluşundan beri üç yıl fen lisesine giden 286 kişilik öğrenci grubu, kontrol grubunu ise, aynı yıllarda fen lisesi ikinci basamak sınavına giren, ancak kazanamayan Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde öğrenimlerini sürdürmüş olan 360 kişilik öğrenci grubu oluşturmuştur. Fen dersleri sınıf geçme notları, lise bitirme durumları, fen derslerinden bütünlemeye kalma durumları, iftihar ve teşekkür listesine gitme durumları, yüksek öğrenime geçiş durumları ve yüksek öğrenimde fenle ilgili alanlara yönelimleri, uğraşı ve beklentileri açısından birbirleri ile karşılaştırılmış olan gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Radich(1981), öğretmen gözlem/anket formunun,okul öncesi ve ilkokul birinci sınıf üstün yetenekli öğrenci adaylarını belirlemede, üstün yetenek potansiyeli konusunda önceden ipucu verip vermemesi konusunda bir geçerlilik çalışması yapmıştır. Çalışmada, WİSC-R Testi sonucunda zeka bölümü 130 ve üstü olan çocuklar katılmıştır.Öğrencilerle 19 kişiden oluşan iki grup oluşturulmuştur. Gruplarda Z.B dikkate alınarak100-124 Z.B ve131-152 Z.B arasında olanlar yer almıştır.Bu iki grupta WİSC-R Testinden alınan sonuçlar ile gözlem/anket formu karşılaştırılmıştır. Sonuçta:gözlem/anket formunda bulunan maddelerle verdiği puan ile Z.B arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak, bu ölçekle üstün yetenekli çocukların belirlenmesinde, özellikle küçük yaşlarda %50'nin üzerinde üstün yetenek potansiyeli olduğu tespit edilmiştir.

Civelek (1985), üstün yetenekli ilkokul çağı çocukları üzerinde durum tespit çalışması yapmıştır. Milliyet gazetesinin ilkokullar arası bilgi yarışmasında finale kalan çocukları üstün yeteneklilik özellikleri açısından incelemiştir. Bu çocukların sosyo ekonomik düzeyleri ve cinsiyetleri açısından nasıl bir dağılım gösterdiklerini, hangi tür eğitim kurumlarına devam ettiklerini, başarı düzeylerini, üniversite çağına gelenlerin ne

kadarının üniversiteyi kazandığını araştırmıştır. Araştırma , 1973-1984 yılları arasında Milliyet Gazetesi İlkokullar arası bilgi yarışmasına Ankara dan katılan 17'si erkek , 4'ü kız 21 çocuktan oluşmuştur. Sonuçta, finalist çocukların ailelerinin şehir standartlarının üstündeki semtlerde oturdukları, anne babalarının (özellikle babanın) yüksek öğrenim gördüğü ve üst sosyo-ekonomik düzey ve mesleklerde çalıştıkları ve sahip oldukları çocuk sayılarının genelde ikiyi geçmediği ,çocukların %18 inin erkek, %19 unun da kız olduğu bulmuştur.

Cornell (1989), üstün yetenekli öğrencilerin hangi durumlarda uyumlarını düşük çıkabileceğini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada 482 adet 5.-11. sınıfta olan üstün yetenekli öğrencileri karşılaştırmıştır. 1. grupta bulunan öğrenciler anne babaları tarafından "üstün yetenekli" olarak tanımlanırken, diğer gruptaki öğrenciler "normal çocuk" olarak adlandırılmıştır. Bu çocuklara Cornell tarafından çocuklar için kendini algılama profili (Halter Self-Perceptioin Prrofile For Children) ve Çocuklar İçin Açık Korku Skalası (RCMAS) uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, üstün yetenekli olarak başkaları tarafından kabullenme ile uyum göstergeleri arasında negatif bir ilişki belirlenmiştir. Anne babası tarafından "üstün yetenekli" olarak kabul edilen çocuklarda, diğerlerinden daha fazla uyum sorunu olduğu tespit edilmiştir.

Yüksel (1990), üstün yetenekli öğrencilerin yetenek, ilgi ve meslek değer algıları ile rehberlik hizmetlerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada Fen Lisesinde öğrenim gören 72 'si lise 1., 52 'si lise 3. sınıftan 29'u kız, 100'ü erkek 120 öğrenci üzerinde çalışmıştır. Araştırmada, öğrencilerin yetenek, ilgi ve meslek değerlerine ilişkin algılarını belirlemek için "Kendini Değerlendirme Envanteri" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda değer alanları arasında en fazla öğrencinin kendini en üst düzeyde algıladıkları, değer alanlarının ise sırasıyla; yeteneği kullanma, yaratıcılık ve yarışma olduğu, değer alanları arasında öğrencinin kendini alt düzeyde algıladıkları değer alanlarının sırasıyla, kazanç, ün sahibi olma ve düzenli hayatı olma olduğu saptanmıştır. Değer alanlarına ait puan ortalamaları arasında, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamış, öğrencilerin akademik başarı puanı düştükçe, yetenek ve ilgi alan puanlarının da düştüğü, buna karşılık değer alan puanlarının düşmediği ortaya konmuştur.

Awanbor (1991), sınıfında üstün yetenekli öğrenci bulunan 241 Nijeryalı öğretmen üzerinde inceleme yapmıştır. Üstün yetenekliliğin başlıca göstergesinin bu

çocukların karakteristik özelliklerinden daha çok genel davranışsal karakteristikleri veya yaratıcılıklarının seviyesini öğrenmek olduğunu görmüştür. Ayrıca öğretmenlerin demografik özelliklerinden cinsiyeti, eğitim seviyesi ve yaş değişkenleri kullanılmış ancak anlamlı bir sonuç elde edilememiştir.

Renzulli ve Hoge (1993), üstün yetenekli çocukların benlik kavramlarını karşılaştırmalı olarak inceleyen 15 araştırmanın bulgularını analiz ettikleri çalışmalarında, genel olarak üstün yeteneklilerin normal gruba göre çok az bir farklılıkla daha olumlu benlik kavramına sahip olduklarını kaydetmişlerdir.Benlik kavramına ilişkin 15 araştırmadan elde edilin verileri 5 alt alana (genel, akademik, davranışsal, fiziksel, sosyal ) göre kodlayarak analiz etmişlerdir. Bunun sonucunda, üstün yetenekli çocukların akademik ve davranışsal benlik kavramlarının normal çocuklara oranla daha olumlu olduğunu, genel ve sosyal benlik kavramları açısından bir farklılığın gözlenmediğini, ancak fiziksel benlik kavramı boyutunda normal çocukların üstün yetenekli çocuklara oranla daha olumlu bir yargıya sahip olduklarını bulmuşlardır.Benlik kavramlarını oluşturan alt boyutlara ilişkin verilerin istatistiksel olarak anlamlı farklılıklara ulaşması sonucu ile "benlik kavramının birbirinden ayrışabilir yapılardan oluşmuş bir bütün olduğu sonucuna varmışlardır.

Pegnato ve Birch tarafından (1994), yılında üstün yetenekli çocuklara verilen eğitimle ilgili araştırma, öğretmen değerlendirmelerinin üstün yetenekli çocukları belirlemede uygun bir yöntem olmadığını göstermiştir. Pegnato ve Birch araştırmalarında öğrencilerinin Stanford-Binet testinden aldıkları bireysel puanlarla,çocukların gerçekten üstün yetenekli olup olmadıklarını tespit etmeye çalışmışlardır. Değişik test araçlarından en azından bir tanesiyle üstün yetenekli olduğu belirlenen 786 çocuktan 91 tanesi Stanford-Binet testi ile gerçekten üstün yetenekli olarak belirlenmiştir. Bazı çevrelerce araştırma üstün yetenekli çocuklar için dönüm noktası olarak düşünülmüştür.

Şahin (1995), üstün yetenekli ve üstün yetenekli olmayan çocukların aile sistem algıları ile öz kavramlarını karşılaştırmak amacıyla araştırma yapmıştır. Çalışmanın verileri,üstün yetenekli ve fakir çocuklara eğitim veren bir okulun beşinci sınıftaki adayları arasından toplanmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin 78 tanesi üstün yetenekli, 56 tanesini de üstün yetenekli olmayan öğrencilerden oluşmuştur. Bu

çocuklara yetenek seviyelerini belirlemek için Standart Progresif Matrisleri testi ile, aile sistemlerini değerlendirmek için Aile Yapısını Değerlendirme Aracı ve öz kavramlarını değerlendirmek için Piers-Harris Çocuklar için Öz Kavramı Ölçeği verilmiştir. Araştırma sonucunda, üstün yetenekli çocuklarla üstün yetenekli olmayan çocuklar arasında öz kavramı bağlamında fark bulunmadığı görülmüştür. Ayrıca, üstün yetenekli çocuklarla üstün yetenekli olmayan grupların benlik kavramları aile sistemi algısı bağlamında karşılaştırıldığında bir fark bulunamamıştır. Üstün yetenekli çocuklarla üstün yetenekli olmayan gruptaki çocukların öz kavramı aile sistemi bağlamında karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunmuştur. Özellikle, aile sistemlerini olumlu algılayanların öz kavramları da yüksek çıkmıştır.

Burak (1995), üstün yetenekli öğrencilerin benlik kavramına ilişkin bir araştırma yapmıştır. Araştırmada üstün yetenekli öğrencilerin genel benlik kavramlarının olumluluk düzeyi ve benlik kavramlarını oluşturan alt boyutları ( akademik yeterlik, sosyal kabul, atletik yeterlik, fiziksel davranışa göre yönelim, genel kendilik değeri ) sınıf ve cinsiyet değişimine bağlı olarak, normal öğrencilerle karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırma sonucunda üstün yetenekli çocuğun benlik kavramları incelendiğinde, genel benlik kavramlarının olumluluk düzeyleri açısından normal öğrencilerle farklılaşmadıkları görülmüş, benlik kavramının alt boyutlarına inildiğinde ise bazı alt boyutlarda ( sosyal kabul, fiziksel görünüm, davranışsal yönelim, genel kendilik değeri) üstün yeteneklilerin diğer öğrencilerden farklı özellikler gösterdiğini saptamıştır.

Somay (1998), üstün akademik yetenekli öğrencilerin yetkinlik beklentilerinin belirlenmesi amacına ilişkin bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın verileri, Ankara Fen Lisesi, İstanbul Atatürk Fen Lisesi, Kocaeli Körfez Fen Lisesi ve Gazi Lisesi birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinden elde edilmiştir. Öğrencilere, yetkinlik beklentilerini belirlemek amacıyla, Yetkinlik Beklentisi Ölçekleri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, üstün akademik yetenekli öğrencilerin yetkinlik beklentileri arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Biçer (1999), üstün yetenekli ve normal gelişim gösteren 10-12 yaş grubundaki çocuklarda denetim odağının incelenmesine ilişkin bir araştırma yapmıştır. Araştırmada aynı sosyo ekonomik düzeyde 10-12 yaş arasındaki çocuklarda denetim

odağının üstün yeteneklilik durumuna göre belirlemek yaşın, cinsiyetin, kardeş sayısının, doğum sırasının, anne baba eğitim düzeyinin, kursa devam etmenin,en çok sevdiği kitap türünün, spor yapmanın, en sevdiği ve hiç sevmediği derslerin, ileride eğitim almak istediği alanın ve sinema ya da tiyatroya gitme sıklığının denetim odağı üzerinde farklılık yaratıp yaratmadığını saptamayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda üstün yetenekli olan ve olmayan çocukların denetim odağının içten ya da dıştan olmasında önemli fark yaş ve en sevdiği derslerde saptanırken; cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, anne baba eğitim düzeyi, kursa devam etme durumu, en çok sevdiği kitap türü ve diğer alanlarda önemli bir farkın olmadığı saptanmıştır

Atabay (2000), üstün yetenekli ergenlerin algıladıkları anne tutumları ile uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi; üstün yetenekli olmayan ergenlerle ilişkiyi karşılaştırarak araştırmıştır. Araştırmanın örneklemi, 113 üstün yetenekli ve 96 üstün yetenekli olmayan ergenden oluşmaktadır. Ergenlerin uyum düzeylerini belirlemek için "Hacettepe Kişilik Envanteri", anne baba çocuk yetiştirme tutumlarını belirlemek için "Algılanan Anne-Baba Davranışları Envanteri "kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, üstün yetenekli ergenlerin ahlaki değerler sisteminin yaşıtlarından daha karmaşık ve gelişmiş olduğu, tutarsız disiplin tutumlarını geçersiz sayarak uyumlarını korudukları ama, annenin fiziki ceza tutumu karşısında; genel geçer kuralların dışına çıktıkları için rızacı davranmadıkları ve uyumlarını koruyamadıkları tespit edilmiştir. Üstün yetenekli ergenlerin uyum düzeylerinin bir belirleyicisinin de kendilerine uygun bir eğitim ortamında bulunmaları olduğu tespit edilmiştir. Üstün yetenekli ergenlerle ebeveyni tarafından gösterilen başarı için baskı ve ayrıcalıklardan yoksun bırakma davranışının, onların sosyal uyumlarını etkilediği bulunmuştur.

Yılan (2000 ), üstün yetenekli çocuk ailelerinin duygusal zeka düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi ile ilgili bir araştırma yapmıştır. Araştırma Amasya Bilsem öğrencilerinden 28 öğrencinin ailesini kapsamaktadır.Araştırmada anne babaların duygusal zeka düzeyleri yaş, eğitim düzeyi, meslek, ve gelir düzeyi değişkenlerine göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda anlamlı farkların 36-45 yaş grubu babalar arasında; meslek olarak, işçi ve ev kadını anneler ile memur ve serbest meslek sahibi babalar arasında olduğu bulunmuştur.

Dağlıoğlu (2002), okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubunda matematik alanında üstün yetenekli olan çocukların sosyo demografik özelliklerinin

incelenmesi ile ilgili bir çalışma yapmıştır. 90 tanesi 5,130 u 6 yaş olmak üzere 220 çocukla çalışılmıştır. Bu çocuklardan 29 u T-K-T 5-7 sonucunda, matematik alanında üstün yetenekli olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, matematik alanında üstün yetenekli olmada cinsiyetin ve annenin meslek sahibi olmasının önemli bir değişken olduğu saptanmıştır.

Yakmacı (2002), üstün yeteneklilerin belirlenmesinde yardımcı yeni bir yaklaşım olan Dabrowski'nin Aşırı Duyarlılık Alanları ile ilgili bir araştırma yapmıştır. 53'ü kız olmak üzere toplam 105 10. sınıf öğrencisi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Zihinsel yeteneklerine göre gruplara ayrılan 10. sınıf öğrencilerinin "aşırı duyarlılıkları" karşılaştırılarak üstün yetenekliliğin belirlenmesinde aşırı duyarlılıkların yardımcı bir yaklaşım olarak kullanabilirliği araştırılmıştır. Araştırma sonucunda aşırı duyarlılıkların üstün yeteneğin belirlenmesinde yardımcı bir yaklaşım olarak kullanabileceği desteklenmiştir.

Ekinci (2002), ilköğretim okullarının üstün yetenekli öğrencilerin elverişlilik düzeyi ile ilgili öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi ile ilgili araştırma yapmıştır. Araştırmanın temel amacı öğretmenlerin; ilköğretim okullarının üstün yeteneklilerin elverişlilik düzeyi konusundaki görüşleri arasında fark olup olmadığının belirlenmesidir. Araştırmanın evrenini Batman il merkezindeki 135 ilköğretim okulundan toplam 1101 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin ilköğretim okullarında üstün yetenekli bireylerin eğitimine %59.2'sinin hiç yer vermediği, %56.5'inin üstün yetenekli bireylerin eğitimi için özel sınıf uygulamasını önerdiği, %26'7'sinin ise üstün yetenekli bireylerin eğitimi için özel okul uygulaması görüşü belirttiği, öğretmenlerin %53.9'unun ise üstün yetenekli bireylerin eğitimine yönelik "az" derecede formasyon bilgisine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Deleeuw (2002), aileler ve öğretmen görüşlerinin okul öncesi eğitimin üstün yetenekli çocukları belirlemedeki önemi üzerine bir araştırma yapmıştır.Yapılan araştırmada üstün yetenekli çocukların okul öncesinde erken belirlenmesi için ailelerin %91 olabilir, %74 olması gerekir olarak, öğretmenlerin ise %78 olabilir, %50 olması gerekir olarak cevap verdikleri kaydedilmiştir. Farklılaştırılmış müfredatın uygulanmasını ise ailelerin %76'sı, öğretmenlerin %32' si desteklemiştir. Araştırmaya

göre aileler üstün yetenekli çocuklarının erken belirlenmesi ve farklı müfredatın uygulanması için öğretmenlere göre daha olumlu cevap vermişlerdir.

Gökdere ve Küçük (2003), zihinsel alanda üstün yetenekli öğrencilerin Fen Eğitimindeki durumlarını saptamak amacıyla : Bilim Sanat Merkezleri örneklemi üzerinde bir çalışma yapmışlardır. Araştırma Bayburt, Sinop ve Trabzon bilim sanat merkezlerindeki zihinsel alanda yetenekli olan 60 ilköğretim ikinci kademe öğrencisi ve bu merkezde görev yapan 14 fen öğretmenini (fizik, kimya, biyoloji) kapsamaktadır. Araştırma sonucunda, bilim sanat merkezlerinde farklı türdeki yeteneklerin tanılanma aşamasında aynı yöntemlerin kullanılması bazı yeteneklerinin fark edilememesi ya da yanlış tanılama yapılmasına neden olduğu, bilim sanat merkezlerinde öğrencilere verilen eğitim süresinin yetersiz olduğu, bilim sanat merkezlerinde çalışan öğretmenlerin modern öğretim teorileriyle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları elde edilmiştir.

Yürük(2003), resmi ilköğretim okullarının 6., 7., ve 8. sınıflarına devam eden, normal gelişim gösteren ve bilim sanat merkezlerine devam eden üstün yetenekli çocukların benlik kavramlarını karşılaştırmak amacıyla araştırma yapmıştır. Araştırma normal ilköğretim ve bilsem 6.,7., ve8. sınıflarına devam eden 132 üstün yetenekli öğrenciler ile normal ilköğretim 6.,7. ve 8. sınıfa devam eden 146 olmak üzere toplam 278 öğrenci ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda,6. ve 7. sınıfa devam eden üstün yetenekli erkek çocukların genel benliklerini normal gruba göre daha olumlu olarak belirlenmiştir. Kaygı puanı, popülarite, sosyal beğeni ya da gözde olma puanı ortalamaları arasındaki farkın 6. ve 7. sınıf düzeyinde üstün yetenekli erkekler yönünde anlamlı olduğu bulunmuştur. Üstün yetenekli, 6. sınıf düzeyinde ve erkek öğrencilerin davranış puanları ve mutluluk puanlarının diğer gruplara oranla yüksek olduğu bulunmuştur.

Gökdere ve arkadaşlarının (2004), zihinsel alanda üstün yetenekli çocukların eğitim sürecinde karşılaştıkları problemlerin neler olduğu ile ilgili bir çalışma yapmışlardır.Çalışma Bursa, İzmir, Trabzon illerinde bulunan Bilim Sanat Merkezlerinde çalışan 11 fen bilgisi öğretmeni ile bu merkezlerden zihinsel alanda eğitim gören 65 öğrenciyi kapsamaktadır. Araştırma sonucunda, zihinsel alanda üstün yetenekli öğrencilerin karşılaştıkları en temel problemin, mevcut eğitim sisteminin bu öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap vermediği ve bazı bilim sanat merkezlerinin bu

eksikliği tam anlamıyla gidermediklerini göstermiştir. Ayrıca üstün yetenekli çocukların,devam ettikleri ilköğretim okullarında öğretmen ve arkadaşları ile bir takım problemler yaşadıkları belirlenmiştir.

Kınık (2004), erken çocukluk eğitimde üstün yetenekli çocuklara " Kimlikli bebekler" çalışmasıyla farklı bir bakış: bir uygulama örneği "deha bebek" çalışmasını yapmışlardır. Araştırmanın amacı üstün yetenekli çocuklardan biri olan "deha bebeği"n kimlikli bebekler çalışmasına uygun olarak incelenmesidir. Araştırmanın örneklem grubunu, özel bir okul öncesi eğitim kurumunda öğrenim gören 5-6 yaş grubu çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmada, tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışma uygulama sürecinde sohbet, drama, tartışma çalışmalarına yer verilmiştir. Araştırma sonucunda, Türkiye'de okul öncesi eğitim programlarında "Kimlikli bebekler"çalışmasının kullanımı ve uygulanması ile olumlu önerilerde bulunulmuştur.

Tekbaş (2004), kaynaştırma ortamında üstün zekalı çocuğa uygulanan zenginleştirme programı hakkında örnek olay incelemesi ve programın etkiliğine ilişkin bir araştırma yapmıştır. Araştırma için bir tane üstün yetenekli öğrenci ele alınmış ve bu öğrenciye akranları ile birlikte eğitim alabileceği kaynaştırma ortamı sağlanmıştır. Araştırma sonucunda, üstün yetenekli çocukların kaynaştırma ortamında seviyesine göre eğitim alabileceği ve bu eğitiminde hem üstün yetenekli öğrenciye hem de kaynaştırma ortamında bulunan sınıf arkadaşlarına katkı sağlayabildiği sonucuna varılmıştır.

## 3. ARAŞTIRMANIN AMACI

### 3.1.Temel Problem

Bu araştırmanın temel amacı, anne-babaların üstün yetenekli çocuklarını farkındalıklarına ilişkin görüşlerinin neler olduğunu ortaya koymaktır.

### 3.2.Alt Problemler

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

1-Bilsemdeki Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Çocuklarında Gözlemledikleri Bazı Sosyal,Kişilik,Bilişsel Gelişim özellikleri;

a- Annenin Yaşına,

b- Babanın Yaşına,

c- Annenin Öğrenim Durumuna,

d- Ailenin Gelir Düzeyine,

e- Çocuğun Cinsiyetine,

f- Çocuğun Okul Öncesi Kuruma Devam Etme Süresine,

g- Bilsemdeki Eğitim Alanlarına Göre Farklılık Göstermekte midir.?

## 4.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Çağdaşlaşmanın önemli ölçütlerinden biri toplumun özel eğitime verdiği önemle ölçülmektedir.Gün geçtikçe karmaşıklaşan ve büyüyen dünyamızda farklı bir statüye sahip olan,diğer insanlara göre doğuştan sahip oldukları bazı özellikler nedeniyle ,kendilerini farklı kılan üstün yetenekli insanların özel eğitime ihtiyaçları vardır.

Üstün yetenekli bireyin var olan potansiyelini en iyi bir şekilde değerlendirebilmesi için, bireyin kapsamlı bir eğitim sürecinden geçirilmesi gerekmektedir (Ömeroğlu,1993;173).

Bu süreçte ,disiplinler arası bir yaklaşımın ve birçok değerlendirme aracının bir arada kullanılması kaçınılmazdır.Disiplinler arası yaklaşımda bir değerlendirme ekibinin kurulması şarttır. Bu ekipte yer alanlar; öğretmen, anne-baba ve ilgili uzmandır (Ersoy ve Avcı,2001;131).

Üstün yetenekli çocukların ileride önemli roller oynayacak yetişkinler haline getirilebilmesi için önce onların erken yaşta keşfedilmesi, doğru tanı konulması gerekmektedir. Bu durum üstün yetenekli çocukların, erken yıllarda belirlenmesi, ev ortamlarının düzenlenmesi, eğitim programlarının hazırlanması, anne babaları ve öğretmenlerin erken yıllarda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesini sağlar.

Anne babaların çocuklarının ilk eğitimcileri oldukları göz önünde bulundurulduğunda anne babaların çocuklarından alacakları ipuçlarının farkında olmaları, üstün yetenekli çocukların ilgilerini ve gelişimlerini anlamaları, çocuklarına destek olmaları ve çocukların kimliklerini kazanıp, uyumlu bireyler olmaları açısından büyük önem taşıdığı görülmektedir.

Bebeklik ve okul öncesi dönemde anne babalardan alınan bilgilere dayanarak üstün yeteneğin işaretleri olabilecek birçok durum saptanabilir. Pek çok araştırmacı özellikle ailelerin ve öğretmenlerin yorumlarının üstün yetenekli çocuğu seçmede rehber olarak oldukça güvenilir sonuçlar verdiğini, çünkü küçük çocukların bilişsel ve sosyal yeteneklerini en iyi şekilde bu iki grubun gözlemleyebildiğini ileri sürmüştür (Jacops,1970:141; Lois and Lewis,1992:36; Framer,1997;123).

Anne babaların çocuklarının ilk yıllardan itibaren gelişim özelliklerinin takibi açısından çok önemli rolü bulunmaktadır. Bu noktadan hareketle,ailenin bebeklik ve okulöncesi dönemde olan üstün yetenekli çocuklarının özelliklerinin bilinip fark edebilmeleri ve eğitimlerine yön vermeleri açısından yapılan araştırmanın önemi büyüktür. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin anne babalarından alınan bebeklik ve okulöncesi döneme ait bilgilerden, ailelerin üstün yeteneği farkındalık durumu, aile bilinçliliği ve çocuğu erken yönlendirmeleri tespit edilebilecektir.Bunun yanı sıra araştırma, ailelerin çocukların tanılanması, eğitime yönlendirme sistemi açısından karşılaştıkları sorunları ortaya koymak açısından önemlidir. Ayrıca okulöncesi kurumunun üstün yetenekli çocuğun durumunu farkındalığı da tespit edilebilecektir. Bununla, okulöncesi öğretmeninin üstün yetenekli çocuklarla ilgili varolabilecek yanlış tutumları tespit edilerek, gerekli tutum ve bilgilerin kazandırılmasına çalışılacaktır.

Araştırma ailelerin, eğitimcilerin bu konuya olan duyarlılıklarını artırma açısından da oldukça önemlidir.

## 5.VARSAYIMLAR

1- Bilim sanat merkezlerinin 2.ve 3. sınıflarına devam eden çocukların anne babalarının evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

2- Uygulanan bilgi formunun, anne babaların üstün yetenekli çocuklarını farkındalıklarını ve bilim sanat merkezlerini tercihlerine ilişkin yaklaşımlarını belirlediği varsayılmaktadır.

## 6.SINIRLILIKLAR

1- Bu araştırma, Türkiye genelindeki 21 Bilim Sanat Merkezinden 8-9 yaş dönemi, 2. ve 3. sınıf öğrencilere hizmet verdiği bilinen 6 Bilim Sanat Merkezi ile sınırlandırılmıştır.

2- Araştırma 6 Bilim- Sanat merkezindeki 8-9 yaş dönemi , 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin anne babalarıyla sınırlandırılmıştır.

3- Araştırmada kullanılan anket formuyla toplanan verilerle sınırlandırılmıştır.

## 7.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmada kullanılan yöntem tarama modelidir. Bu model "geçmişte ya da var olana bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır" şeklinde tanımlanmaktadır (Karasar, 1995:77).

Bu modele göre araştırmada, anne babaların üstün yetenekli çocuklarını farkındalıklarına ilişkin görüşleri araştırılmıştır.

Türkiye genelinde bilim sanat merkezlerine devam eden öğrencilerin ailelerinin araştırma kapsamına alınması, anne babaların üstün yetenekli çocuklarını farkındalıklarına ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik anket formu kullanılmıştır.

### 7.1.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Türkiye genelinde 61 bilim sanat merkezinden 2. ve 3. sınıfına devam eden çocukların anne babalarının bulunduğu 6 bilsem araştırmanın evrenini oluşturmuştur.

Araştırmanın örneklemini tespit etmek için MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Üstün Yetenekliler Şubesi Müdürlüğü'nden Türkiye genelinde 21 Bilim Sanat Merkezi tespit edilmiştir.Araştırmanın kapsamı çocukluk dönemine yönelik olduğundan dolayı,ilköğretim 1.kademesinin en küçük yaş gruplarının seçilmesi kararlaştırılmıştır. Bilim sanat merkezlerinde en küçük yaş grubunun 2. ve 3. sınıf olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda Afyon, Tekirdağ, İzmir, Sinop ve Bursa'da 2 tane olmak üzere toplam 6 bilim sanat merkezinde 2. ve 3. sınıfların olduğu tespit edilmiştir.

MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünden bu sınıflara kayıtlı çocukların sayısı tespit edilmiştir. Kayıtlı olan 61 öğrenci örnekleme dahil edilerek, anket formları gönderilmiştir. Araştırma 61 çocuk ve ailesi ile yapılmıştır.

İllere göre örnekleme dahil edilen çocukların bilsemlere göre dağılımları aşağıdaki çizelgede verilmiştir.

| Bilsem Merkezleri | Gönderilen |
|---|---|
| Sinop Bilsem | 20 |
| İzmir Bilsem | 20 |
| Bursa M.K.Paşa Bilsem | 10 |
| Bursa Merkez Bilsem | 3 |
| Tekirdağ Bilsem | 5 |
| Afyon Bilsem | 3 |
| TOPLAM | 61 |

### 7.2.Veri Toplama Yöntemi

Bu araştırma verileri,bilim sanat merkezindeki ailelere uygulanan anket formları yoluyla toplanmıştır. Ailelere ilişkin olan veri toplama araçları ailelerin kendileri tarafından işaretlenerek cevaplandırılmıştır.

MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü"nden Sadece 2. ve 3. sınıfların olduğu altı bilim sanat merkezi tespit edilerek, okulların adres ve telefonları alınmıştır. Anketler gönderilmeden önce belirlenen okullar aranmış, okul rehber öğretmenleri ile telefonla irtibat kurularak 2. ve 3. sınıf öğrenci sayıları tespit edilmiştir.

Altı ildeki bilim sanat merkezlerinin 2. ve3. sınıf öğrencilerinin anne babalarına uygulanabilmesi için MEB Araştırma Planlama ve Koordinasyon bölümüne izin dilekçesi sunularak altı ile ait gerekli izin belgeleri alınmıştır (Ek-1).

Anketler gönderilmeden önce belirlenen okullar araştırmacı tarafından aranarak haberdar edilmiştir. Okullara ait izin belgeleri posta yoluyla gönderilmiştir. Anketler gönderildikleri okulun rehber öğretmenlerinin okulda düzenledikleri veli toplantılarında ailelere verilmiş, aileler doldurduktan sonra çocukları ile geri göndermiştir. Toplantıya katılamayan ailelere anketler çocukları ile gönderilmiş ve teslim alınmıştır. Anket sonuçları bir ay içinde araştırmacının adresine posta ile geri

dönmüştür. Anketlerin teslim alındığına ilişkin olarak okullar, araştırmacı tarafından haberdar edilmiştir.

### 7.3.Veri Toplama Araçları

Araştırmada, anne babaların üstün yetenekli çocuklarını farkındalıklarına ilişkin görüşlerini belirlemeyi içeren anket araştırmacı tarafından geliştirilmiştir (Ek-2).

Literatür taraması sonucu hazırlanan anket formuna alan uzmanlarının görüşü de alınarak son şekli verilmiştir.

Hazırlanan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; aile ve çocuğu tanımaya yönelik demografik bilgiler içeren ; anne babanın yaşı, eğitim durumu, mesleği, gelir düzeyi ve çocuk sayısına ilişkin sorular yer almaktadır. Gelir dağılım sınıflandırmasına ait bilgiler Devlet İstatistik Enstitüsü'nden elde edilmiştir (DİE 2005).

İkinci bölümde; üstün yetenekli çocuklarının ilk yıllarına ait gelişimlerinde kritik özellikler dikkate alınarak; boy-kilo, ilk desteksiz yürüdüğü ay, ilk anlamlı kelimeyi söylediği ay, iki kelimeli ilk anlamlı cümleyi söylediği aylar gibi bazı gelişim özelliklerini anne-babaların çocuklarını ilk farketme durumları ve fark ettikten sonra çocuklarını bilim sanat merkezlerine yönlendirmeleri ile ilgili süreç ve üstün yetenekli çocuklarını fark etmede etkili olan gelişim özellikleri ile ilgili sorular yer almaktadır.Bunlar;

1- Bilişsel Gelişim: 8 madde.16/ 1,2,4,5,6,7,8,9,11
2- Sosyal Gelişim : 6 madde 16/ 3,10,12,13,14,18
3- Kişilik Gelişimi: 3 madde 16/ 13,16,17

olarak belirlenmiştir (Ek-2).

Kullanılacak anketin 16. sorusunun değerlendirilmesinde beşli likert dereceleme ölçeği kullanılmıştır.Ölçek ; "her zaman (5)"," sık sık (4)", "bazen (3), "ara sıra (2)", "hiçbir zaman(1)" şeklinde beş kategoriden oluşmaktadır.

Anketin amacına uygunluğu için, alan uzmanlarının görüşleri alınmış,görüşler doğrultusunda istenilen amaçları ölçmeye hizmet etmeyeceği ortaya çıkan sorular çıkarılmış, bu şekilde anketlerin geçerlik çalışması yapılmıştır.

Ayrıca anket tesadüfi yöntemle seçilmiş 30 aileye ön deneme için uygulanmıştır.Bunlar;İzmir bilsem:13,Sinop bilsem:12,Bursa M.K.Paşa bilsem:5.Örneklem sayısı evrenin tümünü oluşturduğu için kullanılan anketler örnekleme dahil edilmiştir. Uygulama sonucunda veriler SPSS paket programında değerlendirilmiştir.Yapılan analiz sonucunda madde-test korelasyonu düşük çıkan 2,10,11 ve 12. maddeler düzeltilerek veri toplama aracına son şekli verilmiştir.

Likert tipi maddeler üzerinde aracın güvenirliği için yapılan madde güvenirlik analizi (reliability) sonucunda aracın güvenirlik katsayısı $\alpha$=0.80 olarak hesaplanmıştır.Bu da aracın güvenirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

**Madde Güvenirlilik Analizleri**

| | Madde Yükleri | Madde Test Korelasyonu |
|---|---|---|
| ÜSTÜN1 | ,5775 | ,7740 |
| ÜSTÜN2 | ,1780 | ,8037 |
| ÜSTÜN3 | ,5278 | ,7772 |
| ÜSTÜN4 | ,4439 | ,7834 |
| ÜSTÜN5 | ,6323 | ,7709 |
| ÜSTÜN6 | ,3800 | ,7878 |
| ÜSTÜN7 | ,2768 | ,7925 |
| ÜSTÜN8 | ,5477 | ,7798 |
| ÜSTÜN9 | ,7395 | ,7588 |
| ÜSTÜN10 | ,4746 | ,7826 |
| ÜSTÜN11 | ,1056 | ,7996 |
| ÜSTÜN12 | -,0766 | ,8223 |
| ÜSTÜN13 | -,0258 | ,8178 |
| ÜSTÜN14 | ,5593 | ,7758 |
| ÜSTÜN15 | ,5981 | ,7704 |
| ÜSTÜN16 | ,3251 | ,7920 |
| ÜSTÜN17 | ,3948 | ,7857 |
| ÜSTÜN18 | ,5393 | ,7759 |

Alpha =,7963

### 7.4.Verilerin Analizi

Anket formları, yanıtların tutarlılığı yönünden kontrol edilerek değerlendirmeye katılmıştır.İstatiksel işlemlerde SPSS for windows paket programından yararlanılmıştır.

İki değişken arasındaki karşılaştırmalar için t-testi kullanılmıştır.Buna göre çocukların sosyal,kişilik ve bilişsel gelişim alanlarıyla ilgili bazı özelliklerin;anne yaş grubu ve baba yaş grubu ve çocukların cinsiyetine göre fark gösterip göstermediğini belirlemek için t-testi yapılmıştır.

Ankette araştırmadaki veri sayısı düşük olan değişkenlerin karşılaştırmasında Kruskal–Wallis testi ve ikili karşılaştırmalar için de Man-Witney-U testi yapılmıştır.Buna göre çocukların sosyal bilişsel ve kişilik gelişimleriyle ilgili bazı özelliklerin;anne öğrenim düzeyi,ailenin gelir düzeyi,çocukların okul öncesi kuruma devam süreleri için Kruskal-Wallis testi yapılmıştır.

Daha fazla değişken arasındaki karşılaştırmalar için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.Buna göre çocukların bilişsel,sosyal ve kişilik gelişimleri ile ilgili bazı özelliklerinin bilsemde almış oldukları eğitim alanlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Ailelerin çocuklarının üstün olan özelliklerini fark etmelerinde etkili olan gözlemlerini, görüşlerini belirtmek için ankette beşli likert ölçeği kullanılmıştır. Her bir maddeye verilecek cevap kodları 1.00 ile 5.00 arasında verilmiştir. Ölçeğin aralık genişliği grup sayısına bölünerek (a= dizi genişliği / yapılacak grup sayısı), hesaplanmıştır. ( Tekin1993,262) buna göre oluşturulan ölçekle, seçenekler ve sınırlar aşağıda verilmiştir.

| AĞIRLIK | SEÇENEKLER | SINIR DEĞERLERİ |
|---|---|---|
| 5 | HER ZAMAN | 4.20-5.00 |
| 4 | SIKSIK | 3.40-4.20 |
| 3 | BAZEN | 2.20-1.80 |
| 2 | ARASIRA | 1.80-2.40 |
| 1 | HİÇBİR ZAMAN | 1.00-1.80 |

## 8. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu çalışma, anne babaların üstün yetenekli çocuklarını farkındalıklarına ilişkin görüşlerinin neler olduğunu incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu bölümde, araştırmanın bulguları ve bulgulara dayalı tartışma yer almaktadır.

### I.Üstün Yetenekli Çocukların Anne-Babalarının Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar

**Tablo 1.** Annelerin Yaşlarına İlişkin Dağılım

| Yaş | f | % |
|---|---|---|
| 35 yaş ve altı | 30 | 49 |
| 36 yaş ve üstü | 29 | 48 |
| Cevapsız | 2 | 3 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 1' de görüldüğü gibi, annelerin %49' u 35 yaş ve altı, % 48'i 36 yaş ve üstüdür. % 3'ünden ise cevap alınamamıştır.

Araştırma grubundaki çocukların anne yaşlarının 35 yaş altı ve üstünde hemen hemen eşit olduğu, belirgin bir yaş ayrımının olmadığı söylenebilir.

**Tablo 2.** Babaların Yaşlarına İlişkin Dağılım

| Yaş | f | % |
|---|---|---|
| 35 yaş ve altı | 14 | 23 |
| 36 yaş ve üstü | 45 | 74 |
| Cevapsız | 2 | 3 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 2'de görüldüğü gibi babaların, % 74'ü 36 ve üstü,% 23' ü 35 yaş ve altıdır.% 3' ünden ise cevap alınamamıştır.

Buna göre, araştırma grubundaki çocukların baba yaşlarının yarısından fazlası 36 yaş ve üstüdür. Bu sonuç,anne yaş dağılımında olduğu gibi birbirine yakın bir dağılım özelliği göstermemektedir.

**Tablo 3.** Annelerin Öğrenim Düzeylerine İlişkin Dağılım

| **Öğrenim Düzeyi** | **f** | **%** |
|---|---|---|
| İlköğretim | 8 | 13 |
| Lise | 22 | 36 |
| Yüksek okul | 9 | 15 |
| Üniversite | 19 | 31 |
| Lisansüstü | 3 | 5 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 3' de görüldüğü gibi annelerin, % 36' sı lise, %31'i üniversite, %15'i yüksekokul, % 13' ü ilköğretim, %5'i lisansüstü öğrenim düzeyinde dağılım göstermektedir.

Tablodan da anlaşılacağı üzere, araştırmaya katılan annelerin büyük bir kısmını yüksek öğrenim düzeyi oluşturmaktadır. Civelek ve Dağlıoğlu'nun yaptıkları araştırmalarda da anne öğrenim düzeyinin üst seviyede olduğu belirtilmektedir (Civelek,1985:31; Dağlıoğlu,1995:127).

**Tablo 4 :** Babaların Öğrenim Düzeylerine İlişkin Dağılım

| Öğrenim düzeyi | f | % |
|---|---|---|
| İlköğretim | 4 | 7 |
| Lise | 14 | 23 |
| Yüksek okul | 13 | 21 |
| Üniversite | 25 | 41 |
| Lisansüstü | 5 | 8 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Babaların öğrenim düzeyi tablo 4' de görüldüğü gibi; % 41'i üniversite, % 23'ü lise , % 21'i yüksek okul, % 8'i lisansüstü ve %7'si ilköğretim düzeyindedir.

Tablo sonuçlarına göre, babaların %70'i yüksek öğrenim düzeyinden oluşturmaktadır. Babaların öğrenim düzeylerinin yüksek olması ile üstün yeteneğin paralel bir dağılım göstermesi ile ilgili bu sonuca literatürde de rastlanmaktadır (Civelek,1985:33).

**Tablo 5 :** Annelerin Mesleklerine İlişkin Dağılım

| Meslek | f | % |
|---|---|---|
| İşçi | 2 | 3 |
| Memur | 14 | 23 |
| Öğretmen | 7 | 11 |
| Öğretim üyesi | 1 | 2 |
| Serbest meslek | 11 | 18 |
| Emekli | 4 | 7 |
| Ev hanımı | 22 | 36 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 5' de görüldüğü gibi annelerin sahip oldukları meslek oranları;ev hanımı % 36, memur % 23, , serbest meslek % 18, öğretmen % 11, emekli % 7,işçi %3, öğretim üyesi %2'dir.

Üstün yetenekliler ile ilgili Ataman, Civelek,Dağlıoğlu'nun yaptıkları araştırmalarda annelerin üst meslek grubunda oldukları belirtilmektedir. Bu araştırmada da annelerin %64'ünün daha çok orta düzeyde meslek sahibi olduğu,%36'sının ise çalışmadığı görülmektedir (Ataman,1984:18; Civelek,1985:33; Dağlıoğlu,1995:127).

**Tablo 6:** Babaların Mesleklerine İlişkin Dağılım

| **Meslek** | **f** | **%** |
|---|---|---|
| Teknisyen | 3 | 5 |
| İdari memur | 14 | 23 |
| Subay | 8 | 13 |
| Öğretmen | 13 | 21 |
| Öğretim üyesi | 2 | 3 |
| Serbest meslek | 16 | 26 |
| Emekli | 3 | 5 |
| İşsiz | 1 | 2 |
| Cevapsız | 1 | 2 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 6'da görüldüğü gibi babaların % 26'sı serbest meslek, % 23'ü idari memur, % 21'i öğretmen, % 13'ü subay, % 5'i teknisyen, % 5'i emekli, % 3'ü öğretim üyesi, % 2' si işsizdir. % 2' si ise cevap vermemiştir.

Tablo sonuçlarına göre babaların mesleklerinin dağılımı çoğunlukla; serbest meslek,idari memur ve öğretmen meslekleri arasındadır.

**Tablo 7 :** Ailede Boşanma-Ölüm Gibi Ayrılık Durumuna İlişkin Dağılım

| Ayrılık Durumu | f | % |
|---|---|---|
| Ailesinde ayrılık olmayanlar | 59 | 97 |
| Ailesinde ayrılık olanlar | 2 | 3 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 7' ye göre; araştırmaya katılan anne babaların ölüm-boşanma gibi ayrılık durumu olanlar sadece % 3 oranındadır. Ayrılık sebebi 2 çocuğun ailesinin boşanmasıdır. Araştırmanın tamamına yakın büyük bir kısmının ailesinin birlikte olduğu görülmektedir.Bu bulgu ile, aile birlikteliğinin üstün yeteneği olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

**Tablo 8 :** Ailelerin Gelir Düzeylerine İlişkin Dağılım

| **Gelir düzeyi/YTL** | **F** | **%** |
|---|---|---|
| Alt gelir(750 ) | 5 | 8 |
| Orta gelir(750-1500) | 40 | 66 |
| Üst gelir(1500 ve üstü) | 16 | 26 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Ailelerin gelir düzeyleri incelendiğinde; % 66'sı orta, % 26'sı üst ,% 8'si alt gelir düzeyindedir. Bulgulara göre ailelerin yarısından fazlasını orta gelir düzeyinin oluşturduğu görülmektedir.Robinson ve Olzewski yaptıkları araştırmada yüksek düzeyde zihinsel yönden yetenekli çocukların büyük oranının orta düzeyde ailelerden geldiklerini belirlemişlerdir (Robinson ve Olzewski,1997:18).

Bu bulgu ile, orta düzeydeki ailelerin çocukları ile ilgili beklentilerinin alt ve üst düzeydeki ailelere oranla daha fazla olduğu,eğitimleri ile daha çok ilgilendikleri ve çocuklarına iyi bir gelecek hazırlayabilme kaygılarının olduğu söylenebilir.

**Tablo 9 :** Ailelerin Çocuk Sayılarına İlişkin Dağılım

| Çocuk sayısı | f | % |
|---|---|---|
| 1 çocuk | 19 | 31 |
| 2 çocuk | 36 | 59 |
| 3 çocuk | 3 | 5 |
| 5 çocuk | 1 | 2 |
| Cevapsız | 2 | 3 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 9'daki verilere göre;, iki çocuk %59, bir çocuk % 31, 3 çocuk %5 ,5 çocuk %2 oranındadır.%3'ü ise cevapsız kalmıştır. Ailelerin %90'ının 1-2 çocuklu olması,üstün yetenekli ailelerin tek ya da iki çocuklu oldukları bulgusunu desteklemektedir.

## II. Üstün Yetenekli Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar

**Tablo 10** :Çocukların Doğum Tarihlerine İlişkin Dağılım

| Doğum tarihi | f | % |
|---|---|---|
| 1997 | 6 | 10 |
| 1996 | 37 | 60 |
| 1995 | 12 | 20 |
| 1994 | 6 | 10 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 10' da araştırma için bilgi verilen çocuklarının doğum tarihleri yer almaktadır.Çocukların;% 60'ı 1996 doğumlu, % 20'si 1995 doğumlu, % 10'u 1997 doğumlu , %10'u 1994 doğumludur.

Araştırma evrenini oluşturan ilköğretim 1. kademe 2. ve 3. sınıfında öğrenim gören öğrenciler ortalama 8 –9 yaşlarında olduğundan dolayı ,tablo dağılımının 3/4'ü 3. sınıf 9 yaş öğrencilerden oluşmaktadır.

**Tablo :11** Çocukların Cinsiyetlerine İlişkin Dağılım

| Cinsiyet | f | % |
|---|---|---|
| Kız | 35 | 58 |
| Erkek | 26 | 42 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 11'deki dağılıma göre çocukların % 58' i kız, % 42'si erkektir. Bu verilere göre çocukların cinsiyet oranları arasında belirgin farklılık yoktur.Araştırma grubundaki kızların sayısı erkeklere göre daha fazladır.

**Tablo 12:** Çocukların Ailede Kaçıncı Çocuk Olduğuna İlişkin Dağılım

| Kaçıncı çocuk | f | % |
|---|---|---|
| 1. çocuk | 43 | 70 |
| 2.çocuk | 14 | 23 |
| 3.çocuk | 2 | 3 |
| 4.çocuk | 1 | 2 |
| Cevapsız | 1 | 2 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 12'de araştırmaya alınan çocukların. ailelerinin kaçıncı çocuğu olduklarına bakıldığında; % 70'i 1. çocuk, % 23' ü 2. çocuk, % 3' ü 3. çocuk, %2'si 4. çocuktur. % 2' si ise bu soruya cevap vermemiştir.

Tabloya göre çocukların büyük bir kısmı ailenin ilk çocuğudur. Bu veriler Civelek'in araştırmasındaki üstün yetenekli çocukların, daha çok ailenin ilk çocukları oldukları bulgusunu desteklemektedir. (Civelek,1985:6)

**Tablo 13:**Çocukların Doğum Kilo/Boy Oranlarına İlişkin Dağılım

| Ağırlık-Boy(kg-cm) | f | % |
|---|---|---|
| 2-2.5 / 44-46 | 2 | 3 |
| 3-3.5 / 48-50 | 44 | 73 |
| 4.5-5 / 52-54 | 8 | 13 |
| 3.8 / 59 | 1 | 2 |
| Prematüre | 4 | 7 |
| Cevapsız | 1 | 2 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Araştırma için bilgi verilen çocukların tablo 13 de doğum boy ve kilolarının dağılımı incelendiğinde; ;%73'ü,3-3.5kg / 48-50cm, % 13 'ü 4.5-5 kg/52-54cm, %7'si prematüre, %3'ü 2-2.5kg / 44-46cm, %2' si 3.800 kg/59 cm'dir. Ailelerin % 2 si ise cevap vermemiştir.

Normal yeni doğan bebeğin doğum boy ve kilosu 48-50cm/3,250-3.500 (Aral ve diğerleri,1981:46; Ülgen,1987:43; Yavuzer,1999:35) olduğunda bulgulardan düşük doğum ağırlıklı ve prematüre çocuklara da rastlanabildiği görülmektedir.

Üstün yeteneklilerin doğum kiloları ve boylarının normalin üzerinde olduğu sonucunu belirten araştırmalarla (Ataman,1984:7; Civelek,1985:8), bu araştırma farklılık göstermektedir.Verilerin %73'ü normal boy ve kiloda, % 13 ü normalin üstü boy-kilo oranlarındadır.

**Tablo 14:** Çocukların Desteksiz Olarak Yürüdüğü Aylara İlişkin Dağılım

| Aylar | F | % |
|---|---|---|
| 8.ay | 2 | 3 |
| 9. ay | 7 | 12 |
| 10. ay | 14 | 23 |
| 11. ay | 13 | 21 |
| 12. ay | 19 | 31 |
| 13. ay | 5 | 8 |
| 15. ay | 1 | 2 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 14' e göre araştırma için bilgi verilen çocuğun desteksiz yürüdüğü ayların dağılım , % 31'i 12 . ay, % 23 ü 10. ay, % 21 i 11. ay, % 12 si 9. ay , % 8 i 13. ay, % 3'ü 8. ay ve % 2 si 15. aydır.

Bulgulara göre araştırmadaki öğrencilerin % 59'unda 12. ay öncesinde yürüme gerçekleştiği görülmektedir.Normal gelişen bir çocuğun yaklaşık 11.-12. aylarda yürüdüğü (Aral ve diğerleri,1981:75; Ülgen,1987:133; Yavuzer,1999:66) göz önüne alındığında araştırma grubundaki çocukların yürüme süresinin yarıdan fazlasının 12.ay öncesinde gerçekleşmesi üstün çocukların normal den daha erken yürüdüğü sonucunu desteklemektedir.

**Tablo 15:** Çocukların İlk Anlamlı Kelimesini Söylediği Aylara İlişkin Dağılım

| Ay | f | % |
|---|---|---|
| 5.ay | 1 | 2 |
| 6.ay | 1 | 2 |
| 7.ay | 6 | 10 |
| 8.ay | 7 | 12 |
| 9.ay | 2 | 3 |
| 10.ay | 10 | 16 |
| 11.ay | 3 | 5 |
| 12.ay | 10 | 16 |
| 13.ay | 1 | 2 |
| 14.ay | 2 | 3 |
| 15.ay | 4 | 6 |
| 16.ay | 1 | 2 |
| 18.ay | 2 | 3 |
| 22.ay | 2 | 3 |
| 24.ay | 3 | 5 |
| 25 .ay | 1 | 2 |
| Cevapsız | 5 | 8 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 15'de çocukların ilk anlamlı kelimesini söylediği ayların oranlarına bakıldığında; 16' sı 10. ay, , %16'sı 12. ay, % 12' si 8. ay, %10' u 7. ay, % 6' sı 15.ay, % 5' i 24. ay, % 5' i 11. ay, % 3' ü 9. ay, % 3' ü 14. ay, % 3' ü 18. ay, % 3' ü 22. ay, % 2' si 5. ay, % 2' si 6. ay, %, , % 2' si 13. ay, % 2' si 16. ay, , % 2' si 25. ay olarak bulunmuştur. % 8'i cevap vermemiştir.

Sonuç olarak % 66' sının ilk anlamlı kelimelerini 12. ay ve öncesinde söylediği görülmektedir.Literatüre göre (Aral ve diğerleri, 1981:134; Ülgen,1987:146; Yavuzer,1999:73) normal çocuğun ilk anlamlı kelimesini 12. ve 18. aylar arasında

söylediği dikkate aldığında,araştırmadaki çocukların dil gelişimlerinin erken olduğu söylenebilir.

**Tablo 16 :**Çocukların İlk Olarak İki Kelimeli Anlamlı Cümlesini Söylediği Aylara İlişkin Dağılım

| Ay | f | % |
|---|---|---|
| 7.ay | 2 | 3 |
| 8.ay | 2 | 3 |
| 9.ay | 2 | 3 |
| 10.ay | 1 | 2 |
| 11.ay | 3 | 5 |
| 12.ay | 10 | 16 |
| 13.ay | 3 | 5 |
| 14.ay | 6 | 10 |
| 15.ay | 7 | 12 |
| 16.ay | 5 | 8 |
| 17.ay | 1 | 2 |
| 18.ay | 3 | 5 |
| 20.ay | 3 | 5 |
| 24.ay | 3 | 5 |
| 26.ay | 2 | 3 |
| 30.ay | 2 | 3 |
| Cevapsız | 6 | 10 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 15'de araştırma için bilgi verilen çocuğun ilk olarak iki kelimeli anlamlı cümlesini söylediği aylar görülmektedir. Çocukların ; ,%16' sı 12. ay, % 12'si 15.ay, % 10'u 14. ay , %8' i 16. ay, , % 5' i 11. ay, %5' i 13.ay, % 5' i 18. ay, % 5' i 20 ay, % 5'i 24 ay, % 3'ü 7. ay ,% 3' ü 8. ay,% 3' ü 9. ay,%3'ü 26. ay, % 3' ü 30.ay, % 2' si 10. ay, % 2' si 17. ayda ilk iki kelimeli anlamlı cümlelerini söylemişlerdir.% 10'u ise cevap vermemiştir.

Elde edilen sonuçlardan, araştırmadaki çocukların % 74 ünün 18. ay ve öncesinde ilk olarak iki kelimeli anlamlı cümlesini söyledikleri görülmektedir. Literatürde (Aral ve diğerleri,1981:135;Ülgen,1987:148,Yavuzer,1999:73) normal çocukların yaklaşık 18.-24. aylar arasında iki kelimeli anlamlı cümle kurdukları belirtilmektedir.Araştırmadaki çocukların da ilk olarak iki kelimeli anlamlı cümle kurmada daha erken geliştiği görülmektedir.

**Tablo 17 :** Çocukların Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Gitme Durumuna İlişkin Dağılım

| **Okul öncesi eğitim kuruma gitme durumu** | **F** | **%** |
|---|---|---|
| Giden | 55 | 90 |
| Gitmeyen | 6 | 10 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Araştırma için bilgi verilen çocukların okul öncesi eğitim kurumuna gitme durumunun tablo 17'deki dağılımı incelendiğinde çocukların % 90'ı gitmiş, % 10'u gitmemiştir.

Bu sonuçlara göre çocukların tamamına yakın kısmının okul öncesi eğitim kurumuna gitmiş olduğu söylenebilir.

**Tablo 18:** Çocukların Gittiği Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Resmi /Özel Olmasına İlişkin Dağılım

| **Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Türü** | **f** | **%** |
|---|---|---|
| Resmi | 42 | 69 |
| Özel | 13 | 21 |
| Cevapsız | 6 | 10 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 18 incelendiğinde araştırma için bilgi verilen çocukların; % 69'u resmi, % 21'i ise özel okul öncesi eğitim kurumuna devam etmiştir.Ailelerin %10'u ise cevap vermemiştir.

Resmi okulöncesi kurumuna gitmiş olan çocuk oranının yüksek olması, anne-baba mesleklerinin büyük çoğunluğunun memur ve eşdeğer meslekler olması, gelir düzeylerinin de orta düzeyde olmasından kaynaklanabilir.

**Tablo 19 :** Çocukların Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Başlama Yaşına İlişkin Dağılım

| **Yaşlar** | **f** | **%** |
|---|---|---|
| 2 yaş | 6 | 10 |
| 3 yaş | 4 | 7 |
| 3.5 yaş | 3 | 5 |
| 4 yaş | 9 | 15 |
| 5 yaş | 10 | 16 |
| 6 yaş | 14 | 23 |
| Cevapsız | 15 | 24 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Çocukların okul öncesine eğitim kurumuna başlama yaşlarının tablo 19' da görülen dağılımı; % 23' ü 6 yaş, % 16' sı 5 yaş, % 15' i 4 yaş, , % 10'u 2 yaş, %7' si 3 yaş ,% 5' i 3.5 yaş olarak bulunmuştur. % 24'ü ise cevap vermemiştir.

**Tablo 20 :** Çocuğun Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Süresine İlişkin Dağılım

| Süre | F | % |
|---|---|---|
| Bir yıl | 26 | 43 |
| İki yıl | 15 | 25 |
| Üç yıl | 10 | 16 |
| Dört yıl | 2 | 3 |
| Beş yıl | 2 | 3 |
| Cevapsız | 6 | 10 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 20'de çocukların okul öncesi eğitim kurumuna devam sürelerinin yıl olarak dağılımı verilmiştir. Çocukların % 43'ü 1 yıl, %25' i iki yıl, % 16' sı üç yıl, % 3' ü dört yıl, % 3' ü beş yıl kuruma devam etmiştir. % 10' u ise cevap vermemiştir.

Bu sonuçlardan,araştırmadaki çocukların okul öncesi eğitim kurumuna devam sürelerinin1-3yıl arasında değiştiği görülmektedir.

## III.Anne Babaların Çocuklarındaki Üstün Yeteneği Farketme ve Bilseme Yönlendirme Durumlarına İlişkin Dağılımlar

**Tablo 21 :** Üstün Yetenekli Çocuğun İlk Fark Edilme Dönemlerine İlişkin Dağılım

| Dönem | F | % |
|---|---|---|
| Bebeklik(0-2 yaş) | 15 | 24 |
| İlk çocukluk(2-4 yaş) | 26 | 43 |
| İkinci çocukluk(5-6 yaş) | 10 | 16 |
| Okul Öncesi Eğitim Kurumu | 8 | 13 |
| İlköğretim | 1 | 2 |
| Cevapsız | 1 | 2 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 21' de üstün yetenekli çocuğun ilk farkedilme dönemleri görülmektedir. Bulgulara göre % 43'ü ilk çocukluk (2-4 yaş),%24'ü bebeklik (0-2 yaş) ,%16'sı ikinci çocukluk (5-6 yaş) , %13' ü okul öncesi eğitim kurumu, % 2' si ilköğretim döneminde farkedilmiştir. % 2' si ise cevap vermemiştir.

Bulgularda üstün çocukların farkedilme dönem oranının 2-4 yaşta yüksek görülmesi,çocuklarının dil,psikomotor gibi gelişim özelliklerinin ilk yıllara göre 2-4 yaşta daha belirgin olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Erken konuşma ve yürüme gibi özelliklerin daha erken aylarda ortaya çıkması. çocuğun farklı olduğunun belirlenmesinde önemli bir faktördür. Bu nedenle 0-2 yaş bebeklik döneminde de fark edilme oranı % 24'tür. Ailelerin fark edemediği durumda okulöncesi eğitim kurumun fark etme oranı % 13 tür. İlköğretim dönemine kadar çocuklarda üstün yeteneğin fark edilmiş olması ise olumlu bir bulgudur.

**Tablo22:** Üstün Yetenekli Çocuğu İlk Kimin Fark Ettiğine İlişkin Dağılım

| **İlk Kimin Farkettiği** | **F** | **%** |
|---|---|---|
| Anne | 23 | 38 |
| Baba | 5 | 8 |
| Yakın çevre (akraba,komşu) | 9 | 14 |
| Okul öncesi öğretmeni | 8 | 13 |
| Anne ve baba | 9 | 15 |
| Anne ve Okul öncesi öğretmeni | 6 | 10 |
| İlkokul öğretmeni | 1 | 2 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Üstün yetenekli çocuğun ilk kimin fark ettiğinin tablo 22'de görülen sonuçları; % 38 anne, , % 15 anne ve baba, % 14 yakın çevre, % 13 okulöncesi öğretmeni, % 10 anne ve okulöncesi öğretmeni,% 8 baba ve % 2 ilkokul öğretmenidir.

Annenin çocuğun bakımını üstlendiği göz önüne alındığında, farkındalığın yüksek oranı annededir. Babanın çocuğu fark etme oranının düşük olması, çocuk bakımı konusunda anneye göre daha pasif konumda olmasından kaynaklanabilir. Yakın çevrenin çocuğun gelişim özellikleri ve davranışlarını fark etmedeki oranı % 15 tir. Akranlarla karşılaştırıldığında yakın çevre belirgin farkları görmede daha objektif davranmış olabilecektir. Anne-baba-yakın çevrenin erken dönemde fark edemediği durumda okul öncesi eğitim kurumu devreye girmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin üstün yeteneği fark etmedeki gözlem ve duyarlılıklarının burada büyük önem taşımakta olduğu söylenebilir.Bu sonuçlardan da görüldüğü gibi ,ailelerin çocuklarını iyi gözlemleme ve gelişim özelliklerini bilmeleri çocuklarındaki üstün yeteneği farketmelerinde çok önemli bir aşamadır. Çocuk sahibi olan anne babaların doğum anından itibaren gelişim dönemlerini bilmeleri ve normal dışı gelişim farklılıklarını ilk gözleyen,farkeden kişiler olmaları önemli bir faktördür.

**Tablo 23 :** Anne Babaların Çocuklarını Fark Ettikten Sonraki Yaptıklarına İlişkin Dağılım

| **Farkedildikten sonra yapılanlar** | **f** | **%** |
|---|---|---|
| Doktora götürdüm | 5 | 9 |
| RAM'a götürdüm | 11 | 18 |
| Hiçbir yere götürmedim | 13 | 21 |
| Kendim destekledim | 10 | 16 |
| İlkokula başlamasını bekledim | 3 | 5 |
| İlgili yayınları okudum | 2 | 3 |
| Uzmana danıştım (özel eğt. uzm., sos.hiz.uzm.) | 2 | 3 |
| Öğretmenlere danıştım | 2 | 3 |
| Resim atölyesine başlattım | 1 | 2 |
| Cevapsız | 12 | 20 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Anne babaların çocuklarını fark ettikten sonra ne yaptıklarına ilişkin durumlarının dağılımı tablo 23' de yer almaktadır. Anne babaların;%21'i hiçbir yere götürmedim, %18' i RAM' a götürdüm, % 16' sı kendim destekledim, % 9'u doktora götürdüm, , % 5'i ilkokula başlamasını bekledim, % 3'ü ilgili yayınları okudum, % 3' ü uzmana danıştım, % 3'ü öğretmenlere danıştım, % 2' si resim atölyesine başlattım şeklinde cevaplamışlardır. % 20' si ise cevap vermemiştir.

Bulgulardan,ailelerin ne yapacaklarını bilemediklerinden dolayı ya da ilköğretimden önce üstün yetenekli çocuklar için herhangi bir işlem yapılmadığından dolayı %21 oranında hiçbir yere götürmedikleri sonucu söylenebilir. Bazı durumlarda ailelerin kendi çabalarıyla; ilgili yayınları,seminerleri takip etme, eğitim uzmanları ve tecrübeli öğretmenlere danışma gibi bilseme gönderme öncesinde bir takım olumlu girişimlerde bulunduğu görülmektedir. Burada,ailelerin çocuklarının eğitimi için çaba göstermeleri ve çocuklarına yönelik birtakım önlemler,yönlendirmeler yapmaları orta düzey ailelerin özelliği olarak görülebilir.

**Tablo 24** : Anne Babaların Çocuklarını Doktora Götürdükleri Bölüme İlişkin Dağılım

| **Bölüm** | **f** | **%** |
|---|---|---|
| Pediatri | 2 | 3 |
| psikiyatri | 3 | 4 |
| diğer | 5 | 8 |
| cevapsız | 51 | 85 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Anne babaların çocuklarını doktora götürdükleri bölümlerin dağılımı tablo 24 de incelendiğinde ,% 3'ünün pediatri, % 4'ünün psikiyatri bölümüne götürdüğü, % 8'inin diğer seçeneği işaretlediği ve % 85'inin ise cevap vermediği görülmektedir.

Tabloda görüldüğü gibi ailelerin %85'inin çocuğunu doktora götürmediği, çocuğunu doktora götüren ailelerin ise % 7'sinin ise pediatri ve psikiyatri bölümlerine götürdüğü görülmektedir. Anket sonuçları incelendiğinde, ailelerin %8'i, çocuğunu

eğitim uzmanlarına (sosyal hizmet uzmanı,özel eğitim uzmanı) götürdüğü, atölyeye gönderdiği sonucu elde edilmiştir. Bulgulardan, çocuk pediatri ve çocuk psikiyatri bölümlerinin üstün yeteneği olan çocuk ve ailesini yönlendirmede başvurulan bir birim olduğu görülebilir.

**Tablo 25 :** Anne Babaların Çocuklarını Doktora Götürdükleri Yerde Ne Tür İşlemler Yapıldığına İlişkin Dağılım

| **Yapılan İşlemler** | **f** | **%** |
|---|---|---|
| Testler yapıldı (Dikkat, Algı, Adam Çizme Testi) | 2 | 3 |
| Terapi aldı | 3 | 5 |
| Cevapsız | 56 | 92 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 25'de ailelerin çocuklarını doktora götürdükleri yerde ne tür işlemler yapıldığına ilişkin dağılım görülmektedir.Ailelerin, % 3' ü terapi aldığını,%5'i birtakım testler yapıldığını belirtmektedir.% 92' si cevapsız kalmıştır.

Anket sonuçlarında çocuklara yetenekli olduğu alanlara göre terapi, adam çizme testleri, dikkat, algı testleri yapılmıştır. Çocuklara pediatri bölümünde test yapıldığı, psikiyatri bölümünde terapi aldıkları sonucu çıkarılabilir.

**Tablo 26 :** Ailelerin Çocuklarını Bilseme Kimin Yönlendirildiğine İlişkin Durumların Dağılımı

| **Kimin yönlendirdiği** | **f** | **%** |
|---|---|---|
| Okulöncesi öğretmeni | 6 | 10 |
| İlkokul öğretmeni | 46 | 75 |
| RAM | 2 | 3 |
| Anne/Baba | 6 | 10 |
| Yakın çevre | 1 | 2 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Ailelerin çocuklarını bilseme kimin yönlendirdiğine ilişkin dağılım tablo 26'da verilmiştir.Buna göre; ilkokul öğretmeni % 75, okulöncesi öğretmeni % 10, anne/baba % 10, ram % 3 ve yakın çevre % 2 oranında yönlendirici olmuştur.

Bilim sanat merkezleri için ancak ilkokul 1. sınıf sonunda değerlendirmeler yapıldığından dolayı, % 75 gibi büyük bir çoğunluğun yanıtı ilkokul öğretmeninin yönlendirdiği şeklinde olduğu görülmektedir.

**Tablo 27:** Ailelerin Çocuklarını Bilseme Kaydetme Yaşlarına İlişkin Dağılım

| **Yaş** | **f** | **%** |
|---|---|---|
| 7 yaş | 1 | 2 |
| 8 yaş | 31 | 51 |
| 9 yaş | 26 | 42 |
| 10 yaş | 2 | 3 |
| 11 yaş | 1 | 2 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 27'de ailelerin;% 51' i 8 yaş, % 42' si 9 yaş% 3' ü 10 yaş, % 2'si 11 yaş, % 2'si 7 yaşta çocuklarını bilseme kaydetmiştir.

Bilseme kayıt olacak çocuk ancak ilkokul 1. sınıf sonunda ilkokul öğretmeni tarafından belirlendiğinden, kaydolma oranının 8 ve 9 yaşta arttığı görülmektedir.

**Tablo 28 :** Ailelerin Bilsemi Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Dağılım

| **Tercih Nedenleri (f=61)** | **Cevap** | **%** |
|---|---|---|
| Genel eğitimin yetersizliği | 10 | 9 |
| Kendi düzeyinde akranlarıyla beraber olması | 15 | 14 |
| Fiziksel donanımın yeterliliği | 15 | 14 |
| Üstün olduğu alanda yeteneğinin daha iyi gelişmesi | 58 | 54 |
| Eğitim alacağı başka yer olmaması | 10 | 9 |

*Birden fazla şık işaretlenmiştir

Ailelerin bilsemi tercih etme nedenleri tablo 28'de yer almaktadır. Ailelerin; % 54' ü üstün alanda olduğu yeteneğinin daha iyi gelişimi için, %14' ü kendi düzeyinde akranlarıyla bir arada olması için, % 14' ü fiziksel donanım yeterli olduğu için, % 9'u genel eğitimin yetersizliğinden dolayı , % 9' u eğitim alacağı başka yer olmadığı için çocuklarını bilseme gönderdiklerini belirtmişlerdir.

Bulgulardan,ailelerin çocuğun üstün yeteneğinin gelişimini dikkate alacak şekilde bilsemi bilinçli olarak tercih ettikleri söylenebilir.

## IV.Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Çocuklarındaki Sosyal, Kişilik ve Bilişsel Özellikleri Gözlemlerinin Sıklığına İlişkin Dağılımlar

**Tablo 29 :** Çocuğun Bilsemde Hangi Alanda Eğitim Aldığına İlişkin Dağılım

| **Yetenek Alanları** | **f** | **%** |
|---|---|---|
| Zihinsel Yetenek | 19 | 31 |
| Müzik Yeteneği | 26 | 42 |
| Resim Yeteneği | 15 | 25 |
| Cevapsız | 1 | 2 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Tablo 29'a göre araştırma için bilgi verilen öğrencilerin % 42'si müzik yeteneği, % 31'i zihinsel yetenek, % 25 i resim yeteneği alanında eğitim olmaktadır. % 2 si ise cevap vermemiştir.

**Tablo 30 :** Ailelerin Bilsemde Verilen Eğitimin Çocuğun İhtiyaçlarına Cevap Verme Durumuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

| **İhtiyaca Cevap Verme Durumu** | **f** | **%** |
|---|---|---|
| Veriyor | 54 | 88 |
| Vermiyor | 4 | 7 |
| Cevapsız | 3 | 5 |
| TOPLAM | 61 | 100 |

Ailelerin bilsemde verilen eğitimin çocuğun ihtiyaçlarına cevap verme durumuna ilişkin görüşleri tablo 30'dadır.Ailelerin % 88'i cevap verdiğini, % 7' si cevap vermediğini belirtmiştir. % 5'i ise bu soruya cevap vermemiştir.

Bu durumdan; araştırma grubundaki çocukların anne babalarının çoğuna göre bilsemin, üstün yetenekli çocuklarının eğitimine cevap verebilen bir eğitim kurumu olduğu söylenebilir.

**Tablo31:** Ailelerin Çocuklarının Üstün Yetenekli Olmalarını Farketmede Etkili Olan Bazı Gelişim Özelliklerini Gözlemlerine İlişkin Dağılım

| Çocukta gözlenen özellikler | Her zaman | | Sık Sık | | Ara sıra | | Bazen | | Hiçbir zaman | | N | $\overline{x}$ | SS |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | f | % | f | % | f | % | F | % | f | % | | | |
| 1..Sürekli ve değişik sorular sorar | 16 | 26 | 28 | 46 | 6 | 10 | 11 | 18 | - | - | 61 | 3.80 | 0.91 |
| 2..Dikkat süresi uzundur (15 dk.dan fazla) | 18 | 30 | 19 | 31 | 5 | 8 | 17 | 28 | 2 | 3 | 61 | 3.75 | 1.07 |
| 3.Çeşitli ve değişik alanlarla ilgilidir | 35 | 57 | 14 | 23 | 2 | 3 | 9 | 15 | -- | -- | 60 | 4.36 | 0.86 |
| 4..Fazla meraklıdır | 38 | 62 | 14 | 23 | 2 | 3 | 7 | 12 | -- | -- | 61 | 4.44 | 0.82 |
| 5..Karşılaştığı sorunlarla baş edebilir | 18 | 30 | 20 | 33 | 3 | 5 | 19 | 31 | -- | -- | 60 | 3.88 | 0.90 |
| 6.Olaylar arasında neden- sonuç ilişkisi kurabilir | 29 | 47 | 26 | 43 | -- | -- | 6 | 10 | -- | -- | 61 | 4.38 | 0.66 |
| 7..Kelime dağarcığı zengindir | 34 | 55 | 18 | 30 | 2 | 3 | 7 | 12 | -- | -- | 61 | 4.37 | 0.81 |
| 8..Yaratıcıdır | 38 | 62 | 16 | 26 | 1 | 2 | 6 | 10 | -- | -- | 61 | 4.49 | 0.74 |
| 9..Alışılagelmişin dışın-da ilginç fikirler üretir. | 30 | 48 | 18 | 30 | 3 | 5 | 9 | 15 | 1 | 2 | 61 | 4.19 | 0.98 |
| 10..Zengin bir hayal gücü farkı | 36 | 59 | 14 | 23 | -- | -- | 11 | 18 | -- | -- | 61 | 4.40 | 0.78 |
| 11,.Soyut düşünebilir | 28 | 46 | 21 | 34 | 3 | 5 | 9 | 15 | -- | -- | 61 | 4.21 | 0.87 |
| 12..Resme karşı çok yeteneklidir | 30 | 50 | 6 | 10 | 7 | 12 | 14 | 23 | 3 | 5 | 60 | 3.88 | 1.29 |
| 13..Müziğe karşı çok yeteneklidir | 21 | 36 | 12 | 20 | 8 | 14 | 16 | 27 | 2 | 3 | 59 | 3.71 | 1.19 |
| 14..Espri yeteneği ve mizah duygusu gelişmiştir | 27 | 44 | 18 | 30 | 2 | 3 | 14 | 23 | -- | -- | 61 | 4.14 | 0.89 |
| 15..Bağımsız olmaya önem verir | 26 | 43 | 12 | 20 | 4 | 7 | 15 | 25 | 3 | 5 | 60 | 3.90 | 1.18 |
| 16..Yaşıtlarından çok yetişkinlerle birlikte olmaktan hoşlanır | 17 | 28 | 14 | 23 | 11 | 18 | 17 | 28 | 2 | 3 | 61 | 3.54 | 1.17 |
| 17..Yaşıtlarına göre daha olgundur | 31 | 50 | 18 | 30 | 3 | 5 | 8 | 13 | 1 | 2 | 61 | 4.22 | 0.97 |
| 18..Grup içinde lider olmaktan hoşlanır | 26 | 43 | 11 | 18 | 1 | 2 | 22 | 35 | 1 | 2 | 60 | 4.03 | 0.93 |
| TOPLAM | | | | | | | | | | | | 4.10 | 0.44 |

***Her zaman=5.00-4.20 Sık sık=4.20-3.40 Ara sıra=3.40-2.60 Bazen=2.60-1.80 Hiçbir zaman=1.80-1.00***

Araştırmaya katılan aileler; "sürekli ve değişik sorular sorar konusundaki gözlemlerini her zaman% 26,sık sık % 46, ara sıra % 10, bazen % 18 olarak belirtmişlerdir. Hiçbir zaman cevabı bulunmamaktadır.

Ailelerin sürekli ve değişik sorular sorar ile ilgili gözlemlerini sık sık olarak ( $\overline{x}$ =3.80) belirttiği görülmektedir.

"Dikkat süresi uzundur" konusu ile ilgili olarak ailelerin % 30' u her zaman, %31' i sık sık, % 8'i ara sıra, % 28' i bazen, %3'ü hiçbir zaman şeklinde gözlemlerini belirtmişlerdir.

Ailelerin dikkat süresinin uzunluğu ile ilgili olarak gözlemlerini "sık sık" olarak ( $\overline{x}$ =3.75) belirttikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan aileler; "çeşitli ve değişik alanlarla ilgilidir" konusundaki gözlemlerini %57 her zaman, sık sık % 23, ara sıra % 3, bazen % 15 olarak belirtmişlerdir. %2' si cevapsızdır.Hiçbir zaman cevabı bulunmamaktadır.

Ailelerin "çeşitli ve değişik alanlarla ilgilidir" ile ilgili gözlemlerini her zaman olarak ( $\overline{x}$ =4.36) belirttikleri görülmektedir.

"Fazla meraklıdır" konusu ile ilgili olarak aileler; %62' si her zaman, % 23'ü sık sık, % 3' ü ara sıra, %12' si bazen şeklinde gözlemlerini belirtmişlerdir. Hiçbir zaman cevabı bulunmamaktadır.

Ailelerin fazla meraklıdırlar ile ilgili olarak gözlemlerini her zaman olarak ( $\overline{x}$ =4.44) belirttikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan aileler; "karşılaştığı sorunlarla baş edebilir" konusundaki gözlemlerini % 30 her zaman, % 33 sık sık, ara sıra % 5, bazen % 31 olanak belirtmişlerdir. Hiçbir zaman cevabı bulunmamaktadır.

Ailelerin "karşılaştığı sorunlarla baş edebilir" ile ilgili olarak gözlemlerini sık sık olarak ( $\overline{x}$ =3.88) belirttikleri görülmektedir.

"Olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurabilir" konusu ile ilgili olarak ailelerin %47' si her zaman, %43' ü sık sık, % 10 bazen şeklinde gözlemlerini belirtmişlerdir. Ara sıra ve hiçbir zaman cevabı bulunmaktadır.

Olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurar ile ilgili gözlemlerini ailelerin her zaman ( $\overline{x}$ =4.38) olarak belirttikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan aileler "kelime dağarcığı zengindir" konusu ile ilgili olarak, % 55 her zaman, % 30 sık sık, % 3 ara sıra, % 12 bazen şeklinde gözlemlerini belirtmişlerdir. Hiçbir zaman cevabı bulunmamaktadır.

Kelime dağarcığı zengindir ile ilgili ailelerin gözlemlerini daima ( $\overline{x}$ =4.37) olarak belirttikleri görülmektedir.

"Yaratıcıdır" konusu ile ilgili olarak aileler ;% 62 her zaman, %26 sık, %2 ara sıra, % 10 bazen şeklinde gözlemlerini belirtmişlerdir. Hiçbir zaman cevabı bulunmamaktadır.

Yaratıcıdır ile ilgili olarak ailelerin gözlemlerini daima ( $\overline{x}$ =4.49) olarak belirttikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan aileler "alışılagelmişin dışında ilginç fikirler üretir" ile ilgili olarak gözlemlerini; % 48' i her zaman, % 30' u sık sık, % 5' i ara sıra, % 15' i bazen, % 2'si hiçbir zaman şeklinde belirtmişlerdir. %2 si cevapsızdır

Ailelerin "alışılagelmişin dışında ilginç fikirler üretir ile ilgili olarak gözlemlerini sık sık ( $\overline{x}$ = 4.19) olarak belirttikleri görülmektedir.

"Zengin bir hayalgücü vardır" konusu ile ilgili olarak aileler; % 59' u her zaman, % 23' ü sık sık, % 18' i bazen şeklinde gözlemlerini belirtmişlerdir. Arasıra ve hiçbir zaman cevabı bulunmamaktadır.

Aileler "zengin bir hayalgücü vardır" ile ilgili olarak gözlemlerini her zaman ( $\overline{x}$ =4.40) olarak belirttikleri görülmektedir.

"Soyut düşünülebilir" konusu ile ilgili olarak aileler; % 46' sı her zaman, % 34' ü sık sık, % 5' i arasıra, % 15' i bazen şeklinde gözlemlerini belirtmişlerdir. Hiçbir zaman cevabı bulunmamaktadır.

Soyut düşünebilir ile ilgili olarak ailelerin gözlemlerini her zaman ( $\overline{x}$ =4.21) olarak belirttikleri görülmüştür.

Araştırmaya katılan aileler "resme karşı çok yeteneklidir" ile ilgili olarak gözlemlerini; % 50 her zaman, % 10 sık sık, % 12 ara sıra, % 23 ü bazen, % 5'i hiçbir zaman şeklinde belirtmişlerdir.

Ailelerin "resme karşı çok yeteneklidir" ile ilgili olarak gözlemlerini "sık sık" ( $\overline{x}$ =3.88) olarak belirttikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan aileler "müziğe karşı çok yeteneklidir" ile ilgili olarak gözlemlerini, % 36'sı her zaman, % 20' si sık sık, %14'ü ara sıra, % 27' si bazen ,% 3' ü hiçbir zaman şeklinde belirtmişlerdir.% 2'si cevapsız kalmıştır.

Aileler "müziğe karşı çok yeteneklidir" ile ilgili olarak gözlemlerini sık sık ( $\overline{x}$ =3.71) olarak belirttikleri görülmektedir.

"Espri yeteneği ve mizah duygusu gelişmiştir" ile ilgili olarak aileler gözlemlerini; % 44' ü her zaman, % 30' u sık sık, % 3' ü ara sıra, % 23' ü bazen şeklinde belirtmiştir. Hiçbir zaman cevabı bulunamamaktadır.

Ailelerin "espri yeteneği ve mizah duygusu gelişmiştir. " ile ilgili gözlemlerini sık sık ( $\overline{x}$ =4.14) olarak belirttikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan aileler "bağımsız olmaya önem verir" ile ilgili olarak; % 43' ü her zaman, % 20' si sık sık, % 7' si ara sıra, % 25' i bazen, % 5' i hiçbir zaman şeklinde gözlemlerini belirtmiştir. % 2' si cevapsız kalmıştır.

Aileler " bağımsız olmaya önem verir" ile ilgili gözlemlerini sık sık ( $\overline{x}$ =3.90) olarak belirttikleri görülmektedir.

"Yaşıtlarından çok yetişkinlerle birlikte olmaktan hoşlanır" ile ilgili olarak aileler; % 28 her zaman, % 23 sık sık, % 18 ara sıra, % 28 bazen, % 3 hiçbir zaman şeklinde gözlemlerini belirtmiştir.

Ailelerin "yaşıtlarından çok yetişkinlerle birlikte olmaktan hoşlanır" ile ilgili gözlemleri sık sık ( $\overline{x}$ =3.54) olarak belirttikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan aileler "yaşıtlarına göre daha olgundur" ile ilgili olarak gözlemlerini; % 50'si her zaman, % 30 sık sık, % 5 ara sıra, % 13 bazen, % 2 hiçbir zaman olarak belirtmişlerdir.

"Ailelerini yaşıtlarına göre daha olgundur" ile gözlemlerini her zaman ( $\overline{x}$ =4.22) olarak belirttikleri görülmektedir.

"Grup içinde lider olmaktan hoşlanır" ile ilgili olarak aileler; % 43' ü her zaman, % 18' i sık sık, % 2' si ara sıra, % 35' i bazen, %2'si hiçbir zaman şeklinde gözlemlerini belirtmişlerdir. % 2 si cevapsız kalmıştır .

Grup içinde lider olmaktan hoşlanır ile ilgili olarak ailelerin sık sık ( $\overline{x}$ =4.03) olarak gözlemlerini belirttikleri görülmektedir.

Tablodan elde edilen bulgulara göre ailelerin çocuklarında en fazla yaratıcılıkları, fazla meraklı oluşları, zengin hayal gücünün oluşu, olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurabilmeleri, kelime dağarcığının zengin oluşu, çeşitli ve değişik alanlarla ilgilenmesi, yaşıtlarına göre daha olgun davranmaları ve soyut düşünme özelliklerini gözlemledikleri görülmektedir. Ailelerin çocuklarında en fazla bilişsel gelişim özelliği gözlemledikleri görülmektedir.

**Tablo 32:** Ailelerin Sosyal Gelişimle İlgili Bazı Gözlemlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

| **Sosyal Gelişim** | **Daima** | | **Sık Sık** | | **Ara sıra** | | **Bazen** | | **Hiçbiri** | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | f | % | f | % | f | % | f | % | F | % | N | $\overline{x}$ | SS |
| 3. Çeşitli ve değişik olanlarla ilgilidir | 35 | 57 | 14 | 23 | 2 | 3 | 9 | 15 | -- | -- | 60 | 4.36 | 0.86 |
| 10. Zengin bir hayal gücü vardır | 36 | 59 | 14 | 23 | -- | -- | 11 | 18 | -- | -- | 61 | 4.40 | 0.78 |
| 12. Resime karşı çok yeteneklidir | 30 | 50 | 6 | 10 | 7 | 12 | 14 | 23 | 3 | 5 | 60 | 3.88 | 1.29 |
| 13.Müziğe karşı çok yeteneklidir | 21 | 36 | 12 | 20 | 8 | 14 | 16 | 27 | 2 | 3 | 59 | 3.71 | 1.18 |
| 14. Espri yeteneği ve mizah duygusu gelişmiştir. | 27 | 44 | 18 | 30 | 2 | 3 | 14 | 23 | -- | -- | 61 | 4.14 | 0.89 |
| 18. Grup içinde lider olmaktan hoşlanır. | 26 | 43 | 11 | 18 | 1 | 2 | 22 | 36 | -- | -- | 60 | 4.03 | 1.10 |
| TOPLAM | | | | | | | | | | | | 4.09 | 0.51 |

***Her zaman=5.00-4.20 Sık sık=4.20-3.40 Ara sıra=3.40-2.60 Bazen=2.60-1.80 Hiçbir zaman=1.80-1.00***

Araştırmaya katılan aileler sosyal gelişim özellikleri sık sık ( $\overline{x}$ =4.09) olarak gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Sosyal gelişimle ilgili olarak ailelerin gözlemlerinin, "Zengin bir hayal gücü vardır" ve "Çeşitli ve değişik olanlarla ilgilidir" özelliklerinde daha yoğun olduğu görülmektedir.

**Tablo33:** Ailelerin Kişilik Gelişimiyle İlgili Bazı Gözlemlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

| Kişilik Gelişimi | Daima | | Sık | Sık | Ara sıra | | Bazen | | Hiçbiri | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | F | % | f | % | f | % | f | % | f | % | N | $\bar{x}$ | SS |
| 15. Bağımsız olmaya önem verir | 26 | 43 | 12 | 20 | 4 | 7 | 15 | 25 | 3 | 5 | 60 | 3.90 | 1.18 |
| 16. Yaşıtlarından çok yetişkinlerle birlikte olmaktan hoşlanır. | 17 | 28 | 14 | 23 | 11 | 18 | 17 | 28 | 2 | 3 | 61 | 3.54 | 1.17 |
| 17. Yaşıtlara göre daha olgundur. | 31 | 51 | 18 | 30 | 3 | 5 | 8 | 13 | 1 | 2 | 61 | 4.22 | 0.97 |
| Toplam | | | | | | | | | | | 61 | 3.90 | 0.87 |

*Her zaman=5.00-4.20 Sık sık=4.20-3.40 Ara sıra=3.40-2.60 Bazen=2.60-1.80 Hiçbir zaman=1.80-1.00*

Araştırmaya katılan aileler kişilik gelişimle ilgili özellikleri sık sık ( $\bar{x}$ =3.90) olarak gözlemlediklerini belirtmişlerdir.

Kişilik gelişimi ile ilgili olarak ailelerin "yaşıtlarına göre daha olgundur" özelliğini en yüksek oranda gözlemledikleri görülmektedir.Ailelerin üstün yetenekli çocuklarındaki bu özelliği, akranlarıyla karşılaştırdıklarında farkettikleri söylenebilir.

**Tablo34:** Ailelerin Bilişsel Gelişimle İlgili Bazı Gözlemlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

| Bilişsel gelişim | Daima | | Sık | Sık | Ara sıra | | Bazen | | Hiçbiri | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | F | % | F | % | f | % | f | % | f | % | N | $\bar{x}$ | SS |
| 1. Sürekli ve değişik sorular sorar | 16 | 26 | 28 | 46 | 6 | 10 | 11 | 18 | -- | -- | 61 | 3.80 | 0.91 |
| 2. Dikkat süresi uzundur | 18 | 30 | 19 | 31 | 5 | 8 | 17 | 28 | 2 | 3 | 61 | 3.75 | 1.07 |
| 4. Fazla meraklıdır | 38 | 62 | 14 | 23 | 2 | 3 | 9 | 15 | -- | 2 | 60 | 4.36 | 0.86 |
| 5. Karşılaştığı sorunlarla baş edebilir | 18 | 30 | 20 | 23 | 3 | 5 | 19 | 31 | 1 | 2 | 60 | 3.88 | 0.90 |
| 6. Olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurabilir | 29 | 47 | 26 | 43 | -- | -- | 6 | 10 | -- | -- | 61 | 4.38 | 0.66 |
| 7. Kelime dağarcığı zengindir | 34 | 56 | 18 | 30 | 2 | 3 | 7 | 12 | -- | -- | 61 | 4.37 | 0.81 |
| 8. Yaratıcıdır | 38 | 62 | 16 | 26 | 1 | 2 | 6 | 10 | -- | -- | 61 | 4.49 | 0.74 |
| 11. Soyut düşünebilir | 28 | 46 | 21 | 34 | 3 | 5 | 9 | 15 | -- | -- | 61 | 4.21 | 0.87 |
| 9.Alışılagelmişin dışında ilginç fikirler üretir | 30 | 49 | 18 | 30 | 3 | 5 | 9 | 15 | 1 | 2 | 61 | 4.18 | 0.49 |
| Toplam | | | | | | | | | | | | 4.18 | 0.50 |

*Her zaman=5.00-4.20 Sık sık=4.20-3.40 Ara sıra=3.40-2.60 Bazen=2.60-1.80 Hiçbir zaman=1.80-1.00*

Araştırmaya katılan aileler bilişsel gelişimle ilgili özellikleri sık sık ( $\overline{x}$ =4.18) olarak gözlemlediklerini belirtmişlerdir.

Bilişsel gelişimle ilgili olarak ailelerin "yaratıcıdır, kelime dağarcığı zengindir, olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurabilir, fazla meraklıdır" özelliklerini yüksek oranda gözlemledikleri görülmektedir. Bilişsel gelişimin sosyal ve kişilik gelişimine göre daha erken geliştiği için, sonuçlarda ailelerin üstün yetenekli çocuklarındaki bilişsel gelişim özelliklerini daha fazla gözlemledikleri söylenebilir.

## V.Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Çocuklarında Gözlemledikleri Sosyal, Kişilik ve Bilişsel Gelişim Özellikleri ile İlgili Gözlemlerinin Bazı Değişkenlere Göre Dağılımları

**Tablo35:** Sosyal,Kişilik ve Bilişsel Gelişim Özellikleriyle İlgili Bazı Gözlemlerin Anne Yaşına İlişkin t- testi Sonuçları

| Gelişim alanları | Anne Yaşı | N | $\overline{x}$ | SS | t | P |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Sosyal Gelişim | 35 yaş ve altı | 30 | 4.02 | 0.59 | 1.11 | 0.270 |
| | 36 yaşve üstü | 29 | 4.17 | 0.42 | | |
| Kişilik Gelişim | 35 yaş ve altı | 30 | 4.00 | 0.81 | 1.16 | 0.251 |
| | 36 yaş ve üstü | 29 | 3.74 | 0.94 | | |
| Bilişsel Gelişim | 35 yaş ve altı | 30 | 4.03 | 0.45 | -2.20 | 0.032 * |
| | 36 yaş ve üstü | 29 | 4.31 | 0.52 | | |

p<.05

Bilsemdeki öğrencilerde gözlenen sosyal, kişilik ve bilişsel gelişim özeliklerinin anne yaşına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular tablo 35'de gösterilmiştir.

Sosyal gelişimle ilgili bazı özelliklerin anne yaşına göre farklı olup olmadığını tespit etmek için yapılan t- testi sonucunda fark bulunamamıştır [$t_{(59)}$ =1.11 p>.05]. Bu durumdan anne yaşının sosyal gelişim üzerinde etkisinin olmadığı sonucu çıkarılabilir.

Kişilik gelişimle ilgili bazı özelliklerin anne yaşına göre farklı olup olmadığını tespit etmek için yapılan t – testi sonucunda fark bulunamamıştır [$t_{(59)}$ =1.16 p>.05]. Bu durumdan anne yaşının kişilik gelişimi üzerinde etkisinin olmadığı sonucu çıkarılabilir.

Bilişsel gelişimle ilgili bazı özelliklerin anne yaşına göre farklı olup olmadığını tespit etmek için yapılan t-testi sonucunda fark anlamlı bulunmuştur [$t_{(59)}$=2.20 p<.05]. Bu durumdan anne yaşının bazı bilişsel gelişim özellikleri üzerinde etkisinin olduğu söylenebilir.

Bulgulardan yetişkin annenin genç anneye göre çocuğunun bilişsel özelliklerini gözlemlerinde daha başarılı olduğu söylenebilir.

**Tablo36:** Sosyal,Kişilik ve Bilişsel Gelişim Özellikleriyle İlgili Bazı Gözlemlerin Babanın Yaşına İlişkin t-testi Sonuçları

| **Gelişim alanları** | **Baba Yaşı** | f | $\overline{x}$ | **SS** | **t** | **P** |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Sosyal Gelişim | 35 yaş ve altı | 14 | 3.85 | 0.57 | 2.15 | 0.036 * |
| | 36 yaş ve üstü | 45 | 4.17 | 0.48 | | |
| Kişilik Gelişim | 35 yaş ve altı | 14 | 3.60 | 0.94 | 1.35 | 0.182 |
| | 36 yaş ve üstü | 45 | 3.96 | 0.85 | | |
| Bilişsel Gelişim | 35 yaş ve altı | 14 | 3.97 | 0.51 | 1.72 | 0.091 |
| | 36 yaş ve üstü | 45 | 4.23 | 0.49 | | |

p<.05

Bilsem'deki öğrencilerde gözlenen sosyal, kişilik ve bilişsel gelişim özelliklerinin baba yaşına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular tablo 36' da gösterilmiştir.

Tabloya göre ,36 yaş ve üstü baba ile sosyal gelişimle ilgili gözlemler arasında fark olup olmadığını tespit etmek için yapılan t- testi sonucunda anlamlı bir fark

bulunmuştur ($t_{(59)} = 2.15$ $p < .05$). Bu duruma göre,yetişkin babaların genç babalara göre çocuklarındaki sosyal gelişim özelliklerini gözlemlerinde daha başarılı olduğu söylenebilir.

Tabloya göre baba yaşı ile kişilik ve bilişsel gelişimle ilgili gözlemlerde anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Bulgulardan, babalar çocuklarının daha çok sosyal aktiviteler yönünden ilgilendikleri için çocuklarının sosyal özelliklerini gözlemlerinde daha başarılı oldukları düşünülebilir. Bunun yanında yetişkin annelerde olduğu gibi 36 yaş üstü yetişkin babaların 35 yaş altı genç babalara göre dikkatli ve ilgili oldukları sonucu çıkarılabilir.

**Tablo 37:** Sosyal,Kişilik ve Bilişsel Gelişim Özellikleriyle İlgili Bazı Gözlemlerin Annenin Öğrenim Düzeyine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

| Gelişim Alanları | Öğrenim Düzeyi | N | Sıra Ort. | Sd. | $X^2$ | P | Fark |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Sosyal Gelişim** | İlköğretim | 8 | 31.06 | 4 | 8.467 | .076 | -- |
| | Lise | 22 | 23.30 | | | | |
| | Y.Okul | 9 | 39.50 | | | | |
| | Üniversite | 19 | 36.58 | | | | |
| | Lisansüstü | 3 | 26.50 | | | | |
| **Kişilik Gelişimi** | İlköğretim | 8 | 25.88 | 4 | 3.974 | .409 | -- |
| | Lise | 22 | 31.20 | | | | |
| | Y.Okul | 9 | 37.17 | | | | |
| | Üniversite | 19 | 32.32 | | | | |
| | Lisansüstü | 3 | 16.33 | | | | |
| **Bilişsel Gelişim** | İlköğretim | 8 | 19.31 | 4 | 8.505 | .075 | -- |
| | Lise | 22 | 28.86 | | | | |
| | Y.Okul | 9 | 35.72 | | | | |
| | Üniversite | 19 | 37.89 | | | | |
| | Lisansüstü | 3 | 20.00 | | | | |

$p<.05$

Araştırmaya katılan annelerin üstün yetenekli çocuklarında gözledikleri sosyal, kişilik ve bilişsel gelişim alanlarına ilişkin gözlemlerin annenin öğrenim düzeyine göre Kruskal -Wallis testi sonuçları tablo 37' de verilmiştir.

Araştırmaya katılan annelerin üstün yetenekli çocuklarındaki sosyal gelişim özelliklerine ilişkin bazı gözlemlerinde annenin öğrenim düzeyine göre anlamlı bir

farklılık yoktur [$X^2$ (4)= 8.467, p>.05]. Sosyal gelişim özelliklerine ilişkin gözlemlerde en düşük görüş lise mezunu anne tarafından belirtilmiştir (sıra ort. 23.30). Sosyal gelişim özelliklerine ilişkin gözlemlerde en olumlu görüş ise Yüksek Okul mezunu anneden gelmiştir (sıra ort. 39,50). Sosyal gelişim özelliklerinin gözlenmesine ilişkin anne öğrenim düzeyine göre sıra ortalaması arasında fark görülmesine rağmen fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Kruskal Wallis testi sonuçları incelendiğinde, anne-babanın üstün yetenekli çocukta gözlenen kişilik gelişim özelliklerine ilişkin gözlemlerinde annenin öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık yoktur [$X^2$ (4) =3.974, p>.05]. Kişilik gelişim özellikleri gözlemlerine ilişkin olarak en düşük görüş lisansüstü eğitim mezunu anne tarafından belirtilmiştir (sıra ort. 16.33). Kişilik gelişim özellikleri gözlemlerine ilişkin en olumlu görüş ise yine yüksek okul mezunu annelerden gelmiştir (sıra ort. 37.17). Bu duruma göre kişilik gelişim özellikleri gözlemlerine ilişkin anne öğrenim düzeyine göre sıra ortalaması arasında fark görülmesine rağmen fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Araştırmaya katılan annelerin üstün yetenekli çocukta gözlenen bilişsel gelişim alanına ilişkin gözlemlerinde annenin öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık yoktur [$X^2$ (4) = 8.505, p>.05]. Bilişsel gelişim özellikleri gözlemlerine ilişkin olarak en düşük görüş ilköğretim mezunu anne tarafından belirtilmiştir (sıra ort. 19.31). Kişilik gelişim özellikleri gözlemlerine ilişkin en olumlu görüş ise üniversite mezunu anneden gelmiştir (sıra ort. 37.89). Kişilik gelişim özellikleri gözlemlerine ilişkin anne öğrenim düzeyine göre sıra ortalaması arasında fark görülmesine rağmen fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Bulgulardan, bilişsel gelişim özelliklerin gözlenmesinde ailenin gelir düzeyinin olumlu etkisi olduğu söylenebilir.Ailenin gelir düzeyinin yüksek olması,çocuğuna fazla imkanlar tanıması, çocuğun zengin araç gereç, uyaran ve ortamlarda bulunması ve ailenin çocuğu ile nitelikli vakit geçirmesi ve ona daha çok zaman ayırması bilişsel özelliklerini daha fazla gözleyebilmesini sağlayacaktır. Gelir düzeyi düşük ailelerin ise geçim kaygısından dolayı çocuklarına fazla imkan

sağlayabilme kısıtlılığı ve buna bağlı olarak çocuğu ile nitelikli vakit geçiremedikleri için bilişsel gelişimini yeterince gözleyemedikleri söylenebilir.

**Tablo38:** Sosyal,Kişilik ve Bilişsel Gelişim Özellikleriyle İlgili Bazı Gözlemlerin Ailenin Gelir Düzeyine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

| Gelişim Alanları | Aile Gelir Düzeyi | N | Sıra Ort. | Sd. | $X^2$ | P | Fark |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Sosyal Gelişim** | 1-Alt | 5 | 15,20 | 2 | 5,136 | ,077 | -- |
| | 2-Orta | 40 | 31,15 | | | | |
| | 3-Üst | 16 | 35,56 | | | | |
| **Kişilik Gelişimi** | 1-Alt | 5 | 31,30 | 2 | ,812 | ,666 | -- |
| | 2-Orta | 40 | 32,31 | | | | |
| | 3-Üst | 16 | 27,63 | | | | |
| **Bilişsel Gelişim** | 1-Alt | 5 | 9,10 | 2 | 8,544 | ,014 * | 1-2 |
| | 2-Orta | 40 | 32,30 | | | | 1-3 |
| | 3-Üst | 16 | 34,59 | | | | |

$p<.05$

Araştırmaya katılan anne-babaların üstün yetenekli çocuklarında gözledikleri sosyal, kişilik ve bilişsel gelişim özelliklerine ilişkin gözlemlerinin ailenin gelir düzeyine göre Kruskal Wallis testi sonuçları tablo 38' de verilmiştir.

Araştırmaya katılan anne-babanın üstün yetenekli çocukta bazı sosyal gelişim özelliklerine ilişkin gözlemlerinde ailenin gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır [$X^2$ (2)= 5.136, p>.05]. Sosyal gelişim özelliklerine gözlenmesine ilişkin olarak en düşük görüş alt gelir grubundaki aileler tarafından belirtilmiştir (sıra ort. 15.20).Sosyal gelişim özelliklerinin gözlenmesine ilişkin en olumlu görüş ise üst gelir grubu aileden gelmiştir (sıra ort. 35.56). Sosyal gelişim özelliklerinin gözlenmesine ilişkin ailenin gelir düzeyine göre sıra ortalaması arasında fark görülmesine rağmen fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Kruskal Wallis testi sonuçları incelendiğinde, anne-babanın üstün yetenekli çocuktaki bazı kişilik gelişim özelliklerine ilişkin gözlemlerinde ailenin gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık yoktur [$X^2$ (2)= .812, p>.05].Kişilik gelişim özelliklerinin

gözlenmesine ilişkin olarak en düşük görüş üst gelir grubundaki aile tarafından belirtilmiştir (sıra ort. 27.63). Kişilik gelişim özelliklerinin gözlenmesine ilişkin en olumlu görüş ise orta gelir grubundaki aile tarafından gelmiştir (sıra ort. 32.31). Bu duruma göre kişilik gelişim özelliklerinin gözlenmesine ilişkin aile gelir düzeyine göre sıra ortalaması arasında fark görülmesine rağmen fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Araştırmaya katılan anne-babanın üstün yetenekli çocukta bilişsel gelişim özelliklerine ilişkin gözlemlerinde ailenin gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık vardır [$X^2$ (2)=8.544, p<.05]. Yani, çocukta gözlenen bilişsel gelişim özellikleri ailenin gelir düzeyinden etkilenmektedir. Bilişsel gelişim özelliklerinin gözlenmesine ilişkin olarak en düşük görüş alt gelir grubuna ait aile tarafından belirtilmiştir (sıra ort. 9.10).Kişilik gelişim özelliklerinin gözlenmesine ilişkin en olumlu görüş ise üst gelir grubu aileden gelmiştir (sıra ort. 34.59). Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda, alt gelir grubu ile orta gelir grubundaki ailelerin görüşleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Aynı şekilde alt gelir grubu ile üst gelir grubundaki ailelerin görüşleri de anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu duruma göre, üstün yetenekli çocukların bilişsel gelişimle ilgili bazı özelliklerinin gözlenmesinde ailenin gelir düzeyinden etkilendiğini söyleyebiliriz.

Bulgulardan çocuğun bilişsel gelişim özelliklerinin gözlenmesi ile ailenin gelir düzeyi arasında olumlu bir ilişki olduğu söylenebilir.Ailenin gelir düzeyinin yüksek olması, çocukları ile yeterince ilgilenmelerini ve onlara geniş imkanlar tanımalarını sağlayabilmektedir. Aynı durumu gelir düzeyi düşük aileler için söylemek mümkün olmayabilir. Çocuklara geniş imkan sağlama kısıtlılığı, çocuğun bilişsel gelişimini olumsuz yönde etkileyebildiği söylenebilir.

**Tablo39:** Sosyal,Kişilik ve Bilişsel Gelişim Özellikleriyle İlgili Bazı Gözlemlerin Bilsemdeki Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin t- testi Sonuçları

| Gelişim Alanları | Cinsiyet | f | $\overline{x}$ | SS | t | P |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Sosyal Gelişim | Kız | 35 | 4.19 | .4985 | 1.75 | .806 |
| | Erkek | 26 | 3.96 | .4963 | | |
| Kişilik Gelişim | Kız | 35 | 3.92 | .8248 | .28 | .269 |
| | Erkek | 26 | 3.86 | .9530 | | |
| Bilişsel Gelişim | Kız | 35 | 4.18 | .4904 | .62 | .627 |
| | Erkek | 26 | 4.18 | .5212 | | |

$p<.05$

Bilsemdeki öğrencilerin bazı sosyal,kişilik ve bilişsel gelişim özelliklerinin gözlenmesinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular tablo 39' da yer almaktadır.

Bazı sosyal gelişim özellikleriyle ilgili gözlemlerin cinsiyete göre farklı olup olmadığını tespit etmek için yapılan t – testi sonucunda fark bulunamamıştır. ( $t_{(61)}$= 1.75 p >.05) Bu durumdan cinsiyetin bazı sosyal gelişim özeliklerinin gözlemleri üzerinde etkisinin olmadığı sonucu çıkarılabilir.

Bazı kişilik gelişim özellikleri ile cinsiyet arasında fark olup olmadığını tespit etmek için yapılan t – testi sonucunda fark bulunamamıştır.( $t_{(61)}$ = 0.28 p >.05) Bu durumdan cinsiyetin kişilik gelişim özelliklerinin gözlemlerinde etkisinin olmadığı sonucu çıkarılabilir.

Bazı bilişsel gelişim özelliklerin gözlemleri ile cinsiyet arasında fark olup olmadığını tespit etmek için yapılan t-testine göre fark bulunamamıştır ($t_{(61)}$ = 0.62 p > .05) Bu durumdan cinsiyetin, bilişsel gelişim özeliklerin gözlemleri üzerinde etkisinin olmadığı sonucu çıkarılabilir.

Buna göre;öğrenci cinsiyetlerinin sosyal,kişilik ve bilişsel gelişimle ilgili gözlemlerde etkisinin olmadığı sonucu görülebilir.Günümüzde eskiye oranla cinsiyet

ayrımının olmadığı ve kız ve erkek çocuklara eşit imkanlar sağlandığı için cinsiyetin gelişim özelliklerinin gözlenmesinde bir farkı olmadığı sonucu çıkarılabilir.

**Tablo 40:** Sosyal,Kişilik ve Bilişsel Gelişim Özellikleriyle İlgili Bazı Gözlemlerin Çocuğun Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Etme Süresine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

| Gelişim Alanları | O.Ö.E.K. Devam Süresi | N | Sıra Ort. | Sd. | $X^2$ | P | Fark |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Sosyal Gelişim** | Bir yıl | 26 | 27,81 | 4 | ,431 | ,980 | -- |
| | İki yıl | 15 | 27,97 | | | | |
| | Üç yıl | 10 | 29,85 | | | | |
| | Dört yıl | 2 | 22,00 | | | | |
| | Beş yıl | 2 | 27,50 | | | | |
| **Kişilik Gelişimi** | Bir yıl | 26 | 25,56 | 4 | 5,754 | ,218 | -- |
| | İki yıl | 15 | 30,70 | | | | |
| | Üç yıl | 10 | 26,80 | | | | |
| | Dört yıl | 2 | 51,50 | | | | |
| | Beş yıl | 2 | 22,00 | | | | |
| **Bilişsel Gelişim** | Bir yıl | 26 | 24,71 | 4 | 5,752 | ,218 | -- |
| | İki yıl | 15 | 28,80 | | | | |
| | Üç yıl | 10 | 28,60 | | | | |
| | Dört yıl | 2 | 47,75 | | | | |
| | Beş yıl | 2 | 42,00 | | | | |

$p<.05$

Araştırmaya katılan anne-babanın üstün yetenekli çocukların sosyal, kişilik ve bilişsel gelişim özelliklerine ilişkin gözlemlerin çocuğun okul öncesi kuruma devam etme süresine göre Kruskal Wallis testi sonuçları tablo 40' da verilmiştir.

Araştırmaya katılan anne-babanın üstün yetenekli çocuktaki bazı sosyal gelişim özelliklerine ilişkin gözlemlerinde okul öncesi kuruma devam etme süresine göre anlamlı bir farklılık yoktur [$X^2$ (4)= .431, p>.05]. Sosyal gelişim özelliklerinin gözlemlerine ilişkin olarak en düşük görüş dört yıl süre devam eden aile tarafından belirtilmiştir (sıra ort. 22.00). Sosyal gelişim özelliklerin gözlemlerine ilişkin en olumlu görüş ise üç yıl süre devam eden aileden gelmiştir (sıra ort. 29.85). Sosyal gelişim

özelliklerinin gözlemlerine ilişkin okul öncesi eğitim kurumuna devam süresine göre sıra ortalaması arasında fark görülmesine rağmen fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Kruskal Wallis testi sonuçları incelendiğinde, anne-babanın üstün yetenekli çocuktaki bazı kişilik gelişim özelliklerin gözlemleri ile okul öncesi kuruma devam etme süresine göre anlamlı bir farklılık yoktur [$X^2$ (4)= 5.754, p>.05]. Kişilik gelişim özelliklerinin gözlemlerine ilişkin olarak en düşük görüş beş yıl süre devam eden aile tarafından belirtilmiştir (sıra ort. 22.00). Kişilik gelişim özelliklerinin gözlemlerine ilişkin en olumlu görüş ise dört yıl süre devam eden aileden gelmiştir (sıra ort. 51.50). Bu duruma göre bazı kişilik gelişim özelliklerinin gözlemleriyle okul öncesi eğitim kurumuna devam süresine göre sıra ortalaması arasında fark görülmesine rağmen fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Araştırmaya katılan anne-babanın üstün yetenekli çocuklarda gözlenen bilişsel gelişim özelliklerine ilişkin gözlemlerinde okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresine göre anlamlı bir farklılık yoktur [$X^2$ (4)= 5.752, p>.05]. Bilişsel gelişim özelliklerinin gözlemlerine ilişkin olarak en düşük görüş bir yıl süre devam eden aile tarafından belirtilmiştir (sıra ort. 24.71). Kişilik gelişim özelliklerinin gözlemlerine ilişkin en olumlu görüş ise dört yıl süre devam eden aileden gelmiştir (sıra ort. 47.75).Kişilik gelişim özelliklerinin gözlemleriyle okul öncesi eğitim kurumuna devam süresine göre sıra ortalaması arasında fark görülmesine rağmen fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Bulgulardan, okulöncesi eğitim kurumuna devam etme süresinin çocukta var olan üstün yetenek özellikleriyle ilgili gözlemleri etkilemediği sonucu çıkarılabilir.

**Tablo 41:** Bilsemdeki Eğitim Alanlarına Göre Üstün Yetenekli Çocuktaki Bazı Gelişim Özelliklerine İlişkin Gözlemlerin Puan Ortalamaları Dağılımı

| **Bilsem Eğitim Alanı** | **N** | $\overline{x}$ | **S** |
|---|---|---|---|
| Zihinsel | 19 | 4.2456 | .3881 |
| Müzik | 26 | 4.1420 | .4498 |
| Resim | 15 | 3.8481 | .4112 |

Yukarıdaki verilen tabloda, araştırma grubu üstün yetenekli öğrencilerin bilsemdeki eğitim alanlarına göre gözlenen bazı gelişim özellikleri puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Buradan zihinsel eğitim alan öğrencilerin puan ortalamasının en yüksek, resim eğitimi alan öğrencilerin ise en düşük puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Bilsemde almış olduğu eğitim alanına göre gözlenen gelişim özellikleri puanları arasındaki farklılığı gösteren tek yönlük varyans analizi sonucu tablo 42' de verilmiştir.

**Tablo 42:** Bilsem'deki Eğitim Alanlarına Göre Üstün Yetenekli Çocuktaki Bazı Gelişim Özelliklerine İlişkin Gözlemlerin Puan Ortalamasına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi ve Sheffe Testi Sonuçları

| **Varyansın Kaynağı** | **Kareler Toplamı (KT)** | **Sd** | **Kareler Ortalaması (KO)** | **F** | **p** | **Fark (Sheffee)** |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Gruplararası | 1.400 | 2 | .700 | 3.936 | .025 * | 1-3 |
| Gruplariçi | 10.137 | 57 | .178 | | | |
| Toplam | 11.537 | 59 | | | | |

p<.05

Tablo 42 de araştırma grubunda yer alan üstün yetenekli öğrencilerin bilsemde almış oldukları eğitim alanına göre gözlenen gelişim özelliklerinin puan ortalamasının farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir.

Tablodan da anlaşılacağı gibi bilsemde almış oldukları eğitim alanı ile, üstün yetenekli çocuklarda gözlenen gelişim özellikleri puanı arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [F (2-57)=3.936; p<.05]. Yani gözlenen gelişim özelliklerinin bilsemde almış oldukları eğitim alanını etkilediği anlaşılmaktadır. Farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Sheffe testi sonucunda, farkın zihinsel ve resim eğitimi alanları arasında olduğu anlaşılmıştır. Ortaya çıkan fark zihinsel eğitim alanların lehinedir.

Üstün yetenekli çocuklarda gözlenen bazı sosyal, kişilik ve bilişsel gelişim özellikleri ile bilsemdeki eğitim alanları arasında fark vardır. Bu farkın zihinsel ve resim eğitimi alanında olduğu anlaşılmaktadır. Ailelerin çocuklarının bazı gelişim

özelliklerini gözlemlemede isabetli olduğu ve çocuklarını bilinçli bir şekilde bilseme gönderdiği söylenebilir.

Buradan kişilik, bilişsel ve sosyal gelişimle ilgili özelliklerini ortaya çıkarmada ve gelişmesinde bilsemdeki eğitim alanlarının üstün yetenekli çocuklarda olumlu etkisinin olduğu sonucu çıkarılabilir.

# 9. SONUÇ VE ÖNERİLER

## 9.1. Sonuç

Bu araştırmada; anne-babaların üstün yetenekli çocuklarını farkındalıklarına ilişkin görüşlerinin neler olduğunu incelemek amaçlanmıştır.Araştırma evrenini Türkiye genelinde 2. ve3. sınıfların olduğu 6 bilim sanat merkezindeki(İzmir,Bursa,Bursa M.K.P.,Tekirdağ,Afyon) üstün yetenekli çocuğun anne ve babaları oluşturmuştur.Araştırmanın örneklemi evreni temsil etmektedir.Veri toplama aracı olarak; aile ve çocuğu tanımaya yönelik bilgiler ile anne babaların üstün yetenekli çocuklarının ilk yıllardaki gelişimi, çocuklarını farketmeleri ve farkettikten sonra bilim sanat merkezlerine yönlendirmeleriyle ilgili süreç ve üstün yetenekli çocuklarını farketmede etkili olan bazı gelişim alanlarıyla ilgili soruları içeren anket kullanılmıştır.

Araştırma bulgularında şu sonuçlar elde edilmiştir:

**I. Üstün yetenekli çocukların anne-babalarının demografik özelliklerine ilişkin sonuçlar:**

-Üstün yetenekli çocukların annelerinin %49'u 35 yaş ve altı, %48'i de 36 yaş ve üstüdür. Babalarının %23'ünün 35 yaş ve altı, %74'ünün 36 yaş ve üstü oldukları belirlenmiştir (Tablo:1-2).

-Üstün yetenekli çocukların anne-babalarının öğrenim düzeylerine ilişkin olarak;annelerinin%36'sı lise, %31'i üniversite, %15'i yüksek okul, %13'ü ilköğretim %5'i lisansüstü öğrenim düzeyinde; babalarının ise, %41'i üniversite, %23'ü lise, %21'i yüksekokul, %8'i lisansüstü öğrenim, %7'si ilköğretim düzeyinde dağılım gösterdiği belirlenmiştir.(Tablo:3-4).

-Üstün yetenekli çocukların annelerin meslek dağılımına ilişkin olarak; %36 ev hanımı, %23 memur, %18 serbest meslek, %11 öğretmen, %7 emekli, %3 işçi, , %2 öğretim üyesi; babalarının meslek oranları ise, %26 serbest meslek, %23 idari memur, %21 öğretmen, %13 subay, %5 teknisyen, %5 emekli, %3 öğretim üyesi, %2 işsiz olarak belirlenmiştir (Tablo:5-6).

-Üstün yetenekli çocukların ailelerinin gelir düzeylerine ilişkin olarak; ailelerin %66'sı orta,% 26'sı üst, %8'i alt gelir, düzeyinde olduğu belirlenmiştir (Tablo:8).

-Üstün yetenekli çocukların ailelerinin çocuk sayılarına ilişkin olarak; %59'u iki çocuk, %31'i bir çocuk, , %5'i üç çocuk, %2'si 5 beş çocuk olarak belirlenmiştir (Tablo:9).

**II. Üstün yetenekli çocukların demografik özelliklerine ilişkin sonuçlar:**

-Üstün yetenekli çocukların doğum tarihlerine ilişkin olarak;%60'ı 1996 doğumlu, %20 'si 1995 doğumlu, %10'u 1994 doğumlu, %10'unun 1997 olduğu belirlenmiştir (Tablo:10)

-Üstün yetenekli çocukların cinsiyetlerine ilişkin ;%58'i kız, %42'si erkek olarak belirlenmiştir (Tablo:11)

-Üstün yetenekli çocukların ailelerinin kaçıncı çocuğu olduklarına bakıldığında; % 70'i 1. çocuk, % 23' ü 2. çocuk, % 3' ü 3. çocuk, %2'si 4. çocuk olduğu belirlenmiştir (Tablo:12).

-Üstün yetenekli çocukların bedensel gelişimine ilişkin olarak; doğum kilo/ boy oranları, %73'ü 3-3,5kg/48-50cm, %13'ü 4,5-5 kg/52-54 cm, %7'si prematüre %3'ü 2,5kg/44-46 cm, %2'sinin de 3,8 kg/59 cm olduğu belirlenmiştir (Tablo:13).

- Üstün yetenekli çocukların desteksiz olarak yürüdüğü ayların, , %31'i 12. ay, %23'ü 10. ay, %21'i 11.ay, %12'si 9. ay, %8'i 13. ay, %3'ü 8.ay, %2'si 15.ay olduğu belirlenmiştir (Tablo:14).

-Üstün yetenekli çocukların okul öncesi eğitim kurumlarına ilişkin olarak;%69'unun resmi, %21'inin özel okul öncesi eğitim kurumuna devam ettiği;okulöncesi eğitim kurumuna başlama yaşlarının %23'ü 6 yaş, %16'sı 5 yaş, %15'i 4 yaş, %10'u 2 yaş, %7'si 3 yaş, %5'i 3,5 yaş olduğu belirlenmiştir.Okulöncesi eğitim kurumuna devam sürelerinin de; %43'ü bir yıl, %25'i iki yıl, %16'sı üç yıl , %3'ü dört yıl, %3'ü beş yıl olduğu belirlenmiştir (Tablo:18-19-20).

**III.Anne-Babaların çocuklarındaki üstün yeteneği farketme ve bilseme yönlendirme durumlarına ilişkin sonuçlar:**

-Üstün yetenekli çocuğu ilk kimin fark ettiğine ilişkin olarak, %38 anne, , %15 anne-baba, %14 yakın çevre, %13 okul öncesi öğretmeni, %10 anne ve okul öncesi öğretmeni, %8 baba, %2 ilkokul öğretmeni olduğu belirlenmiştir (Tablo:22).

-Ailelerin çocuklarını bilseme kimin yönlendirdiğine ilişkin olarak; %75 ilkokul öğretmeni, %10 okulöncesi öğretmeni, %10 anne-baba, %3 RAM, %2 yakın çevre olduğu belirlenmiştir (Tablo:26).

-Ailelerin bilsemi tercih etme nedenlerine ilişkin olarak; %54 üstün olduğu alanda yeteneğinin daha iyi gelişmesi, %14 kendi düzeyinde akranlarıyla beraber olması, %14'ü fiziksel donanımın yeterliliği, %9 genel eğitimin yetersizliği, %9 eğitim alacağı başka bir yer olmaması olarak belirlenmiştir (Tablo:28).

**IV.Üstün yetenekli çocukların anne babalarının çocuklarında gözlemledikleri sosyal, kişilik ve bilişsel gelişim özelliklerini gözlemlerinin sıklığına ilişkin sonuçlar:**

-Ailelerin sosyal gelişimle ilgili bazı özellikleri sık sık ( $\overline{x}$ =4,09) olarak; kişilik gelişimle ilgili bazı özellikleri sık sık ( $\overline{x}$ =3,90) olarak; bilişsel gelişimle ilgili bazı özellikleri sık sık ( $\overline{x}$ =4,18) olarak gözledikleri belirlenmiştir (Tablo:32-33-34).

**V.Üstün yetenekli çocukların anne babalarının çocuklarında gözlemledikleri sosyal, kişilik ve bilişsel gelişim özellikleri ile ilgili gözlemlerinin bazı değişkenlere göre sonuçları:**

- Kişilik Sosyal ve Bilişsel gelişimle ilgili bazı gözlemlerin anne yaşına göre farlılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan t- testi sonucunda;36 yaş üstü anne ile bilişsel gelişimle ilgili bazı özelliklerin gözlenmesi arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<.05$) (Tablo:35)

-Kişilik,sosyal ve bilişsel gelişimle ilgili bazı gözlemlerin baba yaşına göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan t- testi sonucunda, 36 yaş ve üstü baba ile bazı sosyal gelişim özelliklerin gözlenmesi arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<.05$) (Tablo:36)

-Kişilik, sosyal ve bilişsel gelişimle ilgili bazı özelliklerin annenin öğrenim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>.05$) (Tablo:37)

-Kişilik, sosyal ve bilişsel gelişimle ilgili bazı özelliklerin ailenin gelir düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda,bilişsel gelişimle ilgili bazı özellikler ile aile gelir düzeyi arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<.05$) (Tablo:38)

-Kişilik, sosyal ve bilişsel gelişimle ilgili bazı özelliklerin çocuk cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan t- testi sonucunda anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>.05$) (Tablo:39)

-Kişilik, sosyal ve bilişsel gelişimle ilgili bazı özelliklerin çocuğun okul öncesi kuruma devam etme süresine göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda anlamlı fark olmadığı görülmüştür ($p>.05$) (Tablo:40)

-Kişilik,sosyal, bilişsel gelişimle ilgili gözlenen bazı özelliklerin, bilsemdeki eğitim alanlarına göre puan ortalaması farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda anlamlı bir fark bulunmuştur. Farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Sheffe testi sonucunda, zihinsel ve resim alanında olduğu bulunmuştur. Ortaya çıkan farkın zihinsel eğitim alanı lehine olduğu belirlenmiştir (Tablo:41-42)

## 9.2. ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgular çerçevesinde aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

**Anne Balara Yönelik Öneriler:**

Anne babalar çocuk gelişim aşamaları konusunda bilgi sahibi olduklarında, doğumdan itibaren gözlemleri doğrultusunda normal dışı gelişimden haberdar olabilirler.

Anne babalar, çocuklarının yeteneklerinde farklılık gözlemlediklerinde yaşantılarını ve eğitim koşullarını, çocuğa göre düzenleyerek, motive ederek destek olabilirler.

Anne babalar, üstün yetenekli çocukların özellikleri,ihtiyaçları ve eğitimleri konusunda ülke koşulları içerisinde seçeneklerinin neler olduğu ve bu konuda neler yapabilecekleri ile ilgili bilinçlendirilebilir, rehberlik edilerek aydınlatılabilirler.

Üstün yetenekli çocuklar için aile eğitim çalışmaları, bebeklik ve okul öncesi dönemden itibaren rehberlik edilerek eğitim sürekliliği sağlanabilir.

**Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Yönelik Öneriler**

Okul öncesi eğitimcilerinin erken tanılamadaki rolleri ve önemleri gözönüne alınarak, uygun hizmet içi eğitim programları çerçevesinde üstün yetenekli çocukların gelişim ve ayırdedici özelikleri, bu çocuklara ilişkin tutum özellikleri ve uygulanabilecek eğitim programları konularında bilgilendirilebilirler.

Okul öncesi eğitim kurumlarına üstün yetenekli çocuklarının tespiti için eğitsel tanılama formları her I.yarı yıl sonunda okullara gönderilerek potansiyel yetenekler niteliksel ve niceliksel olarak sistemli bir biçimde değerlendirilerek çocuklara erken yönlendirmeler yapılabilir.

Üstün yetenekli çocukların ailelerinin başvurduğu birimlerden olan çocuk doktorlarının ve ramların bilsem hakkında bilgilendirilerek aileleri bilsemlere erken yönlendirilmeleri sağlanabilir.

**-Bilsemlere Yönelik Öneriler**

Ailelerin üstün yetenekli çocukları için başvurduğu birimler; sağlık kuruluşları, RAM, ilköğretim kurumları bilsem hakkında haberdar edilerek yönlendirmelerin daha sağlıklı olması sağlanabilir.

Bilsemlerin bebeklik ve ilköğretim öncesinde üstün yetenekli çocukların eğitim alabilmesi için eğitim kapsamı okul öncesi dönemden itibaren başlatılabilir.

Bilsemler ülkemizdeki üstün yetenekli çocuklar için günümüzde tek eğitim kurumu olduğundan dolayı fiziki koşullar, araç-gereç yönünden yeterli donanıma sahip olmalıdır. Bu imkanlar MEB, Tübitak, vakıflar ve özel teşebbüslerin desteğiyle sağlanabilir. Bu araştırma, Türkiye genelindeki tüm bilsemler ve değişik yaş grupları için yapılabilir.

**-Yapılabilecek araştırmalara yönelik öneriler:**

Bu araştırmada kullanılan gelişim özelliklerini belirlemeye yönelik gözlem formu ile bütün bilsemlerdeki çocukların değişik yaş grupları ile araştırma yapılabilir.

Üstün yetenekli çocuğu olan ailelerin karşılaştığı eğitim sorunları üzerine araştırma yapılabilir.

## KAYNAKÇA


ARAL, Neriman ;BARAN, Gülen; BULUT, Şenay; ÇİMEN, Serap (1981) **Çocuk Gelişimi- 1,** Ya-Pa Yayınları, Ankara

ATABAY, Nevbahar (2000) **Üstün Yetenekli Olan ve Olmayan Ergenlerin Algıladıkları Anne-Baba Tutumları İle Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi,** Marmara Üniversitesi,Eğitimde Psikolojik Hizmetler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

ATAMAN, Ayşegül (1984) **Ankara Resmi Şehir İlkokullarındaki Üstün Zekalı Çocukların Fiziksel Özellikleri,** Ankara

----------(1976) **Üstün Zekalı Öğrencilerin Eğitsel Sorunları**; Ankara Fen Lisesinde bir Araştırma Yayınlanmamış Doktora Tezi : A.Ü Eğitim Bilimleri Fakültesi Ankara

---------- 2003 **Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş**, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara

AWANBOR,Arnold (1991) **Tearchers and their children in the classroom**: A Percentual Analysis Gifted Education İnternational; 7-2,82-84

BETTS,W.Peter (1986) **The autonomous learner for the gifted and talented. In J. S. Renzulli (ed) System and models for developing prorams for the gifted and talented** (pp 27-56 ) Mansfield center CT: Creatu Learning Press

BİÇER,Gülay (1999) **10-12 Yaşlar Arasındaki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Denetim Odağının İncelenmesi,** Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisan Tezi, Ankara

BİLGİLİ,Ahmet Emre (2000) **Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Sorunu Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı**, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi : 63-68- İSTANBUL

BİSLAND,B.Ralph (2004) **Developing leadership skillsin young gifted students** Gifted Child Today, V.27p:24-29

BURAK, Mehtap (1995) **Üstün Yetenekli Öğrencilerin Benlik Kavramlarına İlişkin Bir Araştırma**, Ankara üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi,Ankara

BÜMEN,Nilay (2002) **Okulda Çoklu Zeka Kuramı**, Pegem yayıncılık, Ankara

CANSEVER, Gökçe (1982 ) **Klinik Psikolojide Değerlendirme Yöntemleri**, Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi, Gözlem Matbaacılık, İstanbul

CAROL,Friedman (1980) **Gifted Children**.Pergamon Press. N.Y.

CHARLES Craig, Mertler(1997) ÇEV. Gülten ÜLGEN. **Öğretmenler İçin Piaget İlkeleri** , Hazer Ofset Matbaacılık, 2. Baskı.Ankara

CİVELEK, Ali (1985) **Üstün Yeteneğin Teşhisinde Bir Durum Tespit Araştırması** Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, A.Ü Eğitim Bilimleri Fakültesi, ANKARA

CLİFFORD, Charles; SMİTY, Lauren (1985) The learning enrichment service (les): **A participatory model for gifted adolescents ın J.S. Renzulli (ed) systemk and models for developing programs for the gifted talented** (pp, 92-125) Monsfield center CT; Creative leorning press

CORNELL,Garry (1989) **"Self Concept and Perer Stataüs Among Gifted Program Youth"** Journal of Educational Psychology .(pp,82.3,456-463)

DAĞLIOĞLU, Elif (1995) **İlkokul 2,5 Sınıflara Devam Eden Çocuklar Arasından Üstün Yetenekli Olanların Belirlenmesi**, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi- Ankara

----------(2002) **Anaokuluna Devam Eden Beş-Altı Yaş Grubu Çocuklar Arasından Matematik Alanında Üstün Yetenekli Olanların Belirlenmesi**, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara

DAVASLIGİL, Ümit (2004) **I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi** Sunulmuş Bildiri , İstanbul

DELEEUW SANKAR, Naomi (2002) Gifted Presschoolers:Parent and teacher views or identification: **Early Admission and Programming** "Roeper Review v:24/n;3/p;172-177/Spr

D.İ.E (2005) **Gelir Dağılım Sınıflandırması**, Ankara

DÖNMEZ B,Necate (2004) **I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi** .Sunulmuş Bildiri, İstanbul

EBY, J.Michael (1990) **A Thoughtful Overview of gifted Education** Longman, New york

ENÇ ,Mithat; Çağlar, Doğan;Özsoy ;Yahya (1975) **Özel Eğitime Giriş** A,Ü Eğitim Fakültesi yayınları, No:49, Kalite Matbaası Ankara

----------(1979 **Üstün Beyin Gücü** , A.Ü Eğitim Fakültesi yayınları, No:83, Ankara

EKİNCİ, Abdurrahman (2002) **İlköğretim Okullarının Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Elverişlilik Düzeyi İle İlgili Öğretmen Görüşlerinin**

**Değerlendirilmesi: Batman İli Örneği**, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması Ve Ekonomisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır

EKMAN,Paul;RİCHARD J. Davidson (1994) **The Nature of Emotion** ,Newyork Oxford University Press, s.16

ERSOY, Özlem ve AVCI, Neslihan (2001) **Özel Gereksinimli Çocuklar ve Eğitimleri** Özel Eğitim Ankara: Ya-Pa Yayıncılık

FELDHUSEN, John and KOLLOF Peter (1986) **A conception of giftedness: conception of giftedness**. In R.J Steinberg & J.E Davidson(ed) p,p 112-128, Newyork, Camridge Üniversty Press

FRAMER, Davidson (1997) **Meeting The Needs Of Gifted Students İn Regular Classroom** ERİC Digestp, p123

FREEMAN, Joan (1986) **The Pssychology of gifted Children** John wiley and sons ltd, Great Britain

FORD. Y, Donna (1998) **The Underrepresentation of Minorty Stdents in Gifted Education: Problems and Promeses in Recruitmentond Retention** The Ohio State Üniversty- Thejormal of Special Educotion Vol:32/ No/1998/ P.P.41-43

GALLAGHER, James J.(1960) **Gifted Child in the Elementary School**.Dep. of Classroom Teacher.American Educational Research Association of National Education Association.

GARDNER, Howard (1999) **İntelligence Reframed**; Multiple İhtelligences For The 21st Century,member of the Perseus Books Group

GİBBS, Nicholas(1995) **"The EQ Factor"**,Time,OCTOBER,SS.60-68

GOULD, James;THARPE, Peter ; WEEKS, Vally (2001) **An eorly Childhood Accelerated Program** Educational Leader Ship , 59/ no:3/p.p 47-50

GROSS ,Donald ( 1999) **Small Poppies : Highly Gifted Children in The Eorly years.** Roeper Rewiev. 21/ n:3/ p.p ; 207-214

GÖKDERE Murat,KÜÇÜK Mehmet (2003) **Üstün Yetenekli Çocukların Fen Öğretimindeki Mevcut Durumu: Türkiye Örneklemi**, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 3(1) 101-124

GÖKDERE Murat,KÜÇÜK Mehmet, AYVACI Hakan (2004) **Üstün Yetenekli Çocukların Karşılaştıkları Temel Problemler,** Çağdaş Eğitim Dergisi, Ekim, Sayı:313, Sf:23-32

HARRİSON, Charles(2000) **"But three- year-olds can't..." Glass Ceillings On Early Childhood-İmplications for Gifted Children**. Australion Journal of Early childhood, V,25, 2, p:22

HODGE, Ken and KEMP, Chirs (2000) **Exploring The Nature of Giftedress in Presschod Children** Journal of Education of The Gifted V:24/no:1/pp/46-73

JACOBS , C.Jerry (1970) **Are We Being Misled By Fifty Years Of Research On Our Gifted Children?** Gifted Child Quaterly; 141,120-123 U.S.A

KARASAR, Niyazi (1995) **Bilimsel Araştırma Yöntemleri** 3a Araştırma Eğitim s:77 Danışmanlık Ltd.Şt, 7. Baskı Ankara

KINIK, Emel (2004) **Erken Çocukluk Eğitiminde Üstün Yetenekli çocuklara "Kimlikli Bebekler" Çalışmasıyla Farklı Bir Bakış:Bir Uygulama Örneği**, I. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Sunulmuş Bildiri

KURT,Şebnem (2004) **Bebeklik ve Okul Öncesi Dönemde Ailelerinin Yönlendirilmesi**, 1.Üstün Yetenekliler Kongresi,Sunulmuş Bildiri, İstanbul

LOİS,Beets; LEWİS,Mike (1992) **Parential Beliefs About Giftedness İn Young Children And Their RelationshipTo Actual Abilty Level** Gifted Child Quaterly,27,31,36

MAYER,John D.;SALOVEY Peter;CARUSO David R.(2000)**"Emotional İntelligence as Zeitgeits,as Ppersonality,and as a Mental Ability"**,The Handbook of Emotional İntelligence,Sanfrancisco:Jossey-Bass,a Wiley Company. ss.92-117

MEADOR,Karen (1996) **Meeting the Neeols of Yourg Gifted Students**. Childhood Education, Fall v:73,p:6-9

MEB 2001 Tebliğler dergisi **Bilim Sanat Merkezleri Yönergesi**; sayı 2530, cilt:64

MEB (2001) **Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Raporu**, Ankara MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü **Özel Eğitimde Aile Eğitimi Sempozyumu** 13-14 Kasım 2000,Ankara

MERRİLL ,Charles and ORLONSKY, Mike (1984)**Exeptional Children (Secaond Education** ), Ohio, Merrill and Howel Company

MONTGOMERY,Mark (1996) **Educating The Able**, London: Cassel Welington House

MORELOCK, M.Jimmy and MORRİSON ,Karin (1999) Differentating **"Developmentally approrpiriate":The multidimensional curriculum model for young gifted children.** Roeper Review, V:21/3/p.195

MORGAN, Clifford (1980) ÇEV: Hüsnü ARICI **Psikolojiye Giriş** Ders Kitabı, A.Ü Yayınları, Ankara

MÖNSK ,Franz J (1992) **Development of gifted children the issue of identification and progroming, Talent for the future** (ed:F,J Mönks and w.a.m Peters .ed) Assen,Van Gorcum

O'CONCELL, Ross (1993) National Excellence :**A Case for Developing** America's Talent U.S Office of Education, Washington. D.C

ONEİL,John (1996) **"On Emotional İntelligence :A Conversation with Daniel Goleman"** Educational Leadership, Vol:54, No:1, ss.6-11.

ÖMEROĞLU, Esra(1993) **Okulöncesinde Üstün Çocuklar ve Eğitimleri** s:115-120 g.Ya-Pa Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri: Ya-Pa Yayınları, İstanbul

ÖZSOY,Yahya; ÖZYÜREK,Mehmet; ERİPEK,Süleyman (1988)**Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar ; Özel Eğitime Giriş.** Karatepe Yayınları, Ankara

PEGNATO, William; BİRCH John (1994) **Locating Gifted Children İn Journal of Educational Psychology**, 82, 410-419

PFOUTS,B.Ralpw and SCHULTZ, Richard (2003) **The Benefits of Outdoor Hearning Centers of Young Gifted Learners**: Gifted Child Today, 26/no:1/p.p:56-63

RADİCH , Adam (1981) **A Study of Teacher Checklist for Sreeninig Kindergarten and First Grade Gifted Candidates in Predicting Gifted Potential**.Research Report.ss.143.

RENZULLİ,S.Joseph (1986) The teering conception of Giftedness:**A Developmental Model for Creative Productivity**. Conception of Giftedness Press Syndicate of The Universty of Cambridge

RENZULLİ,Joseph ve HOGE, D.Richard (1993) **"Exploring teh Link Between Giftedness and Self-Concert"**,Review of Educational Research, (pp,63, 4, 449, 465)

RİCHARDS,John;ENCEL Jason and SHUTE Roselyn (2003) **"The Emotional and Behaviorual Adjustment of İntellectually Gifted Adolescents:a multi-dimensional,multi-informant approach"**,High Ability Studies,Vol 14,No.2,December

ROBİNSON ,Nancy and OLZEWSKİ-Kubilus (1997) Gifted and Talented Children:İssues For Pediatricions, Pediatrics İn Review ; 18,83-90

ROEDELL,C.Wendy (1985) **Vunerabilities Of Higly Gifted Chilren.**Roeper Review, 6/127-130

ROGERS Hartley and SİLVERMAN Linda (1986) **Recognizing giftedness in young children** www.gifteddevolopment.18,05,2005-06-18

SABAN,Ahmet (2002) **Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitim**, Nobel Yayınları,ANKARA

SELÇUK,Ziya (2002) **Okulda Çoklu Zeka Uygulamaları** Nobel Yayınları, Ankara

SOMAY ÇATALBAŞ,Arzu (1998) **Üstün Yetenekli Öğrencilerin Yetkinlik Beklentileri**, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli

ŞAHİN, Alper (1995)**Percieved Family System and Self-Concept of Gifted and Non Gifted Children:A Comparative Stuy.Üstün Yetenekli Olan ve Olmayan Çocukların Aile Sistemi Algıları ve Öz Kavramları:Karşılaştırmalı Bir Çalışma,**Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

TEKBAŞ,Derya (2004) **Kaynaştırma Ortamında Üstün Zekalı Çocuğa Uygulanan Zenginleştirme Programı Hakkında Örnek Olay İncelemesi ve Programın Etkililiğine İlişkin Bir Araştırma,** Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

TEKİN, Halil (1993) **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**, Yargıcı Matbaacılık, Ankara

ÜLGEN,Gülten (1987) **Çocuk Gelişimi**, Milli Basımevi, İstanbul

YAKMACI GÜZEL, Buket (2002) **Üstün Yeteneklilerin Belirlenmesinde Yardımcı Yeni Bir Yaklaşım :Dabrowski'nin Aşırı Duyarlılık Alanları**,Basılmamış Doktora tezi İstanbul üniversitesi, İstanbul

YAVUZER,Haluk (1999) **Çocuk Psikolojisi**, Onsekizinci Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul

YILAN, Gülhan (2000) **Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerinin Duygusal Zeka Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi**, 19 Mayıs Ünivei Eğitim Bilimleri Fakültesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun

YÖRÜKOĞLU,Atalay (1986) **Çocuk Ruh Sağlığı**.Türkiye İş Bankası Yayınları, Doğuş Matbaası, Ankara

YÜKSEL, Gülay (1990) **Üstün Yetenekli Çocukların Yetenek İlgi ve Meslek Değr Algıları İle Rehberlik Hizmetleri**,Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

YÜRÜK, Ayşegül (2003) **İlköğretim Çağındaki Üstün Yetenekli Öğrencilerle Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Benlik Saygılarının Karşılaştırılması**, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara

ZUHAL, Özer (1997) **Toplumun Küçük Prensleri:Özel yetenekli Çocuklar**,Bilim Teknik, Sayı:351, ss.72-78

# EKLER

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Ek -1

SAYI : B.08.0.APK.0.03.01.10/ 5473 24.12./2004
KONU : Araştırma İzni

İLGİ : Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 03.12.2004 tarih ve B.30.2. GÜN.0.F8.00.00/11145 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi Aslıhan AVCI'nın "Anne Babaların Üstün Yetenekli Çocuklarını Farkındalıklarını ve Bilim Sanat Merkezlerine İlişkin Yaklaşımlarının İncelenmesi" konulu araştırma anketini Bursa,Sinop,Tekirdağ,İzmir ve Afyon illerindeki Bilim Sanat Merkezlerinde e uygulama izni talebi incelenmiştir.

Araştırma sonucunun bir örneğinin Bakanlığımıza verilmesi kaydıyla araştırmanın yapılması uygundur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Nurettin KONAKLI
Bakan a.
Kurul Başkanı V.

EK :
Ek - Anket Formu (1 Adet- 5 Sayfa)

DAĞITIM :
Bursa,Sinop,Tekirdağ,İzmir ve Afyon İl Milli Eğitim Müdürlüklerine

M.E.B. Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon
Kurulu Başkanlığı Bakanlıklar / ANKARA
Tel : 425 00 86 – 425 33 67
Faks : 418 64 01
E-Posta : apk@meb.gov.tr
Int.adresi : www.meb.gov.tr

EĞİTİME %100 DESTEK DANIŞMA 444 0 632 HATTI

*Ek-2.*

# AİLE BİLGİ FORMU

| | *Anne* | *Baba* |
|---|---|---|
| 1- Anne-babanın yaşı: | ( ) | ( ) |
| 2- Anne-babanın öğrenim durumu | | |
| ilkokul | ( ) | ( ) |
| Ortaokul | ( ) | ( ) |
| Lise | ( ) | ( ) |
| Yüksekokul | ( ) | ( ) |
| Üniversite | ( ) | ( ) |
| Yüksek Lisans | ( ) | ( ) |
| Doktora | ( ) | ( ) |
| 3- Anne-babanın mesleği | | |
| 1.İşçi (ziraat işçisi, düz işçi kalifiye işçi, hizmet işçisi) | ( ) | ( ) |
| 2. Kalifiye işçi (usta, ustabaşı, formen) | ( ) | ( ) |
| 3. Devlet veya özel kurumda teknisyen | ( ) | ( ) |
| 4. Devlet veya özel kurumda memur | ( ) | ( ) |
| 5. Devlet veya özel kurumda yüksek düzeyde memur | ( ) | ( ) |
| 6. Subay | ( ) | ( ) |
| 7. Öğretmen | ( ) | ( ) |
| 8. Öğretim Üyesi | ( ) | ( ) |
| 9. Din Görevlisi | ( ) | ( ) |
| 10. Güzel sanatlar (ressam, müzisyen) | ( ) | ( ) |
| 11. Politikacı | ( ) | ( ) |
| 12. İş adamı | ( ) | ( ) |
| 13. Serbest meslek (doktor, avukat, mimar, vs.) | ( ) | ( ) |
| 14. Esnaf | ( ) | ( ) |
| 15. Çiftçi | ( ) | ( ) |
| 16. Emekli | ( ) | ( ) |

17. Ev kadını ( ) ( )

18. İşsiz ( ) ( )

Cevabınız işsiz ise neden? Hangi alanda? Kısaca belirtiniz .....

.....

4. Anne-baba 1 ( ) birlikte 2 ( ) ayrı

5.

| Anne- | baba |
|---|---|
| Öz ( ) | ( ) |
| Üvey ( ) | ( ) |

6.

| Anne- | baba |
|---|---|
| Sağ ( ) | ( ) |
| Ölü ( ) | ( ) |

7. Ailenin gelir düzeyi

1 ( ) alt (750 milyona kadar) 2 ( ) orta (1.500.000.000 kadar) 3 ( ) üst (1.500.000.000 kadar)

8. Kaç çocuğunuz var?

.....

## II. BÖLÜM

1. Araştırma için bilgi verdiğiniz çocuğunuzun:

doğum tarihi: .../..../19.....

cinsiyeti: kız ( ) erkek ( )

kaçıncı çocuğunuz. ( )

2.Çocuğunuzun doğum kilo/boy ölçümü hangisidir?

a. 2-2,5 kg/ 44-46 cm b. 3-3,5 kg/ 48-50 cm

c. 4,5-5kg/ 52-54cm

3. Çocuğunuz ilk olarak desteksiz kaçıncı ayda yürüdü?

..... ay

4. Çocuğunuz ilk olarak kaçıncı ayda ilk anlamlı kelimesini söyledi? (anne, baba, mama, dede..... dışında)

..... ay

5. Çocuğunuz ilk olarak kaçıncı ayda iki kelimeli cümlesini söyledi?

.....ay

6. Çocuğunuzu okulöncesi kuruma gönderdiniz mi?

1. evet ( ) 2. hayır ( )

cevabınız evet ise;

devam ettiği okulun türü nedir?

1. resmi ( ) 2. özel ( )

okul öncesi kuruma ne kadar süre devam etti?

( ) yaşında ( ) yıl

7. Çocuğunuzun diğer çocuklardan farklı olduğunu ilk hangi dönemde fark ettiniz?

1. ( ) bebeklik dönemi (0-2 yaş)

2. ( ) ilk çocukluk dönemi (2-4 yaş)

3.( )İlk çocukluk dönemi(5-6 yaş)

4. ( ) okulöncesi kurumda

8. Çocuğunuzun diğer çocuklardan farklı olduğunu önce kim fark etti?

1 ( ) anne 2 ( ) baba 3 ( ) akraba 4 ( ) yakın çevre

5 ( ) okulöncesi kurum

9. Çocuğunuzun diğer çocuklardan farklı olduğunu fark ettikten sonra ne yaptınız?

1 ( ) doktora götürdüm.

2 ( ) rehberlik araştırma merkezine götürdüm.

3 ( ) diğer (kısaca belirtin) .....

çocuğunuzu doktora götürdüyseniz hangi bölüme götürdünüz?

1 ( ) pediatri 2 ( ) psikiyatri 3 ( ) diğer .....

10. Çocuğunuzu götürdüğünüz yerde ne tür işlemler yapıldı? Kısaca yazınız.....

11. Çocuğunuzun bilseme gelmesini niçin tercih ettiniz?

Aşağıdaki seçeneklerden uygun olan/olanları işaretleyin.

1 ( ) genel eğitimin yetersizliğinden dolayı

2 ( ) kendi düzeyinde akranlarıyla bir arada olması için

3 ( ) fiziksel donanımdan dolayı

4 ( ) üstün olduğu alanda yeteneğinin gelişimi için

5 ( ) eğitim alacağı başka bir yer olmadığı için

12. Çocuğunuzu bilseme kaç yaşında kaydettirdiniz?

1 (8) 2 (9) 3 ( diğer).....

13. Bilseme gelmenizde sizi kim yönlendirdi?

1 ( )Okul öncesiöğretmeni 2 ( ) İlkokul öğretmeni 3 ( )Doktor

4 ( ) Rehberlik Araştırma Merkezi 5 ( ) Kendim

6( )Diğer.....

14.Çocuğunuz bilsemde hangi alan/alanlarda eğitim almaktadır?

1( )Zihinsel 2( )Resim 3( )Müzik 4( )Resim-Müzik

5( )Diğer.....

15. Bilsemde verilen eğitim çocuğunuzun ihtiyaçlarına cevap veriyor mu?

1 ( ) evet 2 ( ) hayır

cevabınız hayır ise nedenlerini kısaca belirtiniz.....

16. Çocuğunuzun üstün yetenekli olduğunu fark etmenizde etkili olan aşağıdaki özellikleri çocuğunuzda ne sıklıkta gözlediniz?

| | Hiçbiri | Arasıra | Bazen | Sıksık | Daima |
|---|---|---|---|---|---|
| 1. Sürekli ve değişik sorular sorar. | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |
| 2. Dikkat süresi uzundur.( 15 dak. Fazla) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |
| 3. Çeşitli ve değişik alanlarla ilgilidir. | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |
| 4. Fazla meraklıdır | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |
| 5. Karşılaştığı sorunlarla başedebilir | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |
| 6. Olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurabilir. | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |
| 7. Kelime dağarcığı zengindir. | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |
| 8. Yaratıcıdır. | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |
| 9. Alışılagelmişin dışında ilginç fikirler üretir. | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |
| 10. Zengin bir hayal gücü vardır. | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |
| 11. Soyut düşünebilir.(sevgi, mutluluk, ölüm, tanrı) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |
| 12. Resime karşı çok yeteneklidir. | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |
| 13. Müziğe karşı çok yeteneklidir. | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |
| (Melodiyi şarkıyı çabuk öğrenir, ritmi çabuk kapar.) | | | | | |
| 14. Espri yeteneği, mizah duygusu gelişmiştir. | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |
| 15. Bağımsız olmaya önem verir. | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |
| (Yalnız oynamaktan hoşlanır.) | | | | | |
| 16. Yaşıtlarından çok yetişkinlerle birlikte-olmaktan hoşlanır. | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |
| 17. Yaşıtlarına göre daha olgundur. | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |
| 18. Grup içinde lider olmaktan hoşlanır. | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) | ( ) |

19. Diğer gözlediğiniz özellikleri varsa belirtiniz.....